ŠTA STANOVNICI BOSNE I HERCEGOVINE (NE)ZNAJU O POLITICI?

PRIREDIO:
SRĐAN PUHALO

BANJA LUKA, 2009.

Ova publikacija je nastala kao rezultat istraživačkog projekta „Koliko građani Bosne i Hercegovine znaju o politici", koji je u potpunosti podržala Fondacija „Friedrich Ebert Stiftung".

Izdavač
Art print, Banja Luka

Recenzenti
prof. dr Zdravko Zlokapa
prof. dr Miodrag Živanović

Autori
Srđan Puhalo
doc. dr Berto Šalaj
mr Biljana Bogdanić

Lektorka
Nataša Savanović

Naslovna strana
Srđan Puhalo

Priprema za štampu
Vedran Čičić

Štampa
Art print, Banja Luka

Za izdavača i štampariju
Milan Stijak

Tiraž
300 primjeraka

Šta stanovnici Bosne i Hercegovine (ne) znaju o politici?

Priredio:
Srđan Puhalo

Banja Luka
2009

Ako ne poznajete pravila igre, niti igrače, i nije vas briga za rezultat, teško da ćete sami probati da igrate.

Robert D. Patnam

SADRŽAJ

Zašto ovo istraživati? 9

Dr Berto Šalaj
POLITIČKO ZNANJE I DEMOKRACIJA
1. Uvod 13
2. Suvremeno razumijevanje demokracije 13
3. Političko znanje i demokracija 16
4. Zaključak 21
Literatura 23

Mr Biljana Bogdanić
PARADOKSI NOVINARSKE I POLITIČKE LETARGIJE
1. Uvod 25
2. Metod istraživanja 26
3. Rezultati 27
3.1 Glas Srpske 29
3.2 Euro Blic 31
3.3 Oslobođenje 33
3.4 Dnevni avaz 34
3.5 Novi Reporter 36
3.6 BH Dani 38
3.7 Glas Srpske 47
3.8 Euro Blic 47
3.9 Oslobođenje 48
3.10 Dnevni avaz 49
3.11 Novi Reporter 49
3.12 BH Dani 50
4. Zaključak 54
4.1 Dodatni komentar 55
Literatura 57

Srđan Puhalo
KOLIKO ZNAMO O POLITICI?
1. Uvod 59
1. 1 Struktura i organizacija Bosne i Hercegovine 59
1. 2 Ustav BiH 60

1. 3 Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine 61
1. 4 Vijeće ministara 62
1. 5 Predsjedništvo Bosne i Hercegovine 63
1. 6 Izborni zakon 64
2. Metod 68
2. 1 Ciljevi i predmet istraživanja 69
2. 2 Istraživački postupak 70
2. 3 Obrada podataka 71
3. Uzorak 71
4. Rezultati istraživanja 74
4.1 Interesovanje za politiku i načini informisanja o politici 75
4. 2 Znanje o politici – deskriptivna analiza 77
4.2.1 Izvršna vlast 77
4.2.2 Državna struktura 85
4.2.3 Zakonodavna vlast 87
4.2.4 Neki aspekti izbornog procesa 94
4.2.5 Ustav 95
4.2.6 Ingerencije institucija 96
4.2.7 Političke partije i njihovi lideri 99
4.3 Da li znanje o politici zavisi od nekih sociodemografskih varijabli 100
4.3.1 Bosna i Hercegovina 100
4.3.2 Republika Srpska 108
4.3.3 Federacija BiH 113
5. Zaključak 118
Literatura 121

Prilog 1 Odgovori svih ispitanika po entitetima 123
Prilog 2 Spisak političkih partija koje su se spominjale u istraživanju 153
Prilog 3 Upitnik 157

Zašto ovo istraživati?

Postoji nekoliko „jakih" razloga zbog čega je bilo interesantno vidjeti koliko građani Bosne i Hercegovine znaju o politici.

Mnogo smo puta do sada čuli izjave domaćih političara o „ugroženosti naših vitalnih nacionalnih interesa" ili o „preglasavanju" naših političkih predstavnika od strane predstavnika drugih naroda. Postavlja se opravdano pitanje koliko „mali" čovjek u Bosni i Hercegovini razumije značenje tih sintagmi, tj. koliko ima znanja o funkcionisanju pojedinih institucija, njihovom ustrojstvu i ovlaštenjima. Ako je to znanje oskudno, onda ove sintagme mogu veoma lako iskoristiti političari, ili drugi kreatori javnog mnjenja, za stvaranje straha i animoziteta prema drugim političarima, etničkim grupama ili međunarodnoj zajednici.

Takođe, možemo se zapitati da li iza samog čina glasanja ili ne glasanja na izborima „stoji" neko predznanje o politici ili su „u igri" neki drugi faktori. Možemo se zapitati da li bosanskohercegovački birač ima dovoljno znanja i informacija o politici i funkcionisanju države i njenih institucija da bi mogao o tome promišljati i donositi racionalne odluke, ili su te odluke rezultat straha od drugih, inata, konformizma, partijske discipline ili nečeg drugog.

Prelazak iz jednopartijskog sistema u višepartijski je uslovio i promjenu političke kulture na našim prostorima. Almond i Verbe (prema Šiberu, 1998) političku kulturu definišu kao „političke orijentacije – stavove prema političkom sistemu i njegovim različitim dijelovima, kao i stavove prema ulozi pojedinca u sistemu". U ovoj definiciji, političke orijentacije se opažaju slično kao i stavovi i podrazumijevaju postojanje tri komponente (Pantić i Pavlović, 2006 i Šiber, 1998):

- Kognitivne komponente (znanja i uvjerenja o političkom sistemu);
- Afektivne komponente (osjećanja, ali i vrednovanja političkog sistema);
- Evaluativna komponenta (prosuđivanje o političkom sistemu).

Koncept političke kulture podrazumijeva postojanje stalne interakcije između pojedinca i socijalne sredine a posljedica je stvaranje *homo*

politicusa. Usvajanje političke kulture podrazumijeva internalizaciju politički relevantnih stavova i ponašanja, kao i vrijednosti koje su značajne za funkcionisanje političke zajednice, a građaninu omogućavaju participaciju u političkom životu i uživanje građanskih prava i odgovornosti.

Ova monografija će bar donekle pokušati da pokaže koliko je danas rašireno znanje o politici (kognitivna komponenta političke orijentacije) među stanovnicima Bosne i Hercegovine.

Publikacija se sastoji iz tri dijela:

U prvom dijelu monografije docent Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu Berto Šalaj otvara neka veoma važna pitanja koja se tiču savremenog razumijevanja demokratije. Autor se pita, ali ne daje eksplicitan odgovor, *ko treba da sačinjava demos? na koji način demos treba da vlada?*. Nakon toga, Šalaj nam daje kratak prikaz teorija o važnosti političkog znanja, političke participacije i demokratije uopšte.

Magistrica Biljana Bogdanić u svojoj analizi/istraživanju pokazuje kako izvještavaju štampani mediji o radu političkih funkcionera u Bosni i Hercegovini, i uopšteno govori o njihovoj zastupljenosti u pojedinim medijima. Istraživanje je obrađivalo sljedeće dnevne i sedmične novine: *Oslobođenje*, *Dnevni avaz*, *Euro Blic*, *Glas Srpske, BH Dane i Novi Reporter*. U periodu april, maj i juni 2009. godine, metodom slučajnog uzorka analizirana su 152 primjerka dnevnih novina i 14 primjeraka sedmičnih novina.

Tekst koji je napisao psiholog Srđan Puhalo je baziran na empirijskim nalazima dobijenim kroz istraživanje obavljeno 2009. godine. Na početku teksta autor daje neke informacije o strukturi i organizaciji Bosne i Hercegovine, njenom Ustavu, izbornom zakonu i funkcionisanju pojedinih institucija vlasti. Takođe, on daje sve potrebne informacije o metodologiji istraživanja, uzorku i metrijskim karakteristikama korišćenog upitnika. Dobijeni rezultati su prikazani prvo na bosanskohercegovačkom uzorku, a nakon toga su interpretirani i na entitetskom nivou. Nakon deskriptivne analize urađena je i analiza skorova znanja građana Bosne i Hercegovine (i po entitetima) u odnosu

na neke sociodemografske varijable (pol, starost, obrazovanje, etnička pripadnost i dr.).

Sam kraj monografije sadrži priloge u kojima su dati odgovori svih ispitanika na svako pitanje po entitetima, skraćenice naziva političkih partija koje se spominju u istraživanju i upitnik.

Ova publikacija daje presjek znanja građana Bosne i Hercegovine o politici i može biti korisna svima koji se bave izučavanjem politike, političke kulture i demokratije u Bosni i Hercegovini. Koristiće sociolozima, socijalnim psiholozima, politikolozima koji žele razumjeti političku scenu ove zemlje i pozadinu političke participacije njenih građana. Nadamo se da rezultati ove studije neće biti zloupotrebljeni od strane domaćih političara, već da će im pomoći da bolje razumiju stanovnike Bosne i Hercegovine i doprinesu razvoju političke kulture i demokratije na ovim prostorima.

Priređivač
Srđan Puhalo

POLITIČKO ZNANJE I DEMOKRACIJA

Dr Berto Šalaj
Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu

1. Uvod

Najugledniji suvremeni teoretičar demokracije, američki politolog Robert Dahl, u svojoj knjizi *Demokracija i njezini kritičari*, opisujući funkcioniranje demokratskih političkih sustava, navodi kako je „demokratski proces kockanje s mogućnostima da će narod, djelujući autonomno, naučiti kako ispravno postupati" (1999: 187). U ovoj Dahlovoj rečenici implicirano je jedno od temeljnih pitanja vezanih uz demokraciju shvaćenu kao politički režim koji obilježava vladavina naroda. To je pitanje koje zaokuplja političare i političke znanstvenike u brojnim demokratskim državama, a sažeto se može izraziti na slijedeći način: u kojoj mjeri narod, odnosno građani, kojima je u demokratskim državama dodijeljeno pravo donošenja najvažnijih političkih odluka, posjeduju znanja koja su im potrebna da bi donosili kvalitetne političke odluke?

2. Suvremeno razumijevanje demokracije

Na što mislimo kada danas, na početku 21. stoljeća, govorimo o demokraciji? Većina definicija demokracije navodi kako sam pojam potječe od grčke riječi *demokratia*, te nastavlja kako su korijenska značenja te riječi *demos* i *kratos*. *Demos* znači narod, a *kratos* vladavina. Demokracija je, dakle, za razliku od autokracije i aristokracije, oblik vladavine u kojem vlada narod. „Vladavina naroda" može nam izgledati kao nedvosmislen pojam, ali izgled vara. Od brojnih pitanja koja proizlaze iz definicije demokracije dva su od posebnog značenja. Prvo glasi: tko je *demos*? Drugim riječima, koga treba smatrati „narodom" koji treba vladati? Drugo je pitanje: od čega se sastoji *kratos*? Drugim

riječima, na koji način narod „vlada"? Na važnost ova dva pitanja može se ukazati i razlikovanjem „klasične", atenske demokracije i suvremenih demokratskih sustava.

Većina analitičara ocjenjuje atensku demokraciju (oko petog stoljeća prije nove ere) kao prvu demokraciju u povijesti. Taj tip demokracije naziva se i čistom, klasičnom demokracijom jer se sastojao od direktnog, izravnog sudjelovanja građana u upravljanju svim javnim poslovima zajednice. To izravno sudjelovanje u upravljanju odvijalo se u skupštini u kojoj su sudjelovali svi odrasli atenski građani, pri je čemu glas svakog građanina imao jednaku vrijednost. Ta skupština donosila je odluke koje su se odnosile na zajedničke poslove atenskoga grada-države, a odluke su bile obvezujuće za sve pripadnike te zajednice. Odluke koje su usvajane bile su, dakle, rezultat rasprave građana i imale su neposredan utjecaj na život svih pripadnika Atene, što drugim riječima znači da je *demos* vladao u pravom smislu te riječi. Razina političke aktivnosti građana Atene jedinstvena je u svjetskoj povijesti u pogledu učestalosti participacije građana.

Međutim, ako politički život Atene toga doba promatramo iz današnje perspektive, onda ga niti u kojem slučaju ne možemo označiti kao demokratski. Zašto? Pravo sudjelovanja u skupštini, odnosno pravo građanstva, imali su samo odrasli slobodni muškarci atenskog podrijetla stariji od 20 godina, što znači da su iz mogućnosti upravljanja isključene sve žene, robovi i slobodni doseljeni muškarci. Drugim riječima, *demos* koji vlada bio je vrlo sužen, a neki analitičari tvrde da se intenzivna politička participacija slobodnih građana odvijala upravo na temelju iskorištavanja rada žena i robova koji su obavljali najveći dio gospodarskih aktivnosti.

Po čemu se suvremene demokracije razlikuju od atenske demokracije? Dvije su najvažnije razlike. Prva se odnosi na opseg *demosa*, to jest na pitanje tko ima pravo sudjelovati u upravljanju određenom zajednicom. Za razliku od atenske demokracije u suvremenim demokracijama pravo sudjelovanja dodjeljuje se svim punoljetnim državljanima neke političke zajednice bez obzira na sve razlike koje postoje među tim građanima kao što su, primjerice, razlike s obzirom na spol, dob, klasu, imovinski status, etnicitet itd. Pravo sudjelovanja u odlučivanju o javnim pitanjima u suvremenim je demokracijama tako prošireno gotovo do svoga

maksimuma.[1] Jedini mogući prostor širenja koji preostaje jeste dob, odnosno mogućnost uključivanje u *demos* sve mlađih dobnih skupina.[2]

Druga važna razlika odnosi se na činjenicu da su, za razliku od atenske demokracije koju smo opisali kao izravnu, direktnu demokraciju, sve suvremene demokracije *predstavničke* demokracije. To znači da građani, *demos*, ne upravljaju direktno, već biraju svoje predstavnike na koje prenose pravo upravljanja najvažnijim poslovima zajednice u kojoj žive. Ova promjena dogodila se uslijed činjenice da su suvremene države po broju stanovnika višemilijunske i da bi direktno upravljanje od strane građana bilo praktički nemoguće. Tome treba dodati i veliki teritorijalni opseg suvremenih država. Kao odgovor na ova dva problema „izumljeno" je načelo predstavništva. To zapravo znači da su sve suvremene demokracije posredničke demokracije, jer narod ne upravlja neposredno, već posredno, putem izbora onih koji će ih predstavljati. Izabrani predstavnici odlučuju o najvažnijim pitanjima, a njihove odluke obvezujuće su za cijelu zajednicu. Pritom bi trebalo da izabrani predstavnici vode računa o interesima građana koji su ih izabrali, odnosno, kako i samo njihovo ime kaže, treba da *predstavljaju* građane u pravom smislu te riječi. Činjenica postojanja periodičnih izbora i mogućnost promjene vlasti prisiljava predstavnike da vode računa o interesima *demosa*, a ne o svojim partikularnim, sebičnim interesima.

U suvremenim raspravama o pretpostavkama funkcioniranja demokratskih političkih sustava, često se ovim dvama pitanjima – o tome tko treba sačinjavati *demos* i o tome na koji način *demos* treba vladati –

[1] Povijest borbe za širenje općeg prava glasa može nam iz današnje perspektive izgledati kao davna prošlost. Da to nije tako svjedoči činjenica da su neke države, koje danas smatramo uzorima demokracije, uvele opće pravo glasa za žene tek u drugoj polovici 20. stoljeća. Tako je u Švicarskoj opće pravo glasa ženama dodijeljeno 1971., a u Lihtenštajnu tek 1984.

[2] U većini europskih demokracija pravo glasa, odnosno pravo da se bude uključen u *demos*, stječe se s navršenih 18 godina života. Ipak, tijekom proteklog desetljeća u većem broju demokratskih država vode se rasprave o tome da se *demos* dodatno proširi, to jest da se pravo glasa stječe s navršenih 16 godina života. Najdalje je u tom pravcu otišla Austrija, u kojoj od srpnja 2007. dobna granica za glasovanje na svim izborima iznosi 16 godina. U još nekim europskim državama (Njemačka i Švicarska) primjenjuje se dobna granica od 16 godina, ali samo za glasovanje na lokalnim izborima. Zanimljiva rasprava o razlozima zbog kojih se dobna granica za glasovanje treba spustiti na 16 godina može se pronaći na slijedećoj *web* stranici: www.youthrights.org.

dodaje i treće, ono koje se usredotočuje na znanja i sposobnosti koje *demos* treba posjedovati kako bi mogao kvalitetno vladati. Već je spomenuto kako je širenje opsega stanovnika, koji su u nekoj zajednici uključeni u *demos*; dosegnulo u suvremenim demokracijama svoj maksimum. Stoga je od pitanja **tko je** *demos*, teoretičarima demokracije puno zanimljivije postalo pitanje **kakav je** *demos*, odnosno kakva su znanja i sposobnosti građana koji treba da upravljaju. Drugim riječima, u situaciji u kojoj svi građani dobivaju mogućnost da, barem posredno, sudjeluju u upravljanju političkom zajednicom čiji su članovi, pitanje koje se nameće jest: u kojoj mjeri su građani sposobni za tu političku ulogu?

3. Političko znanje i demokracija

Demokratsko načelo pretpostavlja da svaki pojedinac potencijalno zahvaćen nekom kolektivnom odlukom treba imati jednaku mogućnost da utječe na tu odluku. Da bi ovo načelo bilo djelotvorno, pojedinci moraju imati prava da participiraju u kolektivnom donošenju odluka, to jest moraju biti pripadnici *demosa*. No, osim tih prava, pojedinci moraju imati i sposobnosti da donose autonomne i kvalitetne odluke o pojedinim pitanjima, to jest moraju postojati uvjeti i sposobnosti za prakticiranje aktivnog građanstva. Formalno postojanje stanovitih prava, premda nipošto nevažno, zapravo malo vrijedi ako izostaje njihovo autentično uživanje.

Unutar političke teorije može se razlikovati nekoliko različitih odgovora na pitanje o razinama političkoga znanja građana.[3] Ti odgovori su vrlo slični u segmentu dijagnoze postojećeg stanja, to jest u procjeni

[3] Sam koncept političkoga znanja može se razumijevati u užem i širem značenju. U užem značenju odnosi se na kognitivni aspekt poznavanja informacija i činjenica o politici. U širem značenju koncept uključuje i intelektualne i participativne sposobnosti. Pod intelektualnim se razumijevaju sposobnosti opisivanja, objašnjavanja i vrednovanja političkih fenomena, to jest sposobnost kritičkoga promišljanja, što veliki dio političkih teoretičara smatra ključnom dimenzijom demokratske političke kulture (primjerice, Almond i Verba, 2000). Participativne uključuju niz sposobnosti – komunikacijske vještine, sposobnosti djelovanja u grupi, sposobnosti suradnje s drugim građanima itd. – koje omogućavaju utjecaj na donošenje političkih odluka.

postojećih razina političkog znanja, a razlikuju se u preskripciji reagiranja na to postojeće stanje.

Većina političkih teoretičara uvažava opće pravo glasa kao jedan od ključnih instituta demokratskih političkih sustava, a također se uglavnom slažu oko toga da najveći dio populacije nije sposoban raspravljati o složenim političkim problemima. Razlika se javlja u načinima na koje politički teoretičari tretiraju problem nedovoljne sposobnosti građana za sudjelovanje u političkom životu. Na temelju te razlike oni se, apstrahirajući ovdje druge sličnosti i razlike, mogu podijeliti u tri veće grupe.

Prvu grupu čine teoretičari koji smatraju da je razina političkoga znanja građana izrazito niska, to jest nezadovoljavajuća, te na tragu takvog razmišljanja nastoje što više ograničiti političko sudjelovanje građana. Prema tom stajalištu, nakon što izaberu predstavnike koji će slijedeće četiri godine upravljati državom, građani se povlače u svoju privatnu sferu, baveći se svojim privatnim poslovima i privatnim užicima.

Ova grupa teoretičara smatra da činjenicu nedovoljne sposobnosti najvećeg broja građana da se uključe u raspravu i donošenje odluka o političkim pitanjima treba prihvatiti kao realnost, te se zadovoljiti sa situacijom u kojoj građani svoju političku participaciju svode na glasovanje na izborima putem kojih biraju svoje političke predstavnike, to jest vrše odabir političkih elita. Pojedini autori pozitivno ocjenjuju ovakvo stanje, strahujući od situacije u kojoj bi se nekompetentni građani prečesto upuštali u pokušaje da utječu na donošenje političkih odluka. Kao paradigmatski primjer ovakvog razumijevanja uloge građana može se istaknuti Joseph Schumpeter i njegov elitistički model demokracije (1981). Schumpeter smatra da građane, po pitanju sudjelovanja u donošenju političkih odluka, diskvalificira njihova nezainteresiranost za politiku, iz koje on izvlači i sumnju u njihovu sposobnost da mogu promišljeno participirati u sferi politike. Stoga se Schumpeter zalaže za oblik demokracije u kojemu će najvažniju ulogu imati političke elite, a pred građane će se postavljati relativno niska razina zahtjeva jer će se njihovo sudjelovanje u politici svesti na glasovanje na izborima. U ovom modelu se glasovanje, kao jedini oblik političke aktivnosti većine građana, promatra kao realnost suvremene demokracije koju treba prihvatiti, a ne pokušava se tu situaciju ispraviti putem političkog

obrazovanja koje bi građane poticalo na veću participaciju u političkoj sferi. Na tragu ovakvog razmišljanja Giovanni Sartori (1987) navodi da bit demokracije nije vladavina naroda, već je bit da narod odabere one koji će vladati. Sartori smatra da predstavnička demokracija može funkcionirati i uz niske razine političke kompetencije građana, uz uvjet postojanja kvalitetnih političkih elita. Sukladno tome, Sartori eksplicitno navodi da se političko obrazovanje treba koncentrirati na izabrane političke predstavnike – političku elitu – kako bi ih se što bolje pripremilo za složene političke probleme s kojima će se suočavati.[4]

U drugoj, relativno heterogenoj, grupi su teoretičari koji također smatraju da je razina znanja i kompetencija prosječnog građanina niska, ali unatoč tome misle kako ti građani ipak mogu donositi racionalne političke odluke. Ovdje se mogu navesti dva primjera takvog stava. Artur Lupia i Mathew McCubbins u svojoj knjizi *The Democratic Dillema: Can Citizens Learn What They Need to Know?* (1998) opisuju kako se većina građana pri donošenju političkih odluka koristi različitim informacijskim prečacima. Drugim riječima, većina građana promatra što o nekom političkom pitanju ili problemu misle određene osobe čije mišljenje cijene – političari, stručnjaci, novinari itd. – te na temelju toga donose svoju odluku. Na taj način građani, unatoč niskim razinama znanja, u konačnici donose racionalne političke odluke jer su njihove odluke bitno određene razmišljanjima onih koji se mogu označiti kao politički eksperti. Za razliku od ovog modela racionalnosti niske informiranosti, Benjamin Page i Robert Shapiro u svojoj knjizi *The Rational Public* (1992) razvijaju model agregirane racionalnosti. Prema tom modelu, s pomoću kojega pokušavaju objasniti ponašanje američkoga biračkog tijela u 20. stoljeću, građani mogu, zbog svoga nedovoljnog znanja, pojedinačno donositi neracionalne i pogrešne političke odluke, no kada se te odluke agregiraju na kolektivnoj razini, neracionalne odluke se poništavaju te se u konačnici dobivaju racionalne odluke. Ovdje prikazani modeli racionalnosti niske informiranosti i agregirane

[4] Takvi teoretičari svoje stavove obično obrazlažu navodeći kako „obični" građani nisu dovoljno kompetentni da procjenjuju kompleksna politička pitanja i probleme. Taj prigovor se vrlo lako može odbaciti jednim pitanjem: ako držimo da je biračko tijelo nesposobno razmišljati o politički važnim pitanjima, zašto vjerovati u njegovu prosudbu kad se radi o izboru političkih predstavnika sa suparničkim tvrdnjama o vlastitoj kompetentnosti?

racionalnosti tek se počinju sustavnije koristiti u analizi političkog ponašanja građana, te je za sada njihova primjena uglavnom ograničena na analizu stanja u Sjedinjenim Američkim Državama.

U trećoj grupi su politički teoretičari koji smatraju političku participaciju građana temeljem demokratskih političkih sustava. I ovi teoretičari smatraju da je postojeća razina političkog znanja građana nezadovoljavajuća, no za razliku od teoretičara iz prve grupe koji lijek vide u ograničavanju sudjelovanja građana, njihovo je rješenje obrazovanje. Pregled povijesti političke misli svjedoči da je postojao čitav niz autora koji su tematizirali ulogu obrazovanja u pripremi građana za sudjelovanje u javnom životu. Tako primjerice Aristotel u svom radu *Politika* čitavo jedno poglavlje, posljednju knjigu, posvećuje pitanju obrazovanja i mogućnostima da obrazovanje bude sredstvo očuvanja stabilnosti državnog uređenja.

Jean-Jacques Rousseau u radu iz 1765. piše: „Stvoriti vladavinu za narod svakako je korisna stvar, no znam još jednu korisniju – odgojiti naciju za vladavinu" (Rousseau, 1979: 118). Thomas Jefferson, pišući početkom 19. stoljeća, smatra da je postojanje obrazovanih građana neizostavan uvjet ispravnog funkcioniranja američke republike, jer samo adekvatno obrazovani građani mogu ispunjavati svoju ulogu u očuvanju republikanskog oblika vladavine. Tome dodaje da „ne poznaje sigurniji depozitorij najveće moći jednog društva nego što su to sami građani: a ako mislimo da oni nisu dovoljno prosvijetljeni da bi tu kontrolu vršili na ispravan način, onda lijek nije da im to pravo kontrole oduzmemo, već da ih za to osposobimo putem obrazovanja" (Jefferson, 1984: 278). Rasprave o političkom obrazovanju dobivaju na značenju s procesom širenja prava glasa, a osobito s uvođenjem instituta općeg prava glasa. U situaciji u kojoj svi građani dobivaju mogućnost da, barem posredno, sudjeluju u upravljanju političkom zajednicom čiji su članovi, vrlo važno postaje pitanje u kojoj su mjeri građani sposobni za tu političku ulogu. Obrazovanje, te naročito političko obrazovanje, počinje se u raspravama sve intenzivnije navoditi kao jedan od mogućih odgovora na ovo pitanje, a sam proces političkog obrazovanja sve češće postaje i predmetom znanstvenoga politološkog bavljenja.

Naglašavanje važnosti političkog obrazovanja s jedne je strane rezultat nade da se putem obrazovanja i školovanja mogu poboljšati šanse za

stvaranje demokratske političke kulture koja je jedna od nužnih uvjeta demokracije. S druge strane, političko obrazovanje je važno i za potpuni razvoj mladih ljudi, jer je politička pismenost, koja bi trebalo da bude produkt procesa političkog obrazovanja, preduvjet da bi mladi ljudi mogli imati utjecaja na donošenje važnih odluka u društvu. Poznati teoretičari političkog obrazovanja Elizabeth Frazer i Bernard Crick naglašavaju upravo ovaj drugi aspekt važnosti političkog obrazovanja. Crick smatra da je uvođenje političkog obrazovanja u obrazovne sustave zapadnoeuropskih demokratskih država bilo rezultat refleksije određene političke krize, a nije proizašlo iz shvaćanja da bi poučavanje o političkim i društvenim institucijama i procesima trebalo biti normalni dio okruženja u kojemu odrastaju djeca (Crick, 1999). Slično tome, Frazer ocjenjuje da su projekti političkog obrazovanja obično započinjani uslijed zabrinutosti da naše mlađe generacije neće odrasti u politički odgovorne građane, to jest da će opstanak demokracije biti ugrožen, a zanemarivala se potreba pripreme mladih ljudi da se efikasno uključe u život društva kao aktivni građani (Frazer, 1999).

Bernard Crick smatra da se važnost političkog obrazovanja može argumentirati na dva načina. Prvi je emotivniji i idealističniji, a temelji se na Aristotelovoj viziji o participaciji u sferi politike kao najvišem ljudskom dobru, to jest na razumijevanju političke participacije kao dobra po sebi a ne kao sredstva za ostvarenje drugih ciljeva. Crick ne odbacuje ovaj tip argumentacije i navodi da se ona u suvremeno doba manifestira u doktrinama koje ističu primat javne nad privatnom sferom. No tome dodaje da se važnost političkog obrazovanja može i treba obrazlagati i na drugi, racionalniji način koji i sam koristi. Crick navodi da je politika činjenica društvenog života koju je nemoguće izbjeći i o kojoj ovisi svakodnevni život pojedinaca. S obzirom na ovakvu važnost potreba obrazovanja građana za sferu politike Cricku se čini očitom. Taj svoj stav pregnantno izražava u zbirci eseja o građanstvu gdje navodi: „Obrazloženje za političko obrazovanje je očito: učiti o politici kao što učimo o drugim stvarima koje su važne" (2000: 40).

Drugo ugledno ime recentne političke teorije s izrazitom sklonošću za bavljenje fenomenom političkog obrazovanja na normativnoj razini i pozitivnim stavom prema ideji političkog obrazovanja, jest američka politologinja Amy Gutmann. Gutmann ne samo da smatra prirodnim postojanje političkog obrazovanja kao sastavnog dijela obrazovnih

programa, već upravo političko obrazovanje ističe kao najvažniji cilj javnog obrazovanja o čemu navodi: „Političko obrazovanje – kultiviranje vrlina, znanja i vještina nužnih za političku participaciju – ima moralni primat nad drugim svrhama javnog obrazovanja u demokratskom društvu" (1987: 287). Takav stav temelji na tezi po kojoj najvažniji cilj demokratskog društva jest da se perpetuira, a u tome političko obrazovanje ima ključnu ulogu jer po Gutmann: „Političko obrazovanje priprema građane za participaciju u svjesnom reproduciranju njihova društva" (1987: 287). Gutmann smatra da u demokratskim društvima mogu i treba da postoje razlike u pogledima na ciljeve i sredstva obrazovnih programa, no drži da bi se svi mogli složiti oko jednog minimuma o kojemu navodi: „Djeca moraju biti poučena u mjeri da mogu, kada odrastu, promišljeno participirati u političkom procesu koji oblikuje društvo u kojemu žive" (1987: xii).

4. Zaključak

Brojna sociološka i politološka istraživanja pokazuju da mnogim ljudima politika znači djelatnost prema kojoj osjećaju neku mješavinu cinizma, skeptičnosti i nepovjerenja. Značajan broj građana percipira politiku kao nešto nečasno i nemoralno, nešto s čim pristojan građanin ne bi trebao imati posla. Takvi građani ne glasuju na izborima i ne sudjeluju u drugim oblicima političke participacije. Naročito zabrinjava činjenica da je među takvim građanima značajan broj mladih ljudi.

Takva je pozicija za demokraciju opasna, jer je nesklonost sudjelovanju u suprotnosti sa samim temeljima normativnog razumijevanja demokracije, prema kojemu je upravo participacija građana ono po čemu se demokracija razlikuje od drugih režima.

Demokracija kao vladavina naroda, u bilo kojem obliku, nezamisliva je bez participacije građana. Osim toga, apatični građani nisu nepolitični građani, oni su građani koji ostavljaju stvari onakvima kakve jesu. Problemi društava u kojima živimo neće se riješiti politikom predaje i odustajanja, nego samo participacijom i preobrazbom politike na način koji nam omogućuje da djelotvornije oblikujemo i organiziramo naše živote.

Participirajući u procesu donošenja odluka koje utječu i na naše živote, mi učimo kako da postanemo bolji građani i demokrati. Pritom je vrlo važno da osvijestimo kako nećemo uvijek biti na strani pobjednika, to jest da odluke koje će biti donesene neće uvijek biti u skladu s našim željama. Politička participacija donosi i pobjede i poraze, ali bitan dio demokratske političke kulture jest spremnost da se i nakon poraza vratimo u političku arenu i borimo za naše interese i interese zajednice u kojoj živimo. Čak i ako odbacimo filozofsku poziciju prema kojoj je aktivno građanstvo nužno za ljudski napredak, ili republikansko shvaćanje po kojemu je djelovanje za javno dobro superiornije od ostvarivanja privatnih interesa, ipak je teško odbaciti tezu da će povlačenje građana iz javnog života u određenoj točki ugroziti stabilnost demokratske političke zajednice. Stoga političko znanje i politička participacija moraju biti važan element političke kulture svake zajednice koja želi graditi dugotrajnu i stabilnu demokraciju.

Literatura

- Almond, Gabriel A. / Verba, Sidney, 2000: *Civilna kultura*, Politička kultura, Zagreb
- Crick, Bernard, 1999: The Presuppositions of Citizenship Education, *Journal of Philosophy of Education*, (33)3: 337–353
- Crick, Bernard, 2000: *Essays on Citizenship,* Continuum, London
- Dahl, Robert, 1999: *Demokracija i njezini kritičari*, Politička kultura, Zagreb
- Frazer, Elizabeth, 1999: The ideal of political education, *Oxford Review of Education*, (25)1–2: 5–22
- Gutmann, Amy, 1987: *Democratic Education*, Princeton University Press, Princeton
- Jefferson, Thomas, 1984: *Writings*, The Library of America, New York
- Lupia, Artur/ McCubbins, Mathew, 1998: *The Democratic Dillema: Can Citizens Learn What They Need to Know?*, Cambridge University Press, Cambridge
- Page, Benjamin / Shapiro, Robert, 1992: *The Rational Public: Fifty Years of Trends in Americans' Policy Preferences*, The University of Chicago Press, Chicago
- Rousseau, Jean-Jacques, 1979: Nacrt ustava za Korziku, *Politička misao*, (16)1: 118–154
- Sartori, Giovanni, 1987: *The Theory of Democracy Revisited*, Chatham House Publishers, Chatham
- Schumpeter, Joseph A., 1981: *Kapitalizam, socijalizam i demokracija*, Globus, Zagreb

PARADOKSI NOVINARSKE I POLITIČKE LETARGIJE

Mr Biljana Bogdanić
Komunikološki koledž Kapa Fi, Banja Luka

1. Uvod

Već duže vremena ukupno stanje u Bosni i Hercegovini bremenito je brojnim teškoćama, protivurječnostima, pa i paradoksima. Tu sudbinu dijele i mediji. Gotovo petnaest godina nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, nema ozbiljnijih progresivnih tendencija u najvažnijim društvenim područjima. Stanje društvene svijesti, pa i sfera politike, mogli bi se odrediti kao letargični.

Brojni su faktori koji uslovljavaju ovu letargiju: ratna kataklizma i njene posljedice, teška ekonomska situacija i siromaštvo, duboke etničke podjele, nefunkcionisanje države, enormno visok stepen korupcije i kriminala, dugogodišnja egzistencija države BiH kao manje ili više, oficijelnog protektorata itd.

Kako rekosmo, i mediji su unutrašnji dio i sudionici ovakvog stanja. Kao što će se vidjeti iz analize koja slijedi, te komentara istraživačkih rezultata, sudbina medija je određena ukupnim stanjem u društvu, ali u dobroj mjeri i svojom unutrašnjom sterilnošću. Tek ponekad i ponegdje pojavi se slabašan glas kritike ili apel za promjenama: većinom, mediji su također letargični i u dobroj mjeri su prije faktori konzerviranja postojećeg stanja, a ne njegove promjene.

Upravo tome je svjedok i ovo istraživanje koje se, naravno, dotiče samo jednog djelića relacije *mediji – politika*, ali i kao takvo upozorava na teško, bolje reći kritično, stanje pacijenta zvanog bh. društvo, kao i na ozbiljnu, gotovo patološku, kliničku sliku onih koji bi pacijentu bar malo morali pomoći – dakle, medija.

Važno je naglasiti da je period u kojem je vršeno istraživanje po mnogo čemu bio specifičan. Teška ekonomska situacija postala je još teža zbog posljedica svjetske ekonomske krize. Svjedoci smo zatvaranja preduzeća, otpuštanja radnika, nažalost opet povećanja nezaposlenosti i stanja jednog opšteg beznađa.

Na političkom planu događale su se skoro svakodnevne turbulencije; počev od ostavki nekoliko odgovornih entitetskih funkcionera, preko produbljivanja međustranačkih konflikata, pa do političkih bojkota unutar institucija kako u RS tako i u FBiH.

Takvu kompleksnu i problematičnu situaciju nije ublažio čak ni konsenzus oko Brčko distrikta. U svemu tome bilježimo i nesnalaženje institucija međunarodne zajednice, koje nemaju relevantna rješenja za izlazak iz krize. Po svemu sudeći, Bosna i Hercegovina ponovo postaje zona sumraka.

2. Metod istraživanja

Predmet i cilj ovog istraživanja jeste izvještavanje štampanih medija o radu političkih funkcionera u BiH i uopšteno njihova zastupljenost u pojedinim medijima.

Istraživanje je obrađivalo informacije iz sljedećih dnevnih i sedmičnih novina: *Oslobođenje*, *Dnevni avaz*, *Euro Blic*, *Glas Srpske*, *BH Dani i Novi Reporter*. U periodu april, maj i juni 2009. godine, metodom slučajnog uzorka analizirana su 152 primjerka dnevnih novina i 14 primjeraka sedmičnih novina.

Kvantitativnom metodom došlo se do broja pojavljivanja imena i fotografija ličnosti iz javnog odnosno političkog života u člancima ovih novina. U istom članku ime se brojalo samo jednom, iako se više puta ponavljalo. U obzir nije uzimano ime funkcionera ako se ono pojavljivalo u funkciji neke stranke. Novinski tekstovi, poput *lični stav*, *pisma čitalaca*, *kolumne* i sl. nisu uključene u analizu. Pri brojanju fotografija korišten je metod čistog prebrojavanja, bez obzira na veličinu ili kontekst fotografije.

Kvalitativna metoda rađena je kod članova Predsjedništva BiH, kao i kod predsjednika Savjeta ministara, a njome se željelo vidjeti koliko mediji izvještavaju javnost o njihovom radu ili koliko oni (funkcioneri) obavještavaju javnost o svome radu.

Drugi nivo kvalitativne metode obrađivao je tematiku članaka medija jednog entiteta prema drugom, odnosno šta i o čemu pišu mediji koji izlaze na teritoriji RS o događanjima u Federaciji i obratno.

3. Rezultati

Tabela1. *Zastupljenost političkih funkcionera u člancima po medijima.*

	Članovi Predsjedništva BiH	Predsjednik Savjeta ministara	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Premijer RS	Načelnici opšina RS	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Premijer Vlade FBiH	Predsjednici kantona FBiH	Načelnici opština FBiH
DNEVNI AVAZ	67	48	9	1	87	21	6	4	89	32	126
GLAS SRPSKE	50	32	23	0	115	177	2	1	16	0	5
OSLOBOĐENJE	72	21	7	0	56	20	6	2	62	29	79
EURO BLIC	21	17	13	1	85	111	0	0	7	0	1
NOVI REPORTER	14	2	4	0	14	23	0	0	5	0	0
BH DANI	6	6	0	0	39	1	0	0	13	0	5
UKUPNO	230	126	56	2	396	353	14	7	192	61	216

Koliko su zastupljeni politički funkcioneri BiH, i u kojim medijima, vidimo u tabeli 1.

Na prvom mjestu je premijer RS (396 tekstova), na drugom mjestu su načelnici opština RS, na trećem članovi Predsjedništva BiH, a odmah iza

njih su načelnici opština FBiH. S obzirom na to da je veliki broj tekstova o načelnicima opština, bitno je napomenuti da na teritoriji Republike Srpske imamo 63 načelnika opština, a na teritoriji FBiH je 80 načelnika opština (Savez opština i gradova RS i FBiH).

Najmanje tekstova u ovom periodu imali su potpredsjednici Republike Srpske (dva članka) i potpredsjednici Federacije BiH (sedam članaka).

Tabela 2. *Zastupljenost fotografija političkih funkcionera po medijima.*

	Članovi Predsjedništva BiH	Predsjednik Savjeta ministara	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Premijer RS	Načelnici opšina RS	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Premijer Vlade FBiH	Predsjednici kantona FBiH	Načelnici opština FBiH
DNEVNI AVAZ	30	28	3	0	34	6	2	1	31	14	52
GLAS SRPSKE	17	15	5	0	39	48	1	0	5	0	0
OSLOBOĐENJE	44	7	3	0	25	5	1	1	30	8	21
EURO BLIC	3	6	5	0	36	40	0	0	3	0	0
NOVI REPORTER	5	0	2	0	5	15	0	0	2	0	0
BH DANI	9	6	0	0	20	0	0	0	14	0	0
UKUPNO	108	62	18	0	159	114	4	2	85	22	73

Kod prebrojavanja fotografija istraživanje je pokazalo slične rezultate kao i kod tekstova. Na prvom mjestu po broju fotografija je premijer RS (159), na drugom mjestu načelnici opština RS (114), dok su na trećem članovi Predsjedništva BiH (108). Nijednu fotografiju nisu imali potpredsjednici RS, a najmanji broj fotografija imali su potpredsjednici FBiH(2), te predsjednik FBiH.

Mnogi autori se slažu da fotografija ima moćnu ulogu u profilisanju javnog mnjenja. Fotografija ima i informativno i estetičko dejstvo.

Koristi se u novinarstvu često kao udarna informacija ili kao propratna informacija (Kečo–Isaković, 2006).

Poznato je „da fotografija vrijedi hiljadu riječi", a Viktor Burgin, profesor filozofije medija, svoj članak o promišljanju fotografije u odnosu na jezik počinje riječima: „Gotovo je nemoguće da prođe dan a da ne vidimo neku fotografiju, isto kao što je nemoguće da prođe dan a da ne vidimo pisanu riječ" (Burgin,1996).

Da je za javnost fotografija prihvatljivija nego tekst govori nam Milanka Todić : „Znali su dobro marksistički teoretičari popularne kulture da svaka vijest, svaki izvještaj i svaki članak ima svoj početak i kraj; fotografija ga nema! Ona govori časovima i BH Danima, govori jezikom koji je shvatljiv i radniku i intelektualcu, shvatljiv i ubjedljiv za svakog čovjeka" (Todić, 2006).

Uvažavajući ove stavove kao polazište, može se reći da i rezultati ovog istraživanja također potenciraju ulogu i značaj fotografije u štampanim medijima.

3.1 Glas Srpske

Tabela 3. *Zastupljenost političara i fotografija u Glasu Srpske*

	Članovi Predsjedništva BiH	Predsjednik Savjeta ministara	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Premijer RS	Načelnici opšina RS	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Premijer Vlade FBiH	Predsjednici kantona FBiH	Načelnici opština FBiH
Članci	50	32	23	0	115	177	2	1	16	0	5
Fotografije	17	15	5	0	39	48	1	0	5	0	0

Tabela 4. *Zastupljenost članaka o političarima iz Federacije BiH u Glasu Srpske*

	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou entiteta i kantona	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou opština	Negativni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu	Pozitivni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu
Predsjednik FBiH	1	0	0	1
Potpredsjednici FBiH	0	0	0	1
Načelnici opština FBiH	0	1	0	4
Predsjednici kantona FBiH	0	0	0	0
Pemijer Vlade FBiH	1	0	9	6
Ukupno	2	1	9	12

Grafikon 1. *Članci o političarima iz Federacije BiH u Glasu Srpske*

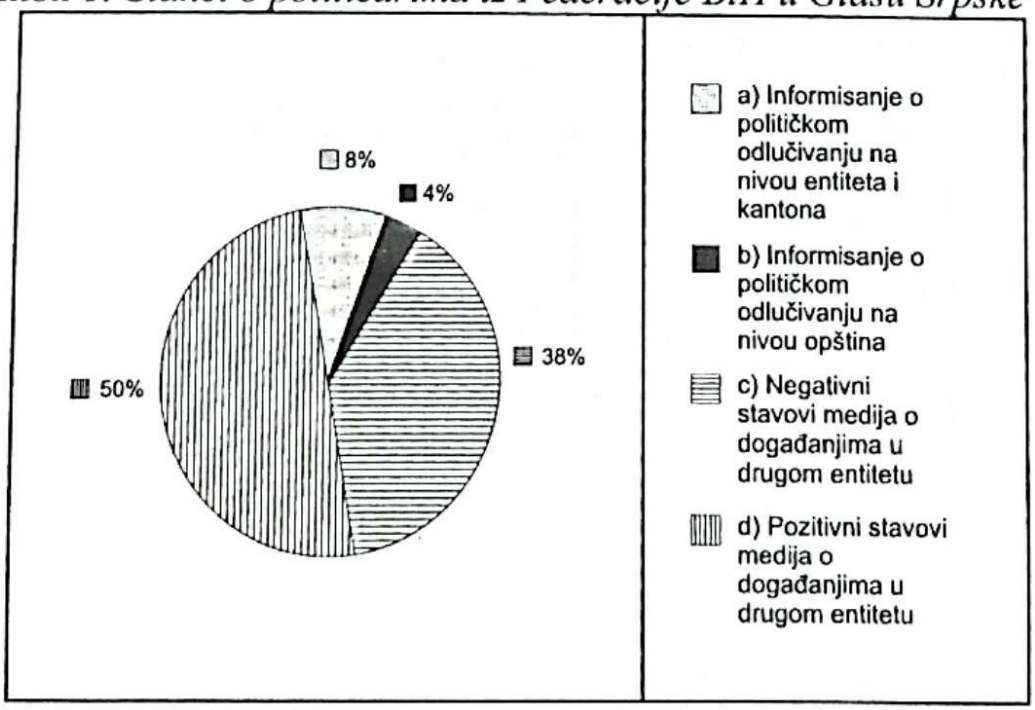

U ovom periodu *Glas Srpske* je najviše pisao (tabela 3) o načelnicima opština RS (177), koji imaju i najveći broj fotografija (48). Na drugom

mjestu je premijer RS (115), dok su na trećem mjestu, sa gotovo zanemarljivom zastupljenošću, članovi Predsjedništva BiH – pedeset tekstova. Potpredsjednici RS, kao ni predsjednici kantona FBiH, nisu imali nijedan tekst ili fotografiju.

Mali broj tekstova (svega 24) govori nam da *Glas Srpske* nije pisao o događanjima u drugom entitetu. Od tih tekstova 38% izražava negativne stavove medija o događanjima u drugom entitetu, odnosno o premijeru Federacije BiH (Grafikon 1).

3.2 Euro Blic

Tabela 5. *Zastupljenost političara i fotografija u Euro Blicu*

	Članovi Predsjedništva BiH	Predsjednik Savjeta ministara	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Premijer RS	Načelnici opšina RS	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Premijer Vlade FBiH	Predsjednici kantona FBiH	Načelnici opština FBiH
Članci	21	17	13	1	85	111	0	0	7	0	1
Fotografije	3	6	5	0	36	40	0	0	3	0	0

Tabela 6. *Zastupljenost članaka o političarima iz Federacije BiH u Euro Blicu*

	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou entiteta i kantona	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou opština	Negativni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu	Pozitivni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu
Predsjednik FBiH	0	0	0	0
Potpredsjednici FBiH	0	0	0	0
Načelnici opština FBiH	0	0	1	0
Predsjednici kantona FBiH	0	0	0	0
Pemijer Vlade FBiH	3	0	4	0
Ukupno	3	0	5	0

Grafikon 2. Dostupnost vlasnika o političarima iz Federacije BiH u Euro Blicu

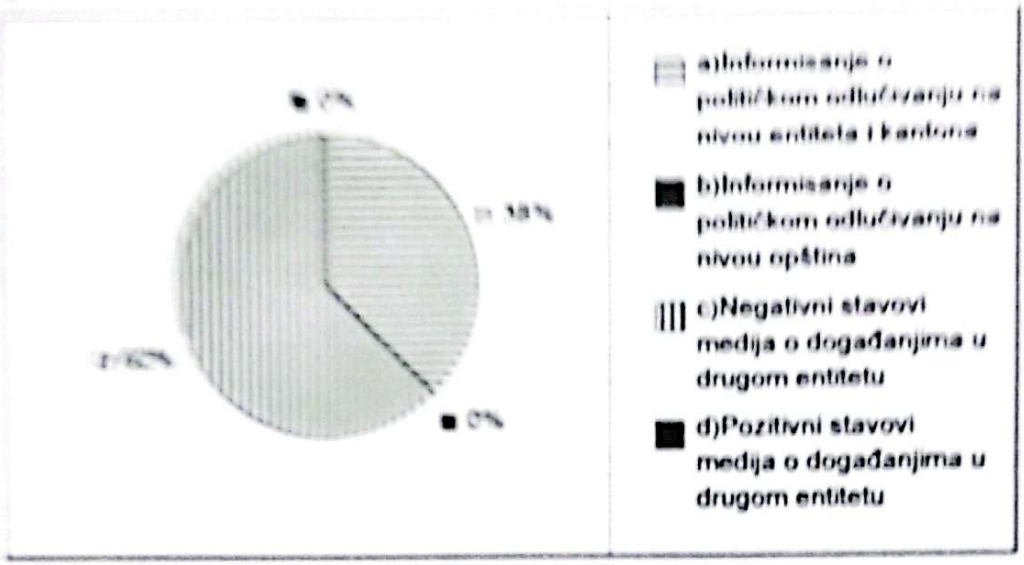

U novinama *Euro Blic* (tabela 5) na prvom mjestu po broju tekstova i fotografija, daleko ispred ostalih, nalaze se načelnici opština RS (111), a na drugom mjestu premijer RS (85). Ove dvije grupe indikatora su svojom zastupljenošću u tekstovima ovih novina jednostavno bacili u sjenu sve ostale.

U novinama *Euro Blic*, slično kao i u *Glasu Srpske*, primjećujemo isključivost ovog medija prema pisanju o događanjima u drugom entitetu (tabela 6). Euro Blic u ovom periodu nije niti u jednom tekstu pomenuo predsjednika FBiH, potpredsjednike FBiH, kao ni predsjednike kantona. Od skromnog broja tekstova (8), njih sedam se odnosi na premijera FBiH, a njih 62 % odražava negativne stavove ovog medija o događanjima u drugom entitetu (grafikon 2).

3.3 Oslobođenje

Tabela 7. *Zastupljenost političara i fotografija u Oslobođenju*

	Članovi Predsjedništva BiH	Predsjednik Savjeta ministara	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Premijer RS	Načelnici opšina RS	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Premijer Vlade FBiH	Predsjednici kantona FBiH	Načelnici opština FBiH
Članci	72	21	7	0	56	20	6	2	62	29	79
Fotografije	44	7	3	0	25	5	1	1	30	8	21

Tabela 8. *Zastupljenost članaka o političarima iz Republike Srpske u Oslobođenju*

	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou entiteta i kantona	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou opština	Negativni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu	Pozitivni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu
Predsjednik RS	2	0	3	2
Potpredsjednici RS	0	0	0	0
Načelnici opština RS	0	2	8	10
Premijer Vlade RS	3	0	44	9
Ukupno	5	2	55	21

Grafikon 3. *Zastupljenost članaka o političarima iz Republike Srpske u Oslobođenju*

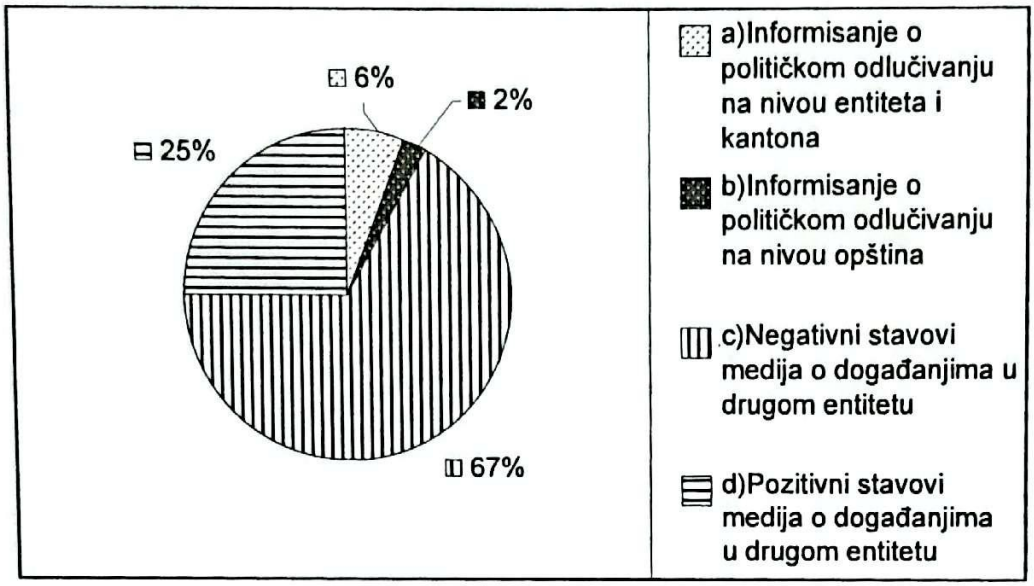

Slični rezultati su i kod štampanih medija koji izlaze na teritoriji Federacije BiH. U ovom periodu dnevne novine *Oslobođenje* (tabela 7) najviše su tekstova objavile o načelnicima opština FBiH (79), dok je na prvom mjestu po broju fotografija Predsjedništvo BiH (44), odnosno na drugom mjestu po broju objavljenih tekstova (72). Nijedan, ili mali broj tekstova, imaju potpredsjednici RS (0) i FBiH (2).

Ne možemo reći da Oslobođenje nije pisalo o događanjima iz RS (tabela 8), ali vidimo da se 68% tih tekstova odnose na premijera RS.

S druge strane, od ukupnog broja tekstova 67% izražava negativne stavove ovog medija o događanjima u RS (grafikon 3).

3.4 Dnevni avaz

Tabela 9. *Zastupljenost političara i fotografija u Dnevnom avazu*

	Članovi predsjedništva BiH	Predsjednik Savjeta ministara	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Premijer RS	Načelnici opšina RS	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Premijer vlade FBiH	Predsjednici kantona FBiH	Načelnici opština FBiH
Članci	67	48	9	1	87	21	6	4	89	32	126
Fotografije	30	28	3	0	34	6	2	1	31	14	52

Tabela 10. *Zastupljenost članaka o političarima iz Republike Srpske u Dnevnom avazu*

	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou entiteta i kantona	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou opština	Negativni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu	Pozitivni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu
Predsjednik RS	3	0	3	4
Potpredsjednici RS	0	0	0	1
Načelnici opština RS	0	3	9	9
Premijer Vlade RS	1	0	70	16
Ukupno	4	3	82	30

Grafikon 4. *Zastupljenost članaka o političarima iz Republike Srpske u Dnevnom avazu*

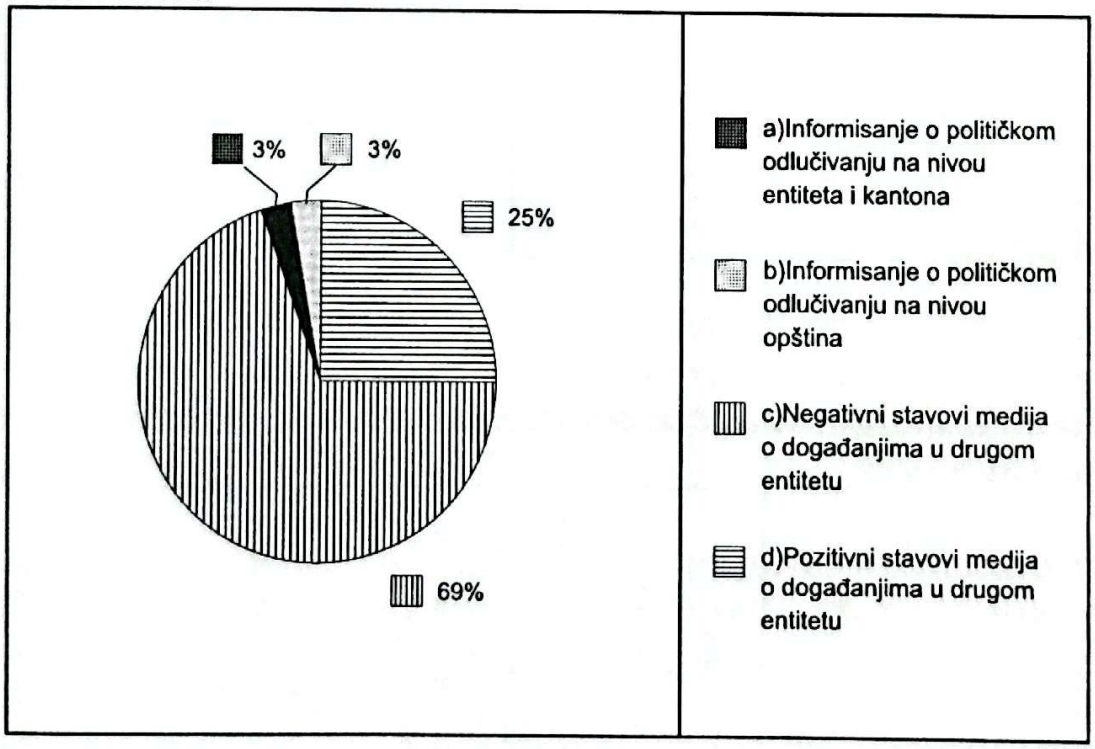

Kao i u ostalim dnevnim novinama, u *Dnevnom avazu* (tabela 9) na prvom mjestu po broju tekstova i fotografija su načelnici opština FBiH (126). Na drugom mjestu, gotovo ruku pod ruku, nalaze se premijeri

FBiH (89) i RS (87). Da li je to znak da se i politička moć koncentriše u izvršnoj vlasti?

Dnevni avaz je najmanje pisao o potpredsjednicima RS (1) i FBiH (4).

Vidljivo je iz tabele 10 da je *Dnevni avaz* pisao o događanjima u RS, ali mora se napomenuti da se 73% tih tekstova odnosi na premijera RS.

Isto tako, grafikon 4 pokazuje da 69% analiziranih tekstova odražava negativne stavove ovog medija o tim događanjima.

3.5 Novi Reporter

Tabela 11. *Zastupljenost političara i fotografija u Novom Reporteru*

	Članovi Predsjedništva BiH	Predsjednik Savjeta ministara	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Premijer RS	Načelnici opšina RS	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Premijer Vlade FBiH	Predsjednici kantona FBiH	Načelnici opština FBiH
Članci	14	2	4	0	14	23	0	0	5	0	0
Fotografije	5	0	2	0	5	15	0	0	2	0	0

Tabela 12. *Zastupljenost članaka o političarima iz Federacije BiH u Novom Reporteru*

	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou entiteta i kantona	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou opština	Negativni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu	Pozitivni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu
Predsjednik FBiH	0	0	0	0
Potpredsjednici FBiH	0	0	0	0

Načelnici opština FBiH	0	0	0	0
Predsjednici kantona FBiH	0	0	0	0
Pemijer Vlade FBiH	0	0	5	0
Ukupno	0	0	5	0

Grafikon 5. *Zastupljenost članaka o političarima iz Federacije BiH u Novom Rreporteru*

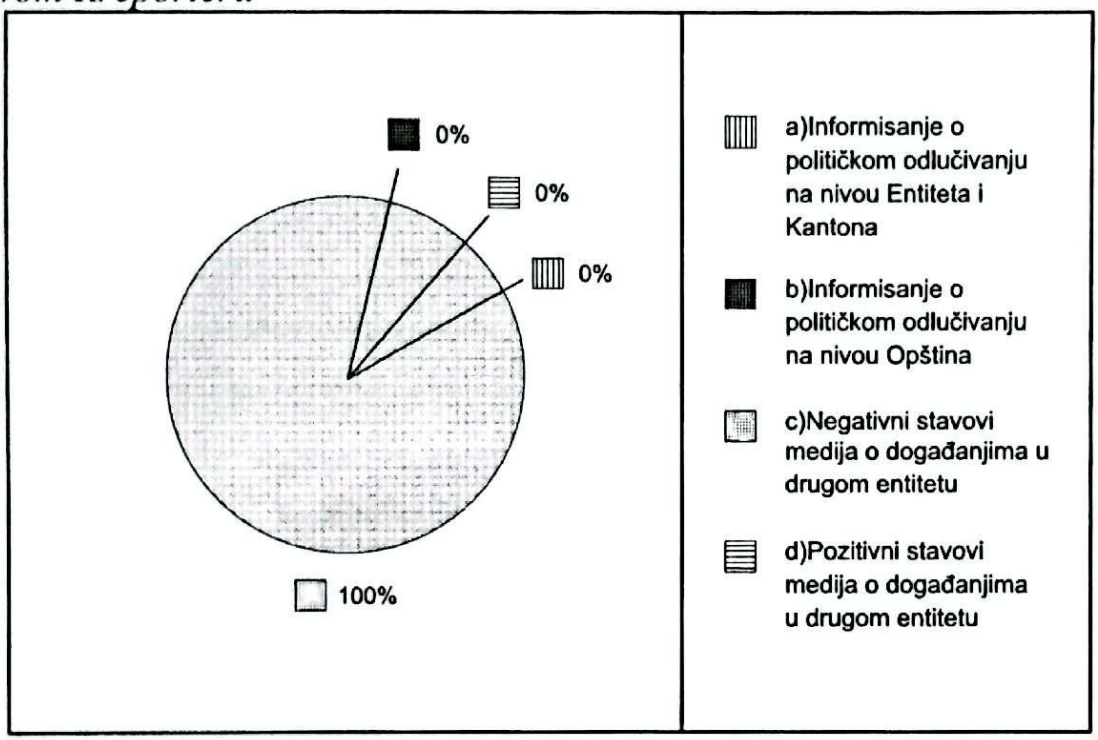

Kada pogledamo tabelu 11, možemo reći da *Novi Reporter* „prati u stopu" dnevnu štampu. Na prvom mjestu imamo načelnike opština RS (23), a na drugom mjestu, sa istim brojem tekstova i fotografija, nalaze se premijer RS i članovi Predsjedništva BiH (14).

Međutim, ovdje moramo naglasiti da od 23 teksta o načelnicima opština RS, čak njih 17 odnosi se na samo jednog načelnika. Možda je ovdje riječ o PR tekstu. Naime, PR tekst je „novinarski tekst kroz koji je provučena indirektna poruka čitaocu, a da on to nije shvatio kao reklamu – nešto što mu je nametnuto"(Kostić, 2005). Treba još naglasiti da su svi tekstovi o ovom načelniku isticali pozitivnu stranu njegova rada.

Novi Reporter nije pisao o događajima u FBiH (tabela12), nego samo o premijeru FBiH (5). Iz grafikona 5 možemo vidjeti da su svi tekstovi ovog medija izražavali negativne stavove o premijeru FBiH.

3.6 BH Dani

Tabela 13. *Zastupljenost političara i fotografija u BH Danima.*

	Članovi Predsjedništva BiH	Predsjednik Savjeta ministara	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Premijer RS	Načelnici opšina RS	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Premijer Vlade FBiH	Predsjednici kantona FBiH	Načelnici opština FBiH
Članci	6	6	0	0	39	1	0	0	13	0	5
Fotografije	9	6	0	0	20	0	0	0	14	0	0

Tabela 14. *Zastupljenost članaka o političarima iz Republike Srpske u BH Danima*

	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou entiteta i kantona	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou opština	Negativni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu	Pozitivni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu
Predsjednik RS	0	0	0	0
Potpredsjednici RS	0	0	0	0
Načelnici opština RS	0	0	1	0
Premijer Vlade RS	1	0	19	0
Ukupno	1	0	20	0

Grafikon 6. *Zastupljenost članaka o političarima iz Republike Srpske u BH Danima*

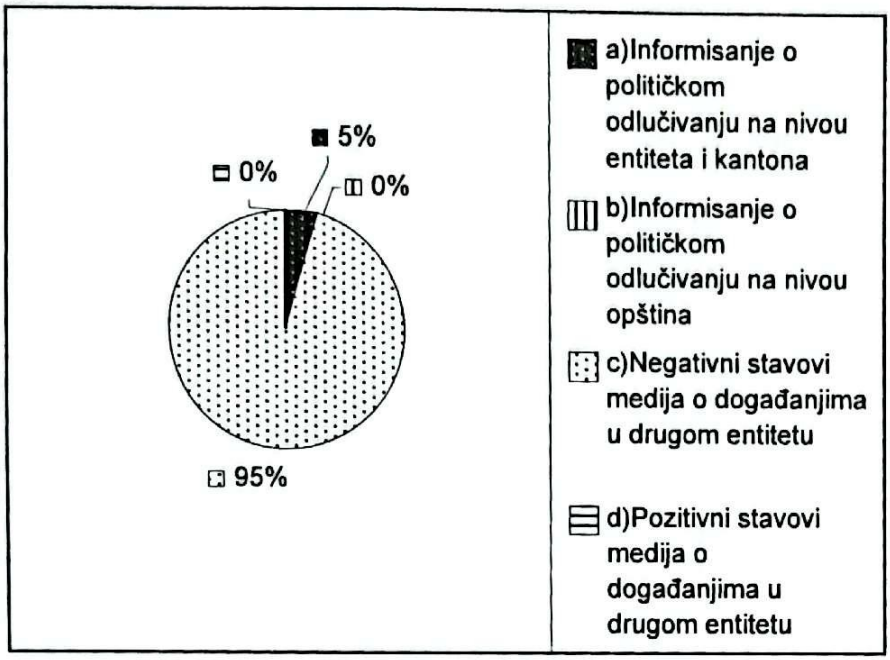

Za razliku od svih dnevnih i sedmičnih novina *BH Dani* su u ovom periodu objavili najviše tekstova i fotografija o premijeru Vlade Republike Srpske (tabela13; 39 članaka). Uopšte nisu pisali o potpredsjednicima i predsjednicima RS i FBiH, kao ni o predsjednicima kantona FBiH. Koliko su *BH Dani* pisali o događanjima u drugom entitetu vidljivo je u tabeli 14. Gotovo svi tekstovi u *BH Danima* odnose se na premijera RS, ali sadržinski ovi tekstovi odražavaju negativne stavove prema premijeru RS (95%).

Tabela 15. *Prisustvo tekstova o političarima iz RS u štampanim medijima iz Federacije BiH.*

	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Načelnici opština RS	Premijer Vlade RS	Ukupno
Dnevni avaz	10	1	21	87	119
Oslobođenje	7	0	20	56	83
BH Dani	0	0	1	20	21
Ukupno	17	1	42	163	223

Grafikon 7. *Prisustvo tekstova o političarima iz RS u štampanim medijima iz Federacije BiH.*

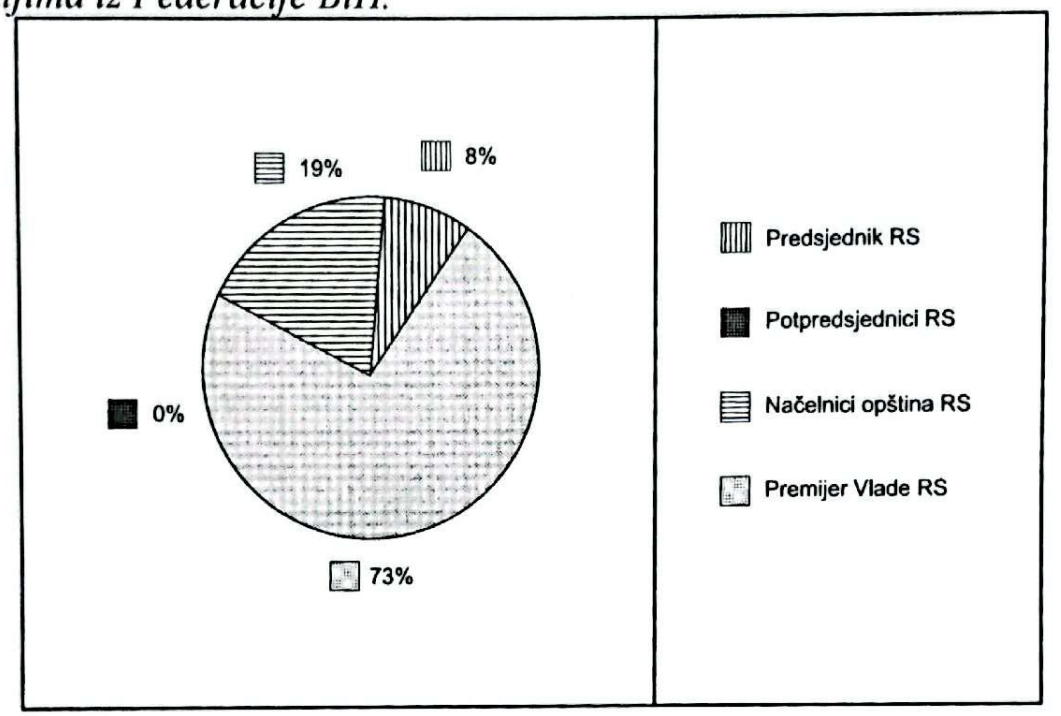

Tabela 16. *Prisustvo tekstova o političarima iz Federacije BiH u štampanim medijima u RS*

	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Načelnici opština FBiH	Predsjednici Kantona FBiH	Premijer Vlade FBiH	Ukupno
Euro Blic	0	0	1	0	7	8
Glas Srpske	2	1	5	0	16	24
Novi Reporter	0	0	0	0	5	5
Ukupno	2	1	6	0	28	37

Grafikon 8. *Prisustvo tekstova o političarima iz Federacije BiH u štampanim medijima u RS*

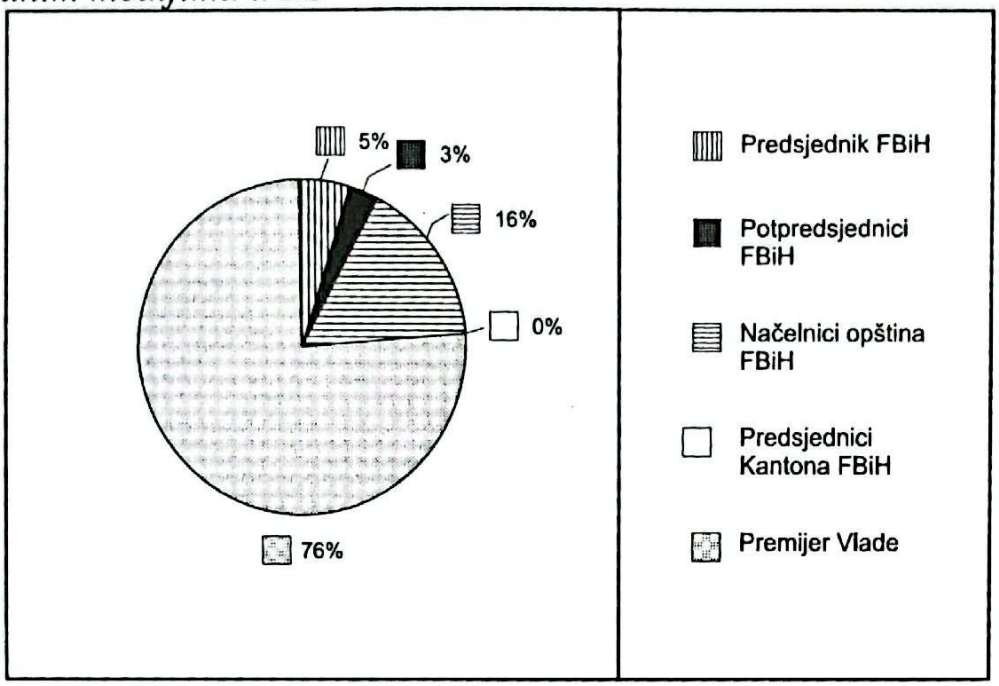

U tabelama 15 i 16 možemo vidjeti koliko mediji koji se objavljuju na teritoriji Federacije BiH pišu o događanjima iz drugog entiteta i obratno.

Vidljivo je da mediji koji izlaze na teritoriji Federacije BiH više pišu o događanjima u RS (223), dok mediji koji izlaze na teritoriji Republike Srpske imaju drastično manji broj tekstova o događanjima u Federaciji BiH (37).

Međutim, ako pogledamo o kome su oni pisali, vidimo da se nalaze u istoj ravni. U medijima Federacije, u analiziranim tekstovima, pisalo se 73% o premijeru RS, a mediji iz RS pisali su 76% o premijeru FBiH.

Tabela 17. *Sadržaj izvještavanja medija iz Federacije BiH o političarima iz RS*

	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou entiteta i kantona	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou opština	Negativni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu	Pozitivni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu	Ukupno
Dnevni avaz	4	3	82	30	119
Oslobođenje	5	2	55	21	83
BH Dani	1	0	20	0	21
Ukupno	10	5	157	51	223

Grafikon 9. *Sadržaj izvještavanja medija iz Federacije BiH o političarima iz RS*

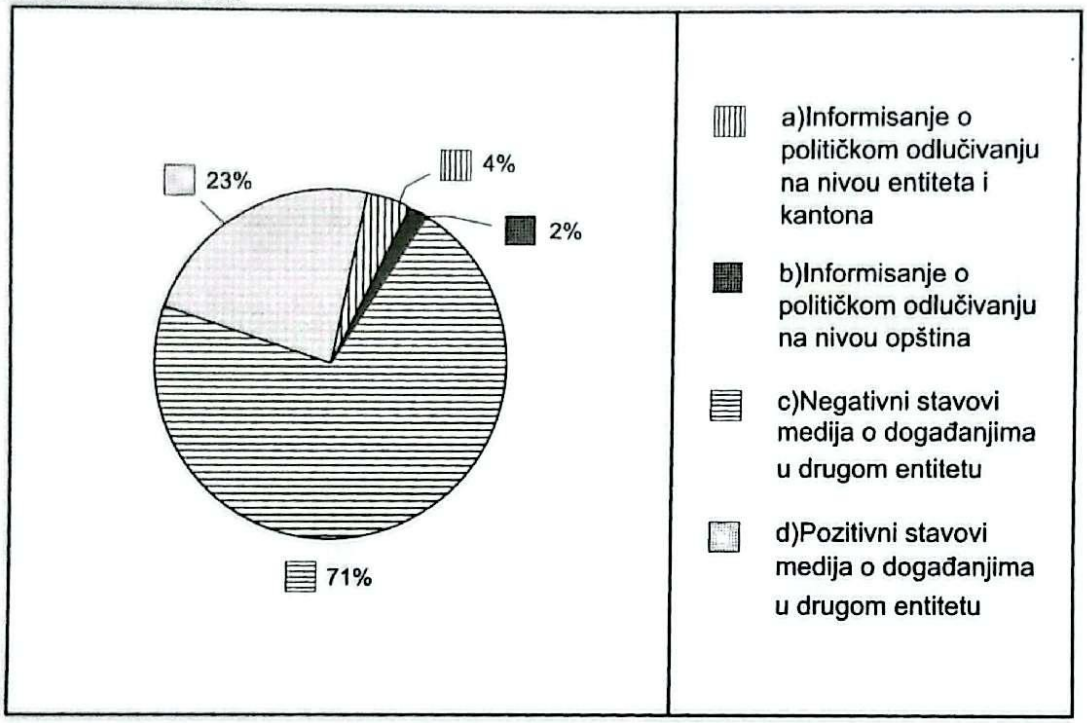

Tabela 18. *Sadržaj izvještavanja medija iz RS o političarima iz Federacije BiH*

	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou entiteta i kantona	Informisanje o političkom odlučivanju na nivou opština	Negativni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu	Pozitivni stavovi medija o događanjima u drugom entitetu	Ukupno
Euro Blic	3	0	5	0	8
Glas Srpske	2	1	9	12	24
Novi Reporter	0	0	5	0	5
Ukupno	5	1	19	12	37

Grafikon 10. *Sadržaj izvještavanja medija iz RS o političarima iz FederacijeBiH*

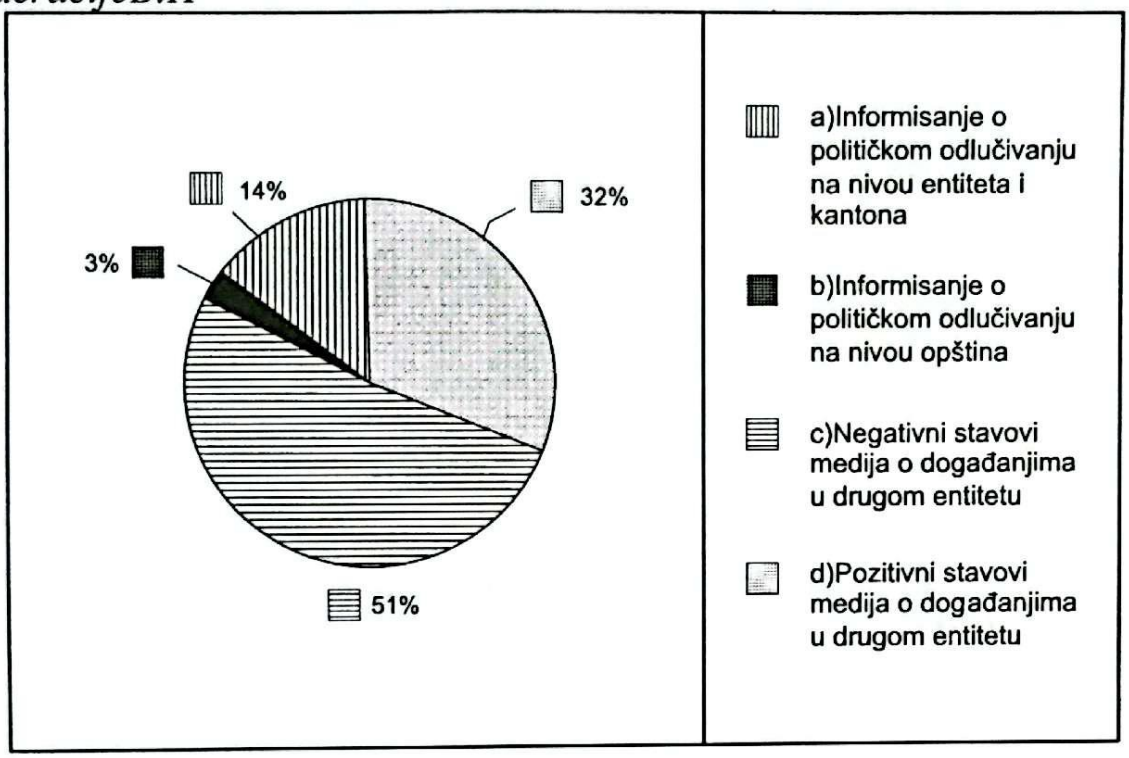

Kad je u pitanju sadržaj tekstova situacija je gotovo ista (tabela 17 i 18). Od ukupnog broja tekstova u kojima su pisali o događanjima u drugom entitetu, i jedni i drugi mediji imaju preko 50 % tekstova u kojima izražavaju negativne stavove o događanjima onih „drugih".

Tabela 19. *Prisustvo fotografija političara.*

	Članovi Predsjedništva BiH	Predsjednik Savjeta ministara	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Premijer RS	Načelnici opšina RS	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Premijer Vlade FBiH	Predsjednici kantona FBiH	Načelnici opština FBiH	Ukupno
Mediji iz RS	25	21	12	0	80	103	1	0	10	0	0	252
Mediji iz FBiH	83	41	6	0	79	11	3	2	75	22	73	395
Ukupno	108	62	18	0	159	114	4	2	85	22	73	647

Tabela 20. *Prisustvo fotografija političara iz RS u medijima iz Federacije BiH*

	Predsjednik RS	Potpredsjednici RS	Načelnici opština RS	Premijer Vlade RS	Ukupno
Dnevni avaz	3	0	6	34	43
Oslobođenje	3	0	5	25	33
BH Dani	0	0	0	20	20
Ukupno	6	0	11	79	96

Grafikon 11. *Prisustvo fotografija političara iz RS u medijima iz Federacije BiH*

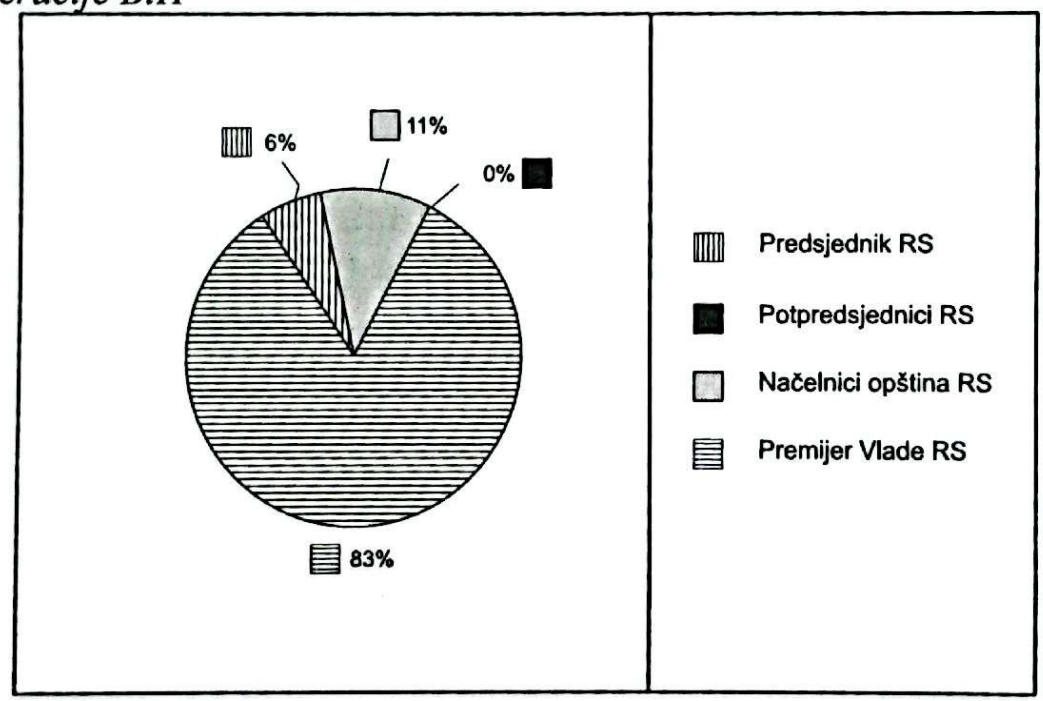

Tabela 21. *Prisustvo fotografija političara iz Federacije BiH u medijima iz RS*

	Predsjednik FBiH	Potpredsjednici FBiH	Načelnici opština FBiH	Predsjednici Kantona FBiH	Premijer Vlade FBiH	Ukupno
Euro Blic	0	0	0	0	3	3
Glas Srpske	1	0	0	0	5	6
Novi Reporter	0	0	0	0	2	2
Ukupno	1	0	0	0	10	11

Grafikon 12. *Prisustvo fotografija političara iz FederacijeBiH u medijima iz RS*

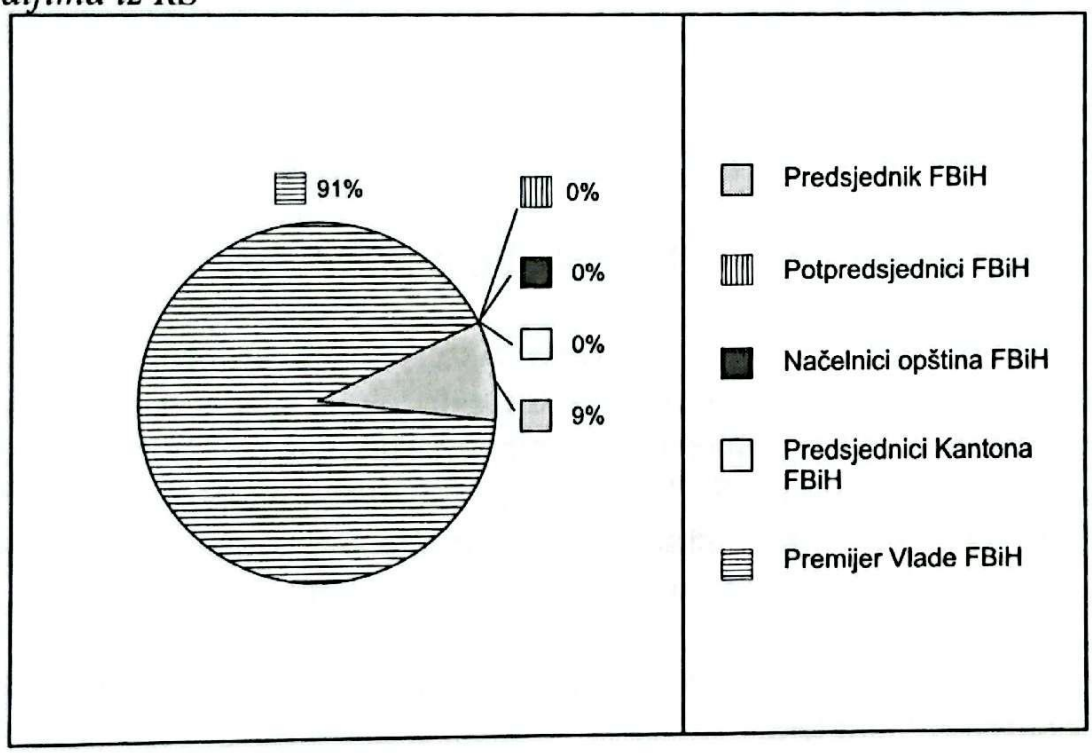

U svim analiziranim medijima najviše fotografija imao je premijer RS (tabela19; 159 fotografija). A kako izgledaju potpredsjednici RS naši čitaoci nisu mogli vidjeti ni u jednim medijima.

U tabelama 20 i 21 možemo vidjeti da je analiza broja fotografija gotovo ista kao i kod tekstova. Mediji koji izlaze na teritoriji FBiH, objavili su

mnogo više fotografija (96) o političkim funkcionerima iz RS. Mediji sa teritorije RS objavili su 11 fotografija u istom periodu.

Iz grafikona 11 i 12 vidljivo je da su čitaoci vidjeli fotografije premijera RS u medijima koji izlaze u FBiH (u 83% slučajeva), odnosno 91% fotografija premijera FBiH je viđeno u medijima koji izlaze na teritoriji RS.

Ako su tačne tvrdnje da „*slika vrijedi 1000 riječi*" i da je „*i negativna reklama reklama*", onda možemo reći da su mediji sa teritorije FBiH umnogome pomogli popularizaciji premijera RS. Naime, po ukupnom broju tekstova premijer RS je u *Oslobođenju, Dnevnom avazu i BH Danima*, u odnosu na sve druge bosanskohercegovačke političke funkcionere, zauzeo četvrtu, treću i prvu poziciju, a u broju objavljenih fotografija treće, drugo i prvo mjesto. Paradoks je da premijer RS nije zauzeo prvu poziciju niti u jednim medijima koji izlaze u RS, a uspio je to, i po broju tekstova i po broju fotografija, u časopisu *BH Dani*.
Čitaocima ovih štampanih medija ostalo je da se pitaju šta rade, da li rade i ko su uopšte, pa i kako izgledaju, politički funkcioneri koji se uopšte ne pominju ili su se pojavili u tragovima u ovim medijima. Prije svih, mislimo na potpredsjednike Republike Srpske i Federacije BiH.

Sveukupno uzev, mediji koji izlaze u Republici Srpskoj preferiraju pisanje o događanjima u tom entitetu u odnosu na medije iz Federacije BiH. Mediji iz FBiH pišu o događanjima iz RS, ali u 83% slučajeva ti tekstovi su o premijeru RS. Podaci ovog istraživanja pokazuju da gotovo u svim analiziranim medijima dominiraju tekstovi o ličnostima, a ne o događajima, problemima ili o rješavanju tih problema.

Ono što je zajedničko, i jednima i drugima, jeste sadržaj tih tekstova, koji je negativnog karaktera.

3.7 Glas Srpske

Tabela 22. *Prisustvo i način izvještavanja o članovima Predsjedništva BiH*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
30	18	2

Primjer a): *Radmanović primio Povelju „Počasni građanin Banjaluke"; Molitveni doručak u Banjaluci; Radmanović odlikovan Zlatnom medaljom grčkog parlamenta.*
Primjer b): *Silajdžić angažovao pogrešne ljude; Radmanović: Komšićev poziv za kažnjavanje i smjenjivanje premijera vraća nas u srednji vijek.*
Primjer c): *MMF želi da pomogne BiH.*

Tabela 23. *Prisustvo i način izvještavanja o predsjedniku Savjeta ministara*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
17	10	5

Primjer a): *Šprić na otvaranju Rafting prvenstva; Najava Špićevog puta u Njujork.*
Primjer b): *Špirić prihvatio Ljubićevu ostavku; Špirić: SDS tretira put BiH u NATO politikantski.*
Primjer c): *Usvojen zaključak o obavezama iz „Mape puta".*

3.8 Euro Blic

Tabela 24. *Prisustvo i način izvještavanja o članovima Predsjedništva BiH*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
10	11	0

Primjer a): *Radmanović dobio Povelju „Počasni građanin grada".*
Primjer b): *Komšić: Beograd je povukao đavola za rep.*

Tabela 25. *Prisustvo i način izvještavanja o predsjedniku Savjeta ministara*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
4	11	2

Primjer a): *Špirić u posjeti Vašingtonu.*
Primjer b): *Špirić smjenio Crnatka i Poljaševića.*
Primjer c): *Nikola Špirić zatražio od Ministarstva finansija da privremeno obustave raspodjelu 18 miliona KM, jer je u podjeli izostavljen Distrikt Brčko.*

3.9 Oslobođenje

Tabela 26. *Prisustvo i način izvještavanja o članovima Predsjedništva BiH*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
45	22	5

Primjer a): *Željko Komšić, otvorio Festival u Mostaru.; Radmanović u Atini.*
Primjer b): *Zašto Komšić i Silajdžić nisu bili na dženazi u Vlasenici?; Radmanović: Nisam priznao Kosovo.*
Primjer c): *Poslato pismo Hrvatskoj o razgraničenju na moru. (sastanak – dogovor)*

Tabela 27. *Prisustvo i način izvještavanja o predsjedniku Savjeta ministara*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
10	8	3

Primjer a): *Nikola Špirić uputio čestitke povodom Vaskrsa.*

Primjer b): *Nastavljene podjele u Vijeću ministara.*
Primjer c): *Formirana grupa za popis imovine; Sastanak sa MMF-om.*

3.10 Dnevni avaz

Tabela 28. *Prisustvo i način izvještavanja o članovima Predsjedništva BiH*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
27	39	1

Primjer a): *Mesić u posjeti Sarajevu; Čestitke za Vaskrs.*
Primjer b): *Šta će uraditi počasni letač Silajdžić? Šta voze naši političari?*
Primjer c): *Dogovorom riješiti spor u vezi s mostom Kopno–Pelješac; Donijeta odluka o upućivanju pisma Hrvatskoj.*

Tabela 29. *Prisustvo i način izvještavanja o predsjedniku Savjeta ministara*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
12	31	5

Primjer a): *Danas sjednica fiskalnog vijeća; Špirić putuje u Vašington.*
Primjer b): *Prekinuta sjednica Savjeta ministara; Šta Špirić priželjkuje?*
Primjer c): *Vijeće ministara donijelo odluku o formiranju radne grupe.*

3.11 Novi Reporter

Tabela 30. *Prisustvo i način izvještavanja o članovima Predsjedništva BiH*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
1	13	0

Primjer a): *Radmanović dobio Povelju „Počasni građanin Grada Banjaluke".*
Primjer b): *Željko Komšić, glavna tužibaba u svojoj mahali.*

Tabela 31. *Prisustvo i način izvještavanja o predsjedniku Savjeta ministara*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
0	2	0

Primjer a: *Nikola Špirić ima u planu posjete: Egiptu, Indiji, Moldaviji, Latviji, Rusiji, Ukrajini, Kazahstanu, Sloveniji, Kini, Maleziji, Mađarskoj, Engleskoj, Francuskoj, Njemačkoj....*

3.12 BH Dani

Tabela 32. *Prisustvo i način izvještavanja o članovima Predsjedništva BiH*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
1	5	0

Primjer a): *Željko Komšić najseksipilniji bh. političar.*
Primjer b): *„Što ste krali – krali ste".*

Tabela 33. *Prisustvo i način izvještavanja o predsjedniku Savjeta ministara*

Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika
0	6	0

Primjer a): *Nikola Špirić pokušava oslabiti BiH.*

Tabela 34. *Prisustvo i način izvještavanja o članovima Predsjedništva BiH*

	Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika	Ukupno
Mediji iz RS	41	42	2	85
Mediji iz Federacije	73	66	6	145
Ukupno	114	108	8	230

Grafikon 13. *Prisustvo i način izvještavanja o članovima Predsjedništva BiH*

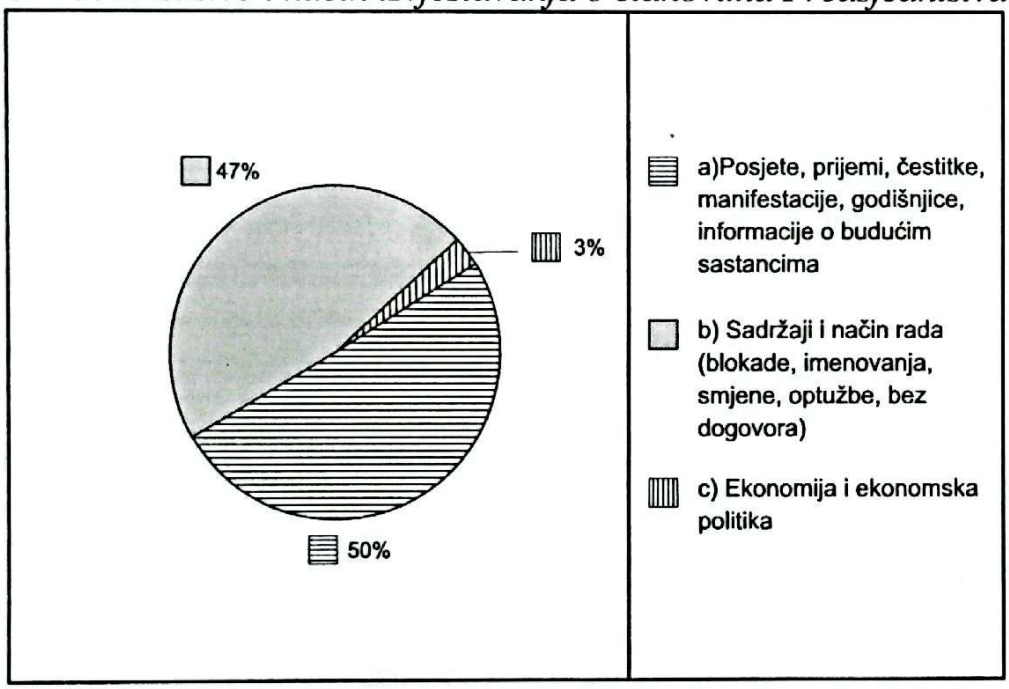

U tabelama od 22 do 33 možemo pojedinačno po medijima vidjeti kako su i koliko mediji pisali o članovima Predsjedništva BiH i o predsjedniku Savjeta ministara. Ispod tabela nalaze se primjeri iz analiziranih medija. Prije analize bitno je napomenuti da je „Predsjedništvo Bosne i Hercegovine jedna od ključnih političkih institucija, čija nadležnost, organizacija, način odlučivanja i odnos sa drugim političkim institucijama bitno određuju prirodu političkog sistema Bosne i Hercegovine" (Marković, 2009:210). Isto tako član V Ustava Bosne i Hercegovine u tački 3. uređuje nadležnosti Predsjedništva, a spisak tih nadležnosti ukazuje da članovi Predsjedništva BiH treba da imaju veliku političku moć

i mogućnost djelovanja u boljem funkcionisanju cjelokupnog bh. političkog polja. Međutim, podaci ovog istraživanja pokazuju (prema zastupljenosti članova Predsjedništva BiH) da je ova moć upitna.

Pojedinačno po medijima o članovima Predsjedništva BiH najmanje su pisali *BH Dani* (6), a najveći broj tekstova o njima mogli smo pročitati u *Oslobođenju* (72).

Mediji koji izlaze na teritoriji RS (tabela 34), manje su pisali o članovima Predsjedništva BiH u odnosu na medije sa teritorije FBiH. Kod kvalitativne analize pokazalo se da su mediji sa prostora RS, najviše pisali o Nebojši Radmanoviću, dok su mediji iz FBiH uglavnom pisali o Harisu Silajdžiću.

Ono što je zajedničko, i jednima i drugima, jeste sadržaj tih tekstova. Ovi mediji (grafikon 13), kada su pisali o članovima Predsjedništva BiH najviše su pisali o posjetama, prijemima, čestitkama, manifestacijama, godišnjicama i sl. (50% tekstova). Veoma blizu je i postotak tekstova u kojima su mediji pisali o blokadama, smjenama, međusobnim optužbama (47 % tekstova). Čitaoci su najmanje mogli da pročitaju o njihovom radu, odnosno ekonomiji i ekonomskim pitanjima (3% tekstova).

Tabela 35. *Prisustvo i način izvještavanja o predsjedniku Savjeta ministara*

	Posjete, prijemi, čestitke, manifestacije, godišnjice, informacije o budućim sastancima	Sadržaji i način rada (blokade, imenovanja, smjene, optužbe, bez dogovora)	Ekonomija i ekonomska politika	Ukupno
Mediji iz RS	21	23	7	51
Mediji iz Federacije BiH	22	45	8	75
Ukupno	43	68	15	126

Grafikon 14. *Prisustvo i način izvještavanja o predsjedniku Savjeta ministara*

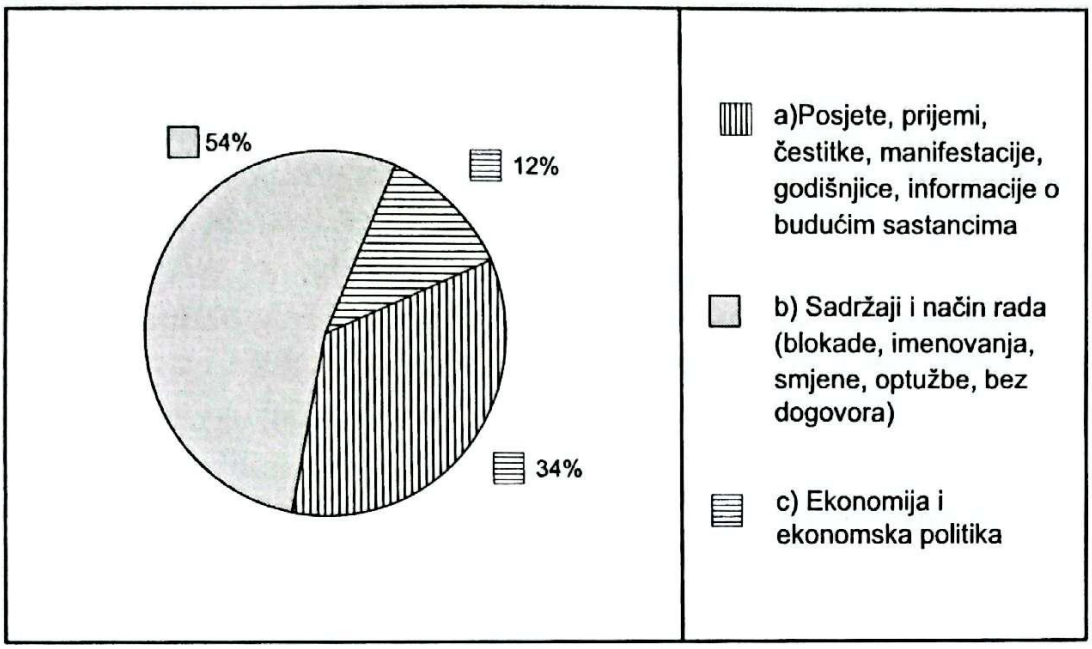

Sličnu situaciju imamo i kod tekstova u kojima su mediji pisali o predsjedavajućem Savjeta ministara. Pored Predsjedništva BiH „Vijeće ministara je tijelo izvršne vlasti Bosne i Hercegovine, koje vrši funkcije vlade u skladu sa Ustavom BiH, te zakonskim i podzakonskim aktima koji određuju njegovo djelovanje" (Ibrahimbegović, 2006:191). Međutim, naši podaci pokazuju sasvim drugačiju sliku.

Najviše tekstova o predsjedavajućem Savjeta ministara objavljeno je u *Dnevnom avazu* (48), a najmanji broj tekstova objavljen je u *Novom Reporteru* (2). Mediji koji izlaze u FBiH imali su nešto više tekstova (75) u odnosu na medije iz RS (51). Kvalitativno gledano, pisali su jednako (tabela 35; grafikon 14). Mediji su najviše pisali o blokadama, imenovanjima, optužbama (54%), zatim o čestitkama, manifestacijama, godišnjicama, posjetama, prijemima i sl. (34%), dok su ekonomija i ekonomska pitanja bila zastupljena u nekih 12% od svih tekstova.

Ako generalno posmatramo ove rezultate sadržaja i pisanja medija o izvršnoj vlasti Bosne i Hercegovine, uviđamo obostranu letargiju i novinara i političara.

Kod medija je vidljiv nedostatak istraživačkog novinarstva. Mediji nas obavještavaju da je neki od ovih funkcionera otputovao negdje, ali nas ne

informišu o važnosti tog putovanja za BiH ili o uspješnosti tog putovanja nakon povratka funkcionera.

S druge strane, imamo i bh. političare koji se rijetko obraćaju javnosti sa izvještajima o radu, a i kada se obraćaju to čine na jednom visokogovornom nivou, nerazumljivom za jednog prosječno politički obrazovanog čitaoca. Možda čitaoci bh. štampe žele da saznaju više o političkim događanjima, ali im to *jezik politike* kojim se služe i političari i novinari ne dopušta. Nadam se da čitaoci zbog ovakvog pisanja nisu i sami pali u letargiju, ili jesu? Možda je to tema za neko buduće istraživanje.

4. Zaključak

Analiza ukazuje na to da je medijski prostor u Bosni i Hercegovini podijeljen analogno političkim podjelama. U ravni kvantitativne analize, ova podijeljenost se manifestuje u minornoj – i u svakom slučaju neprimjerenoj – zastupljenosti informacija medija iz jednog entiteta o djelovanju političkih funkcionera i institucija iz onog drugog entiteta. Ovdje je bitna jedna napomena: mediji iz Federacije BiH objavljuju više informacija iz Republike Srpske nego što mediji Republike Srpske pišu o FBiH. Ali, kvalitativna analiza je pokazala da u medijima iz FBiH, ove informacije uglavnom negativno tretiraju funkcionere i institucije iz RS. U krajnjoj liniji sve se svodi na isto: i ovakvi sadržaji takođe doprinose podjeli medijskog prostora. S druge strane, za posljedicu imamo i međusobnu izolaciju medija u BiH po entitetskoj, odnosno etničkoj liniji. Postoji, naravno, i jedna teža posljedica pomenutog stanja. Ako u našem društvu uopšte možemo govoriti o javnom mnjenju, treba naglasiti da se ovom prikom profiliraju, zapravo, tri javna mnjenja (na etničkoj matrici). Riječ je, dakle, o mrvljenju, razdrobljavanju društvene svijesti uopšte, a istovremeno i o homogenizaciji onih dijelova svijesti kod kojih je dominantna vezanost za etnicitet i njegovu samodovoljnost.

Sve skupa, dugoročno ili manje dugoročno posmatrano, prethodne dijagnoze imaju za posljedicu činjenicu da ovakvim angažmanom mediji gotovo direktno pomažu produbljivanju i jačanju nacifikacije bosanskohercegovačkog društva u cjelini. Žalosno je da niti u jednom mediju nije zabilježen bilo kakav kritički otklon prema ovakvom stanju stvari. Tek hroničarski, i gotovo nesvjesno, pojedini mediji su

izvještavali o tome da se npr. Predsjedništvo BiH ili Savjet ministara BiH dominantno bave prijemima, čestitkama povodom značajnih datuma na lokalnom i međunarodnom nivou, izrazima saučešća i slično, a gotovo nikako bitnim pitanjima iz svoje nadležnosti, iznimno važnim za sadašnjost i budućnost bh. društva. To je sigurno tragično, kako za medije tako i za sve one koji žive u BiH. Uz možda krunski uvid, ova tragika za sada još nije poprimila radikalne i brutalne forme: još uvijek se primarno radi o letargiji, bilo novinarskoj, bilo političkoj.

4.1 Dodatni komentar

Prethodna analiza je pokazala, kako vidimo, cijeli niz deformacija – pa i paradoksa – koji u medijskom ruhu daju sliku političke dimenzije bosanskohercegovačkog društva. To je sasvim egzaktno, vidljivo u tumačenjima konkretnih podataka u osnovnom dijelu ovog rada.

Međutim, smatram da je neophodno ukazati i na pozadinu ovakvog stanja, koje implicitno daje naše istraživanje. Naime, ovdje prezentirani podaci su, suštinski posmatrano, površinska slika dubljih poremećaja u političkoj i medijskoj dimenziji bosanskohercegovačkog društva. Radi se, po mom mišljenju o sljedećem:

- Mediji su, po svemu sudeći, samo „preslikači" bh. podjela na etničkoj matrici i svojevrsni „podstrekači" produbljivanja tih istih podjela.
- To je proizvelo, i dalje proizvodi, podjelu medijskog prostora – naravno, opet na pomenutoj matrici. Zbog toga i imamo (što je vidljivo golim okom) tzv. srpske, hrvatske i bošnjačke medije koji su, gotovo apsolutno, instrumentilizovani i stavljeni u funkciju realiziranja politika i etnoelita u BiH.
- Prethodno ukazuje na činjenicu da u našoj državi postoje tri jednopartijska sistema, ali takva da se ne zasnivaju na raznovrsnosti i bogatstvu ideologija, nego samo na dimenziji etniciteta. Ideološki, vrijednosno posmatrano, u svakom od ovih jednopartijskih sistema postoje „boljševici" i „menjševici". Boljševici su oni koji se navodno bore za „narodnu stvar", a menjševici su *domaći izdajnici i strani plaćenici* – kako se to formuliše u ovdašnjoj staromodnoj retorici.
- U takvom kontekstu, mediji su moćan instrument u rukama „boljševika" čiji je dominantan zadatak da propagiraju primat

vrijednosti „naših" u odnosu na negativne vrijednosti „njihovih". Naravno to je pogubno za realiziranje društvene uloge medija i njihove funkcije u profilisanju javnog mnjenja.

- Pomenuti boljševički karakter medija, svjedoči nam o nečemu gotovo nevjerovatnom: na jedan specifičan način, mediji su se vratili u nešto dalju prošlost i počeli da igraju davno poznate političke igre u crno-bijeloj tehnici. Tako su mediji u BiH, generalno posmatrano, dobili jednu brutalno anahronu konotaciju.
- Razlozi svemu prethodno navedenom su mnogostruki i nije ih moguće ovdje i ovom prilikom detaljnije analizirati. Ali, moguće je bar iznijeti jednu pretpostavku: izgleda da su pomenuti razlozi većim dijelom unutar samih medija nego li u uticaju političkih vrhuški iz tri jednopartijska sistema, koji su na djelu u našem društvu. Moguće je, dakle, da anahronizam o kojem je ovdje riječ, istovremeno označava i (samo)destrukciju medija.

Literatura

Burgin, Victor. (1996.) *"The Image in Pieces: Digital Photography and the Location of Cultural Experience"*. U *Photography after Photography: Memory and Representation in the Digital Age.* Hubertus von Amelunxen et. al., ur. Amsterdam: G+B Arts, 26-35.

Grupa autora (2009). *Uvod u politički sistem BiH – Izabrani aspekti.* Sarajevski otvoreni centar i Fondacija K.A.: Sarajevo.

Kostić, Miodrag (2005). *Nevidljiva granica između novinarskog i PR teksta.* Preuzeto 22.oktobra 2009. godine sa http://www.media.ba/mcsonline/bs/tekst/nevidljiva-granica-izmedu-novinarskog-i-pr-teksta

Savez općina i gradova FBiH preuzeto 21.oktobra 2009.godine sa http://www.sogfbih.ba/Federation-Bos/themas/LEGAL_AFFAIRS/Laws

Savez opština i gradova RS, preuzeto 21.oktobra 2009.godine sa http://www.alvrs.com/pdf/Resorni%20odbori.pdf

Todić, Milanka (2006). *Fotografija i propaganda 1945-1958.* Helicon: Pančevo.

Ustav BiH preuzeto 20.oktobra 2009. godine sa http://www.ccbh.ba/puEuro Blic/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf+Ustav+BiH.ba

KOLIKO ZNAMO O POLITICI?

Srđan Puhalo, psiholog
Prime Communications, Banja Luka

1. Uvod

Da bismo, što je moguće bolje, razumjeli dobijene rezultate ovog istraživanja, važno je da damo nekoliko osnovnih informacija o državi Bosni i Hercegovini, tj. o njenom ustrojstvu i načinu funkcionisanja. Da bismo zadržali objektivnost, držaćemo se samo onih činjenica koje se nalaze u zvaničnim dokumentima (Ustav i relevantna prateća akta), pri tome ne razmatrajući mnogo njihove različite interpretacije, jer to i nije cilj ovog istraživanja

1.1 Struktura i organizacija Bosne i Hercegovine

Bosna i Hercegovina ima složenu unutrašnju strukturu i složenu državnu organizaciju. Ustavom Bosne i Hercegovine nije utvrđen oblik vladavine, niti se o njemu može saznati iz naziva države. Ipak, na osnovu cjelovitog društvenog uređenja može se zaključiti da zemlja ima republikanski oblik vladavine (Dmičić, 2007).

Naravno, sada počinju komplikacije. S obzirom na to da je Bosna i Hercegovina sastavljena iz dva entiteta (Republike Srpske i Federacije BiH) i Distrikta Brčko, ne postoji konsenzus među pravnicima o tome da li je ona federacija, konfederacija, konfederalno-federalni savez, asimetrična federacija-konfederacija ili unija, ali se može čuti da je na snazi i jedan oblik protektorata.

U Bosni i Hercegovini vlast je podijeljena na izvršnu, zakonodavnu i sudsku vlast. Izvršnu vlast na državnom nivou vrše Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i Vijeće ministara, zakonodavnu vlast vrši Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, a sudsku vlast Ustavni sud Bosne i

Hercegovine, Sud Bosne i Hercegovine, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Pravobranilaštvo Bosne i Hercegovine.

Ako gledamo podjelu vlasti na nivou entiteta, možemo reći da u Federaciji BiH izvršnu vlast sprovodi predsjednik, dva potpredsjednika i Vlada Federacije BiH. Zakonodavnu vlast vrši Parlament Federacije BiH, a sudsku Ustavni sud Federacije BiH i Vrhovni sud Federacije BiH. U Republici Srpskoj izvršnu vlast predstavljaju predsjednik i dva potpredsjednika Republike Srpske i Vlada Republike Srpske. Zakonodavna vlast je u rukama Narodne skupštine Republike Srpske i Vijeća naroda Republike Srpske, dok sudsku vlast sprovodi Ustavni sud Republike Srpske, Vrhovni sud Republike Srpske, okružni i osnovni sudovi.

Federacija BiH sastoji se od deset kantona/županija u kojima izvršnu vlast sprovode premijeri i vlade kantona, zakonodavna vlast je pod ingerencijom skupštine kantona, dok sudsku vlast vrše kantonalni i opštinski sudovi, tužilaštva i pravobranilaštva.

1.2 Ustav BiH

Prije nego što damo osnovne informacije o Ustavu Bosne i Hercegovine, važno je istaći jedan kuriozitet vezan za njega. Ustav Bosne i Hercegovine još uvijek nije službeno preveden s engleskog jezika na službene jezike Bosne i Hercegovine, što otvara prostor za neke jezičke, ali i pravne nedoumice.

Ustav Bosne i Hercegovine je najviši pravni akt u pravnom sistemu zemlje, kojim se uređuju neka osnovna pitanja njenog društvenog i državnog uređenja. Za razliku od većine ustava, koji obično nastaju kao akti domaćeg prava, ovaj ustav je nastao kao dio (dodatak) jednog međunarodnopravnog akta, tj. Dejtonskog mirovnog sporazuma. On spada u grupu pisanih, kodifikovanih, čvrstih i kratkih ustava (Marković, 2009). Ustav do sada nije revidiran primjenom amandmana, mada je bilo pokušaja (Aprilski paket i Sporazum iz Pruda), nego odlukama visokog predstavnika, Parlamentarne skupštine i sporazumima entiteta o prenosu nadležnosti.

1.3 Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine

Kao što smo ranije istakli, zakonodavnu vlast na nivou države vrši Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine. Ona je dvodomna i sastoji se od Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH. Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH zastupa interese građana iz svojih entiteta, poslanici su direktno izabrani, dok su predstavnici u Domu naroda delegirani od strane zastupnika entitetskih skupština. Opšte nadležnosti Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine su (Ustav BiH, član IV, tačka 4):

- Donošenje zakona koji su potrebni za provođenje odluka Predsjedništva ili za vršenje funkcija Skupštine prema Ustavu.
- Odlučivanje o izvorima i iznosu sredstava za rad institucija Bosne i Hercegovine i za međunarodne obaveze BiH.
- Odobravanje budžeta za institucije Bosne i Hercegovine.
- Odlučivanje o saglasnosti za ratifikaciju ugovora i
- Ostala pitanja koja su potrebna da se sprovedu dužnosti Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine ili koja su joj dodijeljena zajedničkim sporazumom entiteta.

Ostale nadležnosti Parlamentarne skupštine BiH razrađene su u Poslovnicima o radu oba doma i to su (Saračević, 2009):

- Zakonodavna uloga;
- Izmjena ustava;
- Izborne funkcije;
- Finansijske funkcije;
- Kvazi-izvršne funkcije;
- Kvazi-sudske aktivnosti;
- Kontrolna uloga;
- Informativne aktivnosti;
- Donošenje rezolucija i drugih akata;
- Regulisanje unutrašnje organizacije i rada;
- Međunarodne aktivnosti.

1.4 Vijeće ministara

Vijeće ministara je tijelo izvršne vlasti Bosne i Hercegovine, koje vrši funkciju vlade u skladu s Ustavom zemlje. Nadležnosti Vijeća ministara su definisana Ustavom Bosne i Hercegovine, i to su:

- Vanjska politika;
- Vanjskotrgovinska politika;
- Carinska politika;
- Monetarna politika;
- Finansiranje institucija i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine;
- Pitanja imigracije, izbjeglica i azila;
- Pitanja iz međunarodnog i međuentitetskog krivičnog prava uključujući i odose s Interpolom,
- Uspostava i regulisanje zajedničkih i međunarodnih sredstava komunikacije;
- Regulisanje međuentitetskog transporta i kontrola vazdušnog saobraćaja.

Sve Vladine funkcije koje nisu Ustavom izričito povjerene državi automatski pripadaju entitetima.

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine imenuje predsjedavajućeg Vijeća ministara, a potvrđuje ga Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Predsjedavajući Vijeća ministara kasnije bira ministre i zamjenike ministara, koje takođe potvrđuje Predstavnički dom. Prilikom izbora ministara i zamjenika ministara mora se voditi računa o ravnomjernoj zastupljenosti konstitutivnih naroda. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine radi i odlučuje na sjednicama, na kojima mora biti prisutno više od polovine članova vijeća, pri čemu se mora osigurati ravnopravna zastupljenost svih konstitutivnih naroda (najmanje po dva predstavnika konstitutivnih naroda i jedan član iz reda ostalih).

Vijeće ministara može donositi odluke, zaključke i rješenja, usvajati nacrte i prijedloge zakona, analize, informacije, strateška dokumenta, programe, sporazume, protokole i druga akta. Odluke i druga akta u nadležnosti Vijeća ministara potvrđuje Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine. Vijeće ministara odlučuje većinom glasova od ukupnog

broja članova ovog Vijeća. O propisima, imanovanjima i postavljanjima, za koje je nadležno Vijeće ministara, po pravilu se odlučuje konsenzusom. Ako je konsenzus nemoguć, odluka se donosi za sedam dana većinom glasova, od kojih glasovi moraju biti najmanje od dva pripadnika konstitutivnih naroda.

Trenutno se Vijeće ministara sastoji iz devet ministarstava i to:

1. Ministarstvo spoljnih poslova;
2. Ministarstvo sigurnosti;
3. Ministarstvo odbrane;
4. Ministarstvo finansija i trezora;
5. Ministarstvo pravde;
6. Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa;
7. Ministarstvo komunikacija i saobraćaja;
8. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice i
9. Ministarstvo civilnih poslova.

1.5 Predsjedništvo Bosne i Hercegovine

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je kolektivni šef države i sastoji se od tri člana: jednog Bošnjaka i jednog Hrvata, koji se biraju neposredno sa teritorije Federacije, i jednog Srbina, koji se bira neposredno sa teritorije Republike Srpske (Ustav BiH).

Članovi Predsjedništva biraju se neposredno u svakom entitetu (tako da svaki glasač glasa za popunjavanje jednog mjesta u Predsjedništvu), u skladu sa izbornim zakonom kojeg donosi Parlamentarna skupština. Mandat članova Predsjedništva koji su izabrani na prvim izborima traje četiri godine. Članovi Predsjedništva mogu biti birani još jedan uzastopni mandat, a nakon toga nemaju pravo izbora u Predsjedništvo prije isteka četvorogodišnjeg roka.

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine nastoji da svoje odluke donese konsenzusom, ali ukoliko to nije moguće, odluku mogu donijeti i dva člana Predsjedništva. Preglasani član Predsjedništva Bosne i Hercegovine ima pravo na veto, a o daljoj sudbini te odluke odlučuju Narodna

skupština Republike Srpske i Klub hrvatskih, tj. bošnjačkih delegata u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH.

Predsjedništvo je nadležno za:

- Vođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine.
- Imenovanje ambasadora i drugih međunarodnih predstavnika Bosne i Hercegovine, od kojih najviše dvije trećine mogu biti odabrani sa teritorije Federacije BiH.
- Predstavljanje Bosne i Hercegovine u međunarodnim i evropskim organizacijama i institucijama i traženje članstva u onim međunarodnim organizacijama i institucijama u kojima Bosna i Hercegovina nije član.
- Vođenje pregovora za zaključenje međunarodnih ugovora Bosne i Hercegovine, otkazivanje i, uz suglasnost Parlamentarne skupštine, ratifikovanje takvih ugovora.
- Izvršavanje odluka Parlamentarne skupštine.
- Predlaganje godišnjeg budžeta Parlamentarnoj skupštini, uz preporuku Vijeća ministara.
- Podnošenje izvještaja o rashodima Predsjedništva Parlamentarnoj skupštini na njen zahtjev, ali najmanje jedanput godišnje.
- Koordinaciju, prema potrebi, sa međunarodnim i nevladinim organizacijama u Bosni i Hercegovini.
- Vršenje drugih djelatnosti koje mogu biti potrebne za obavljanje dužnosti, koje mu prenese Parlamentarna skupština, ili na koje pristanu entiteti.

1.6 Izborni zakon

Prve političke partije u Bosni i Hercegovni su se pojavile početkom 20. vijeka i zasnivale su se na etničkim i vjerskim principima. Nakon pada komunizma 90-ih godina prošlog vijeka došlo je do ponovnog javljanja višestranačja, kada su se formirale tri stranke s nacionalnim predznakom: Stranka demokratske akcije (SDA), Srpska demokratska stranka (SDS) i Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH). Kao njihova protivteža javljaju se partije lijeve orijentacije: Socijaldemokratska partija, Savez reformskih snaga, Demokratski

socijalistički savez, Liberalna stanka i dr. Na prvim višestranačkim izborima u Bosni i Hercegovini, u novembru 1990. godine, tri nacionalne stranke (SDS, HDZ i SDA) imaju razvijenu saradnju jer su imale zajednički interes da pobjede stranke ljevice i liberale (Pejanović, 2006), što im i polazi za rukom. Nacionalne stranke formiraju vlast 1991. godine[5], ali je ta vladavina praćena stalnim sukobima i neslaganjem. To će rezultirati i međustranačkim konfliktom, onog trenutka kada je na dnevni red Parlamenta stavljeno pitanje državno-pravnog statusa Bosne i Hercegovine, a poslije i međuetničkim sukobom.

I na prvim poslijeratnim izborima ove tri nacionalne stranke dobijaju najviše glasova[6] i opet formiraju vlast kao i 1998. godine. Tek 2000. godine dolazi do određenih promjena, s obzirom na to da izbornu većinu ovog puta osvajaju stranke sa građanskim predznakom. Međunarodna zajednica podupire formiranje Alijanse za demokratske promjene koju predvodi Socijaldemokratska partija BiH. Dvije godine kasnije, na izborima 2002. godine, pobjedu ponovno odnose etničke stranke: SDA, SDS i HDZ. Uz pomoć Stranke za BiH iz Federacije BiH i Partije demokratskog progresa (PDP) iz Republike Srpske etnički trojac obrazuje vlast. Etnička pitanja radikalizovana su u izbornoj kampanji 2006. godine, što su najbolje iskoristile stranke: Savez nezavisnih socijaldemokrata, Stranka za BiH i Hrvatska demokratska zajednica 1990.

Danas u Bosni i Hercegovini djeluje veliki broj stranaka, oko 50[7]. Najveći broj njih nije jasno isprofilisano u ideološkom i političkom smislu[8] – to je do sada dobrim dijelom zbunjivalo birače. U posljednjih nekoliko godina došlo je do postupnog ukrupnjavanja političke scene, tako što su neke manje partije prišle većim (slučaj pripajanja liberala Savezu nezavisnih socijaldemokrata RS, kao i Demokratske partije socijalista), i gašenja nekih političkih partija. Izborni prag dovešće u budućnosti do nestajanja manjih i beznačajnih stranaka i jasnijeg profilisanja partijske scene (Šijaković, 2007). Dosadašnje iskustvo pokazuje nam da je djelovanje stranaka u BiH, dobrim i većim dijelom, određeno nacionalnom pripadnošću. Većina stranaka, bez obzira na profil, zastupa interese etničkih grupa iz kojih su potekle.

[5] Na izborima 1990. godine SDA, SDS i HDZ osvajaju 84 % glasova u izbornim tijelu.
[6] Na izborima 1996. godine SDA, SDS i HDZ osvajaju 96 % glasova u izbornim tijelu.
[7] http://www.izbori.ba/documents/2006/Adrese_ps.pdf?.asp
[8] http://www.grozd.ba/v2/index.php?id=151&grozd=0

U Ustavu Bosne i Hercegovine, kao i entiteta, ne govori se precizno o političkim partijama, ali se u Katalogu prava jasno kaže da se u zemlji ni na koji način ne može dovesti u pitanje puna sloboda misli, savjesti, izražavanja i udruživanja s drugima, što su osnovni preduslovi za stvaranje višestranačja.

Političke stranke se registruju kod nadležnih entitetskih sudova i prilikom registracije ovlašteni zastupnici stranake potpisuju izjavu kojom se obavezuju na poštivanje Dejtonskog mirovnog sporazuma. Najmanje 140 dana prije izbora politička partija mora Izbornoj komisiji podnijeti zahtjev za ovjeru, a to mora da prate dokumenti o registraciji stranke i određen broj potpisa građana s pravom glasa (Izborni zakon, 2008).

Pravo glasa u Bosni i Hercegovini imaju svi njeni punoljetni državljani, a izborni ciklus se odvija svake četiri godine; izborni cenzus je 3%.

Izborni sistem u Bosni i Hercegovini je prilično složen i sadrži kombinaciju gotovo svih izbornih sistema. Kod izbora Predsjedništva Bosne i Hercegovine primjenjuje se većinski princip i jednočlane izborne jedinice. Proporcionalni sistem i višečlane izborne jedinice koriste se kod izbora u parlamente. Od 2008. godine, prilikom izbora u lokalne parlamente koristi se i princip pozitivne diskriminacije za predstavnike nacionalnih manjina.

Najvažniji zakonski akti kojima se regulišu izbori u Bosni i Hercegovni su (Ljubić i Marko, 2009):

- Izborni zakon Bosne i Hercegovine;
- Zakon o sukobu interesa;
- Zakon o finansiranju političkih partija i
- Zakon o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.

Najodgovorniji organ za sprovođenje izbora u zemlji je Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine (CIK BiH), formirana aprila 2005. godine. Na svakih petnaest mjeseci dolazi do rotacije na mjestu Predsjednika izborne komisije iz reda Srba, Hrvata ili Bošnjaka.

Sada ćemo ukratko prikazati način biranja na različitim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini:

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine sastoji se od tri člana: Bošnjak, Hrvat i Srbin. Hrvat i Bošnjak biraju se neposredno na teritoriji Federacije BiH, dok se srpski predstavnik bira neposredno, ali samo na teritoriji Republike Srpske.

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je sastavljena od Predstavničkog doma i za njega se poslanici biraju direktno na izborima, dok se Dom naroda sastoji od poslanika tri konstitutivna naroda koji se biraju indirektno. Bošnjake i Hrvate iz Federacije BiH biraju bošnjački i hrvatski klubovi delegata u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, dok Srbe iz Republike Srpske bira Narodna skupština Republike Srpske uz učešće poslanika iz reda bošnjačkog i hrvatskog naroda i poslanika iz reda ostalih.

U Distriktu Brčko neposredno se biraju poslanici za Skupštinu Distrikta, a na izborima mogu da učestvuju samo stanovnici Distrikta. Vladu Distrikta čine gradonačelnik, koga bira Skupština, i šefovi Odjela.

Parlament Federacije BiH sastoji se od Predstavničkog doma koji se sastoji od 98 poslanika, a koji se biraju neposrednim izborima stanovnika Federacije BiH. Poslanici se u ovaj dom biraju prema utvrđenoj formuli proporcionalne zastupljenosti. Dom naroda se sastoji od 58 poslanika, po 17 iz reda svakog konstitutivnog naroda, a biraju se indirektno iz skupština kantona.

Poslanike u Narodnoj skupštini Republike Srpske neposredno biraju stanovnici tog entiteta. U Skupštini moraju da budu najmanje četiri člana jednog konstitutivnog naroda. Vijeće naroda Republike Srpske sastoji se od 28 delegata, po osam članova svakog konstitutivnog naroda i četiri člana iz reda ostalih. Oni ne učestvuju direktno u donošenju zakonskih akata, već vrše njihovu kontrolu a sve u cilju zaštite vitalnih nacionalnih interesa konstitutivnih naroda.

Kod izbora Predsjednika Federacije BiH učestvuju klubovi bošnjačkih, hrvatskih i srpskih poslanika u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH. Izbor Predsjednika i Potpredsjednika Federacije BiH zahtjeva prihvatanje svih kandidata zajednički, većinom glasova u Predstavničkom domu, a zatim većinu glasova u Domu naroda Federacije BiH, uključujući većinu glasova predstavnika sva tri konstitutivna naroda.

Predsjednika Republike Srpske i potpredsjednike biraju stanovnici ovog entiteta na neposrednim izborima, a pobjednici su Srbin, Hrvat i Bošnjak koji su osvojili najviše glasova.

Gradonačelnici opština biraju se neposredno i pobjeđuje onaj kandidat koji osvoji najviše glasova.

2. Metod

Istraživanje je sprovedeno u periodu od 13. do 21. marta 2009. na uzorku od 1490 punoljetnih građana Bosne i Hercegovine, metodom anketiranja licem u lice. Ispitanici nisu samostalno popunjavali upitnik već su odgovarali na pitanja koja im je čitao anketar. Terenski rad obavili su kontrolori i anketari Agencije Prime Communications iz Banje Luke.

Prilikom kreiranja uzorka vodilo se računa o:

- broju stanovnika u entitetima;
- broju stanovnika u pojedinim regionima/kantonima;
- veličini opština u pojedinim regionima/kantonima;
- odnosu gradskog i seoskog stanovništva u entitetima;
- podjednakom broju muškaraca i žena;

Istraživanje je sprovedeno u 36 opština u Republici Srpskoj i 30 u Federaciji BiH, i to:

Republika Srpska

- ***Region Banja Luka:*** **Banja Luka, Gradiška, Laktaši, Kneževo, Mrkonjić Grad, Čelinac, Prnjavor, Kotor Varoš.**
- ***Region Prijedor:*** **Prijedor, Novi Grad, Kozarska Dubica.**
- ***Region Doboj:*** **Doboj, Modriča, Teslić, Brod, Petrovo, Derventa.**
- ***Region Bijeljina:*** **Bijeljina, Brčko, Ugljevik.**
- ***Region Zvornik:*** **Zvornik, Šekovići, Bratunac, Vlasenica, Srebrenica i Milići.**

- ***Region Istočna Republika Srpska:*** Sokolac, Istočno Sarajevo, Pale, Višegrad, Foča, Rudo.
- ***Region Hercegovina:*** Trebinje, Ljubinje, Bileća i Gacko.

Federacija BiH

- ***Unsko-sanski kanton:*** Bihać, Cazin, Bosanska Krupa, Velika Kladuša.
- ***Tuzlanski kanton:*** Tuzla, Gračanica, Banovići, Lukavac, Kalesija.
- ***Zeničko-dobojski kanton:*** Zenica, Kakanj, Visoko, Maglaj.
- ***Srednjobosanski kanton:*** Jajce, Travnik, Vitez, Novi Travnik.
- ***Hercegovačko-neretvanski kanton:*** Mostar, Čitluk, Jablanica.
- ***Zapadnohercegovački kanton:*** Široki Brijeg, Ljubuški.
- ***Kanton Sarajevo:*** Centar, Ilidža, Novi Grad, Novo Sarajevo, Stari Grad,Vogošća.
- ***Herceg-bosanski kanton***: Livno, Tomislavgrad.

2.1 Ciljevi i predmet istraživanja

U ovom istraživanju cilj nam je bio da ustanovimo koliko stanovnici Bosne i Hercegovine znaju o politici i koliko su zainteresovani za politiku. U skladu s tim ciljem, kreirali smo 74 pitanja koja su se ticala nekoliko tema, i to:

1. Zainteresovanost za politiku i način informisanja o politici;
2. Znanje o pojedinim aspektima izvršne vlasti;
3. Znanje o ustrojstvu države;
4. Znanje o pojedinim aspektima zakonodavne vlasti;
5. Znanje o nekim aspektima izbornog procesa;
6. Znanje o ustavnom uređenju države;
7. Znanje o nadležnostima pojednih državnih i entitetskih organa i
8. Znanje o liderima najvećih političkih partija.

2.2 Istraživački postupak

Prilikom rada na terenu, anketari su se pridržavali nekoliko pravila koja su nam omogućila da izbor ispitanika bude slučajan. Anketari su dobili ime mjesne zajednice u koju idu kao i uputstvo kako da izaberu određenu ulicu, broj kuće od koje se kreće s radom (start), kao i broj kuća koje se moraju preskočiti (korak) da bi se uradila nova anketa. Po ulasku u domaćinstvo anketari su birali za ispitanika punoljetnu osobu kojoj slijedi rođendan. Ovim smo izbjegli bilo kakvu mogućnost da anketari na bilo koji način utiču na izbor ispitanika. Važno je naglasiti da su anketari morali da ispitaju podjednak broj muškaraca i žena.

Kao što smo ranije naglasili, ispitanici nisu samostalno popunjavali upitnik, već su odgovarali na pitanja koja im je čitao anketar. Najveći broj pitanja bio je otvorenog tipa, a na neka pitanja ispitanik je mogao odgovoriti birajući neki od ponuđenih odgovora koje mu je čitao anketar. Pošto je svako pitanje imalo jedan tačan odgovor, ispitanik je mogao da ne odgovori tačno ni na jedno pitanje (0 poena) ili da odgovori tačno na sva pitanja (74 poena).

Tabela 1. Mjere disperzije i mjere centralne tendencije

N	1490
M	28.3919
SEM	.30003
SD	11.58138
Variansa	134.12834
Rang	67.00
Minimum	.00
Maximum	67.00

Pouzdanost skale je zadovoljavajuća α=0,92

2.3 Obrada podataka

U obradi podataka biće korišteni različiti statistički postupci:

Deskriptivna analiza u vidu frekvencija i procenata korišćena je za pregled uzorka i kod prikazivanja odgovora ispitanika na svakom pojedinačnom pitanju na nivou Bosne i Hercegovine i po entitetima. Analizu znanja, s obzirom na neke sociodemografske varijable, radili smo analizom varijanse i t-testom. U situaciji gdje su se pokazale velike razlike u broju ispitanika u pojedinim kategorijama, uradili smo test homogenosti varijanse. Tamo gdje se razlika među varijansama pokazala statistički značajnom, uradili smo neparametrijski Kruskal–Wallis Test ili Mann–Whitney U-test.

3. Uzorak

Tabela 2. Pol

	Frekvence	%
Muškarci	901	51.7
Žene	842	48.3
Total	1743	100.0

U istraživanju je učestvovao približno jednak broj muškaraca i žena.

Tabela 3. Starost

	Frekvence	%
Od 18 do 29 godina	424	24.3
Od 30 do 44 godine	567	32.5
Od 45 do 59 godina	464	26.6
Preko 60 godina	288	16.5
Total	1743	100.0

Najveći broj ispitanika je starosti između 30 i 44 godine (32,5%), dok je približno jednak procenat ispitanika starosti od 25 do 59 godina (26,6%) i

onih starosti od 18 do 29 godina. U uzorku su najmanje zastupljeni građani stariji od 60 godina.

Tabela 4. Obrazovanje

	Frekvence	%
Osnovna škola	243	13.9
Zanat	345	19.8
Srednja škola (četvrti stepen)	763	43.8
Viša i visoka škola	392	22.5
Total	1743	100.0

S obzirom na obrazovanje najveći broj ispitanika ima završenu srednju školu (četvrti stepen; 43,8%), slijede ispitanici s završenom višom i visokom školom (22,5%) i zanatom (19,8%), dok 13,9% ima završenu osnovnu školu.

Tabela 5. Radni status

	Frekvence	%
Odbija	9	.5
Zaposleni u državnoj službi	333	19.1
Zaposleni u privatnom sektoru	517	29.7
Vlasnik privatne firme	50	2.9
Zemljoradnik	55	3.2
Nezaposleni	202	11.6
Domaćica	128	7.3
Penzioner ili invalid	287	16.5
Student ili učenik	140	8.0
Nešto drugo	22	1.3
Total	1743	100.0

Među ispitanicima najviše je bilo onih koji su zaposleni u privatnom sektoru (29,7%), a slijede zapolseni u državnoj službi (19,1%), penzioneri i invalidi (16,5%) i nazapolseni (11,6%). U okviru uzorka imamo 8% studenata i učenika i 7,3% domaćica. Ostale kategorije su znatno manje zastupljene.

Tabela 6. Tip naselja

	Frekvence	%
Grad	958	55.0
Selo	785	45.0
Total	1743	100.0

U okviru uzorka na nivou Bosne i Hercegovine imamo 55% ispitanika iz gradskih sredina i 45% ispitanika sa sela. Takođe je važno naglasiti da podjednak procenat ispitanika dolazi iz oba entiteta.

Tabela 7. Entitet

	Frekvence	%
Republika Srpska	844	48.4
Federacija BiH	899	51.6
Total	1743	100.0

Tabela 8. Koje ste nacionalnosti?

	Frekvence	%
Hrvat	232	13.3
Bošnjak	647	37.1
Srbin	847	48.6
Nešto drugo	17	1.0
Total	1743	100.0

U istraživanju je učestvovalo 37,1% Bošnjaka, 48,6% Srba i 13,3% Hrvata. Među njima polovina ispitanika sebe opisuje kao vjernike koji prihvaćaju sve što ih njihova vjera uči, dok 37,3% su vjernici ali ne prihvataju sve što vjera uči i propovjeda.

Tabela 9. Koji od sljedećih izraza najbolje opisuje prirodu vaših vjerskih ubjeđenja?

	Frekvence	%
Odbija	26	1.5
Uvjereni sam vjernik i prihvaćam sve što moja vjera uči	862	49.5
Vjernik sam, ali ne prihvaćam baš sve što moja vjera uči	650	37.3
Nisam siguran vjerujem li ili ne vjerujem	93	5.3
Nisam religiozan, nemam ništa protiv da drugi vjeruju	112	6.4
Total	1743	100.0

4. Rezultati istraživanja

Prije nego što počnemo s analizom dobijenih rezultata moramo naglasiti neke pojedinosti. U grafikonima su prikazani rezultati podijeljeni u dvije kategorije: tačni i netačni odgovori. Radi lakšeg praćenja analize svakoj interpretaciji svakog grafikona prethodiće informacija o tome koji je odgovor tačan.

Takođe moramo imati na umu da je istraživanje sporovedeno u martu 2009. godine, i da je u međuvremenu došlo do nekih promjena u političkom životu Bosne i Hercegovine, ali da se tačnim odgovorom smatra zatečeno stanje u trenutku kada su anketari bili na terenu i vršili istraživanje.

Kod same interpretacije odgovora grafički ćemo prikazati samo rezultate dobijene na bosanskohercegovačkom uzorku, a nakon toga interpretiraćemo i rezultate po entitetima. Rezultati istraživanja po entitetima nalaze se u prilogu br. 1.

Nakon deskriptivne analize uradićemo i analizu skorova znanja građana BiH u odnosu na neke sociodemografske varijable (pol, starost, obrazovanje, etnička pripadnost i dr.).

4.1 Interesovanje za politiku i načini informisanja o politici

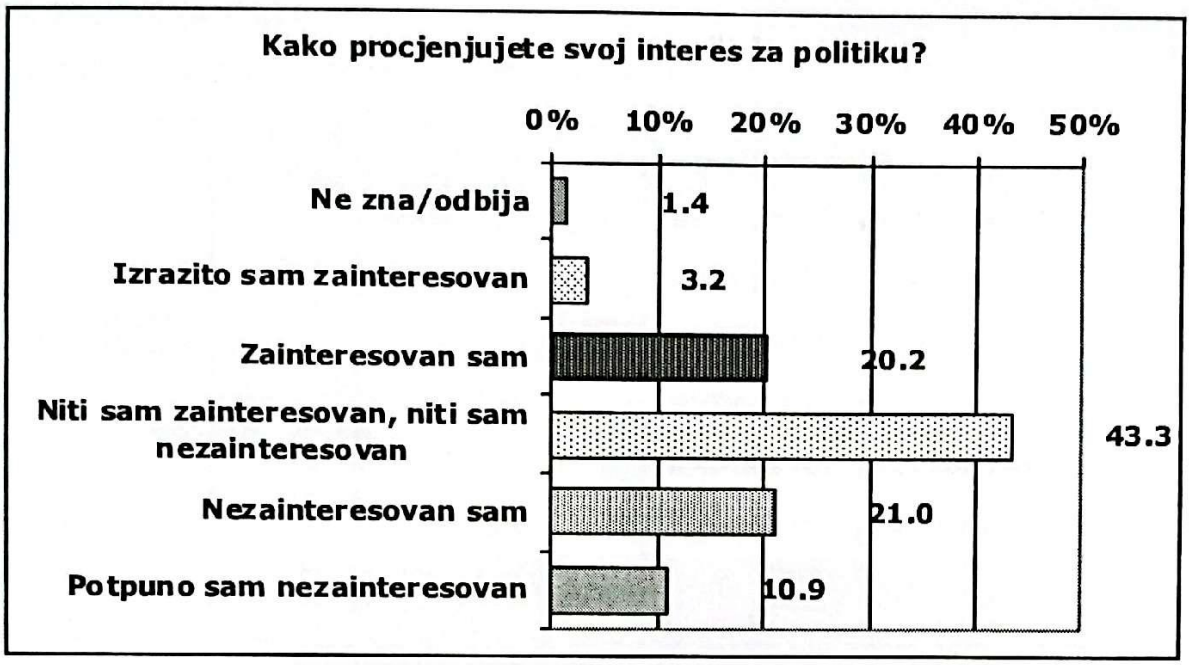

Grafikon 1

Tek 23,4% građana Bosne i Hercegovine za sebe kažu da su zainteresovani za politku, ali je važno naglasiti da od tog procenta samo 3,2% kaže za sebe da su izrazito zainteresovani. Najveći broj građana (43,3%) indiferentno je prema politici, dok 31,9% tvrde da ih politika ne interesuje.

Kada pogledamo rezultate dobijene na nivou entiteta (tabela 36), možemo uvidjeti da, u odnosu na stanovnike Republike Srpske (18,1%), među stanovnicima Federacije BiH postoji veći procenat zainteresovanih za politiku (27%),

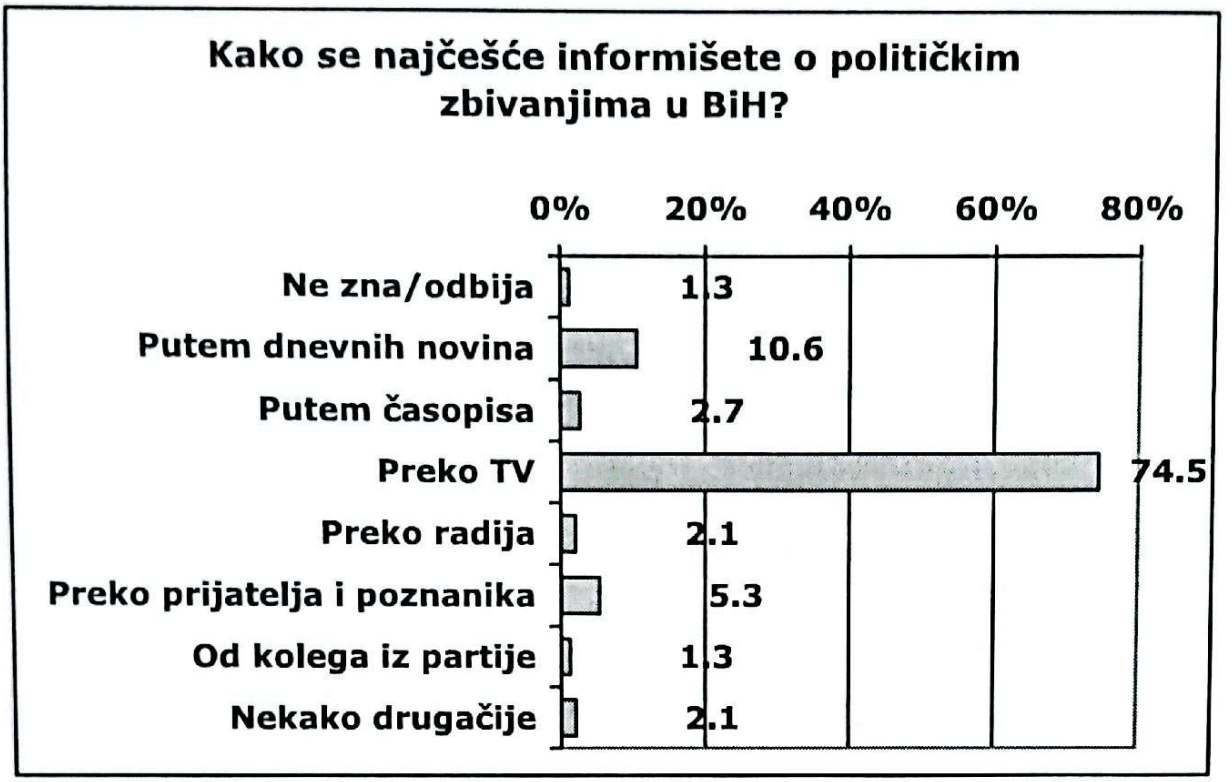

Grafikon 2

Najveći broj stanovnika Bosne i Hercegovine o političkim zbivanjima informiše se putem neke od televizija (74,5%), potom čitajući dnevne novine (10,6%) i u razgovoru s prijateljima i poznanicima (5,3%). Drugi kanali informisanja su znatno manje zastupljeni.

Interesantno je vidjeti (tabela 37) da je nešto veći procenat stanovnika Federacije BiH (12,1%), u odnosu na stanovnike Republike Srpske (8,3%), koji informacije o politici dobijaju čitanjem dnevne štampe; dok je u odnosu na Federaciju BiH (3,2%), u Republici Srpskoj veći procenat (8,5%) onih koji o politici saznaju od prijatelja i poznanika.

4.2 Znanje o politici – deskriptivna analiza

4.2.1 Izvršna vlast

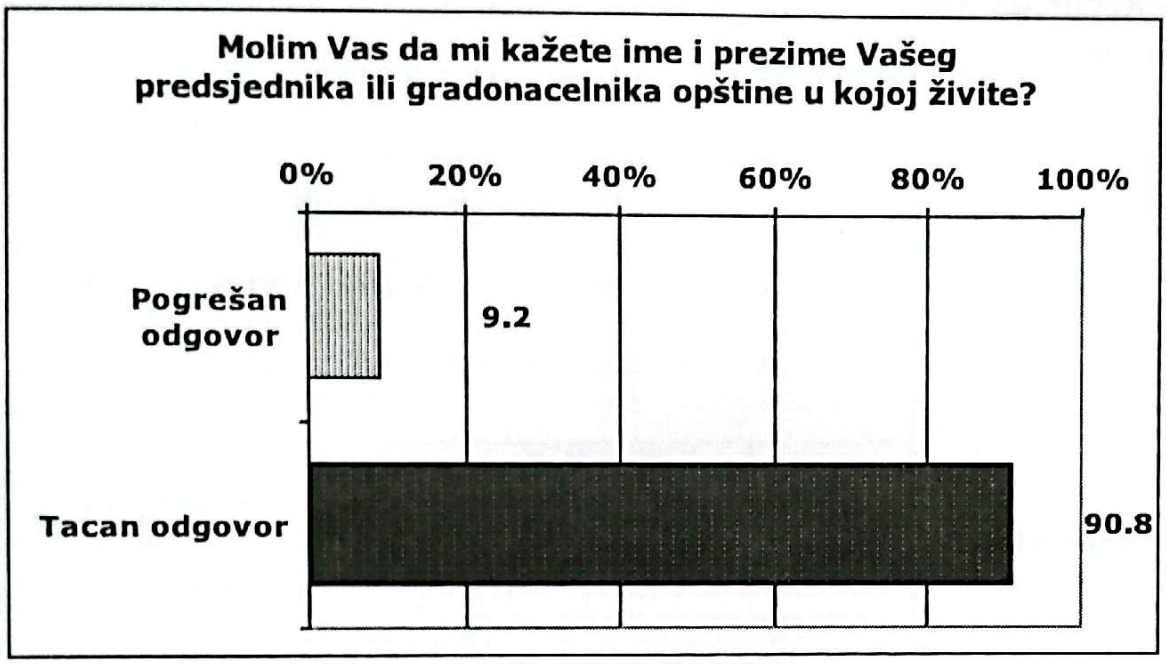

Grafikon 3

Najveći broj građana Bosne i Hercegovine (90%) zna ime i prezime predsjednika opštine u kojoj žive. U odgovorima na ovo pitanje ne postoji razlika između stanovnika dva entiteta (tabela 38).

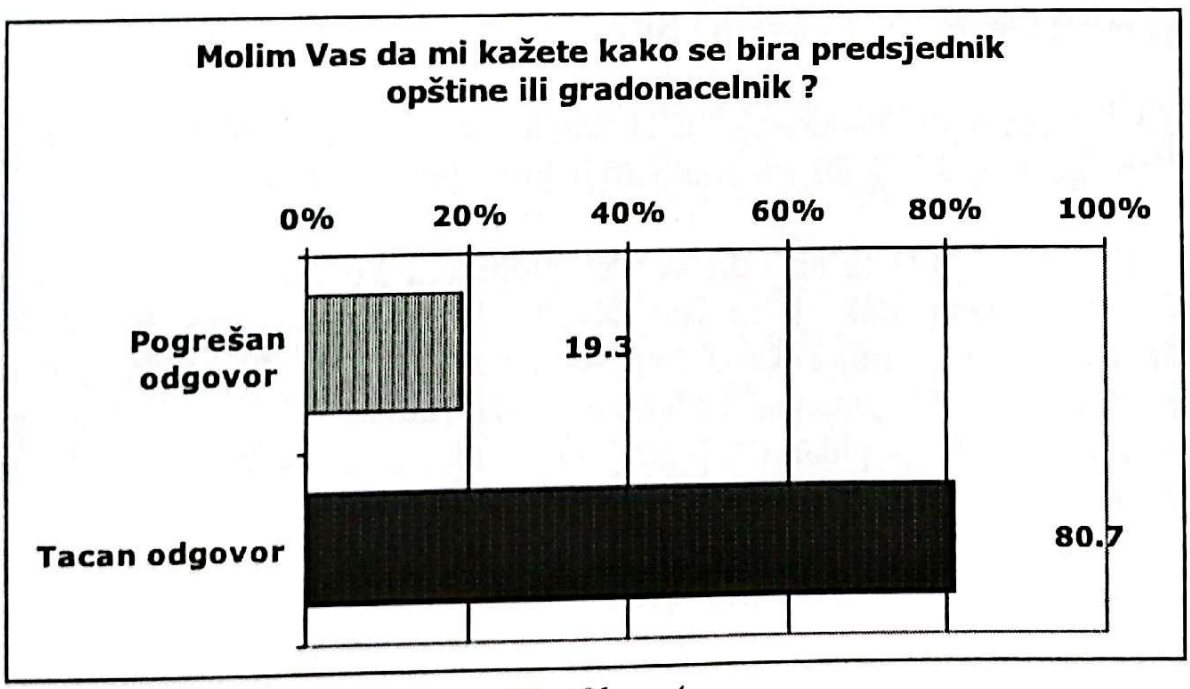

Grafikon 4

U Bosni i Hercegovini predsjednika opštine ili gradonačelnika građani te opštine biraju neposredno, tj. glasanjem za nekog od kandidata. Na ovo pitanje tačno je odgovorilo 80,7% građana Bosne i Hercegovine.

U Republici Srpskoj tačan odgovor je dalo 83,4% njenih građana, a u Federaciji BiH taj procenat iznosi 78,8% (tabela 39).

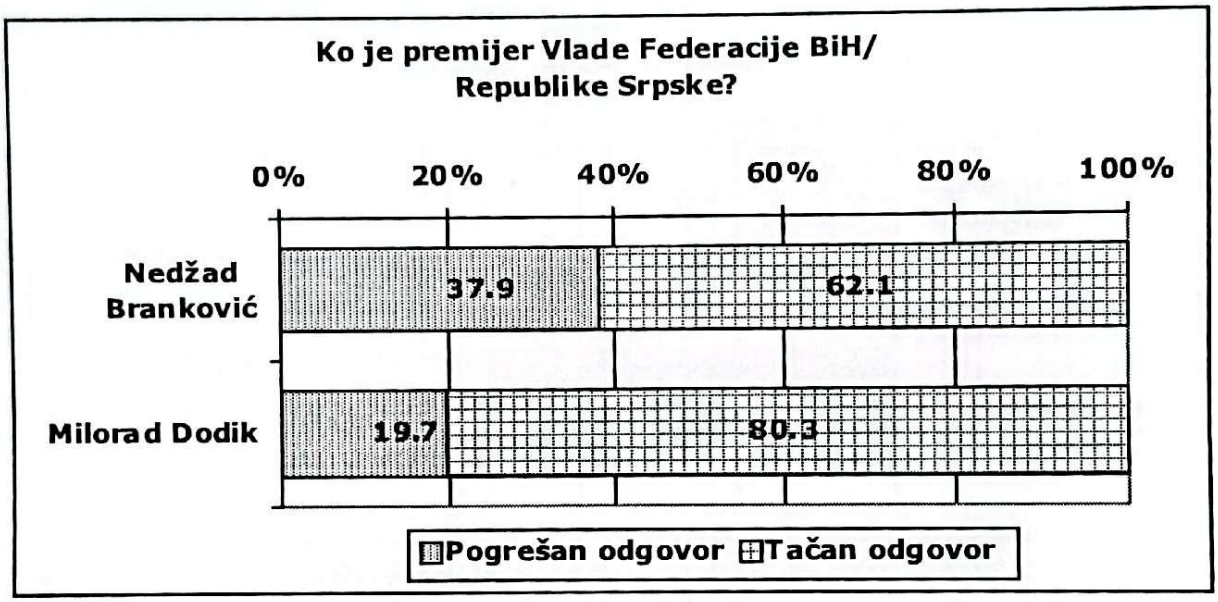

Grafikon 5

U vrijeme sprovođenja našeg istraživanja, mart 2009. godine, premijer Federacije BiH bio je Nedžad Branković, a premijer Republike Srpske Milorad Dodik. Nakon nekoliko mjeseci Nedžad Branković daje ostavku na mjesto premijera Federacije BiH.

Ko je premijer Federacije BiH znalo je 62,1% građana Bosne i Hercegovine, dok je 80,3% znalo ko je premijer Republike Srpske.

U Federaciji BiH tačan odgovor za premijera Federacije BiH dalo je 77,8% građana, dok je to isto učinilo 38,1% stanovnika Republike Srpske. Ko je premijer Republike Srpske znalo je 95,9% građana ovog entiteta i 69,9% građana Federacije BiH (tabele 40 i 41). Kao što možemo vidjeti, popularnost premijera entiteta zavisi od entiteta iz kojeg dolazi.

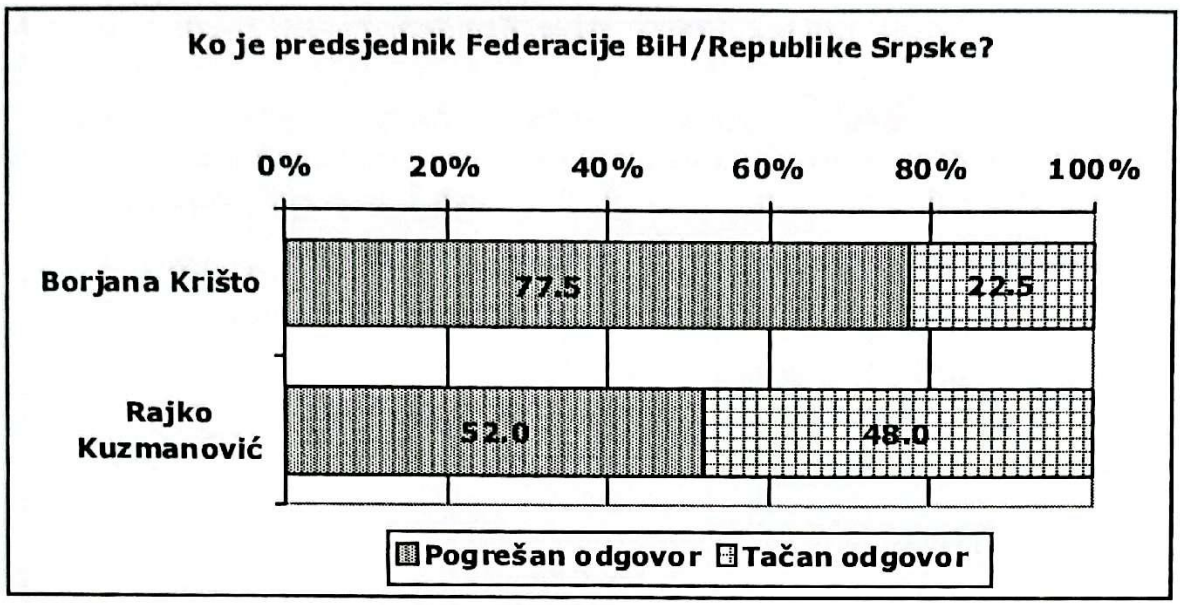

Grafikon 6

Predsjednica Federacije BiH je Hrvatica Borjana Krišto, a u Republici Srpskoj tu funkciju obavlja Srbin Rajko Kuzmanović. Da je predsjednica Federacije BiH Borjana Krišto znalo je 22,5% građana Bosne i Hercegovine, dok je 48% odgovorilo tačno ko je predsjednik Republike Srpske .

Svaki treći stanovnik Federacije BiH (33,3%) znao je ime i prezime predsjednice Federacije BiH, dok je taj procenat u Republici Srpskoj iznosio 6,1%. Ime predsjednika Republike Srpske znalo je 85,1% građana ovog entiteta i 23,5% stanovnika Federacije BiH (tabele 42 i 43).

Potpredsjednici u Federaciji BiH su Bošnjak Mirsad Kebo i Srpkinja Spomenka Mičić. U *grafikonu 7* vidimo da je za Mirsada Kebu znalo 19% građana Bosne i Hercegovine, a za Spomenku Mičić 6,3%.

U Federaciji BiH za Mirsada Kebu, kao potpredsjednika Federacije BiH, čulo je 28,1%, a u Republici Srpskoj 5,2%. Da funkciju potpredsjednice Federacije BiH obavlja Spomenka Mičić znalo je 1,4% stanovnika iz Republike Srpske i 9,6% stanovnika Federacije BiH (tabele 44 i 45).

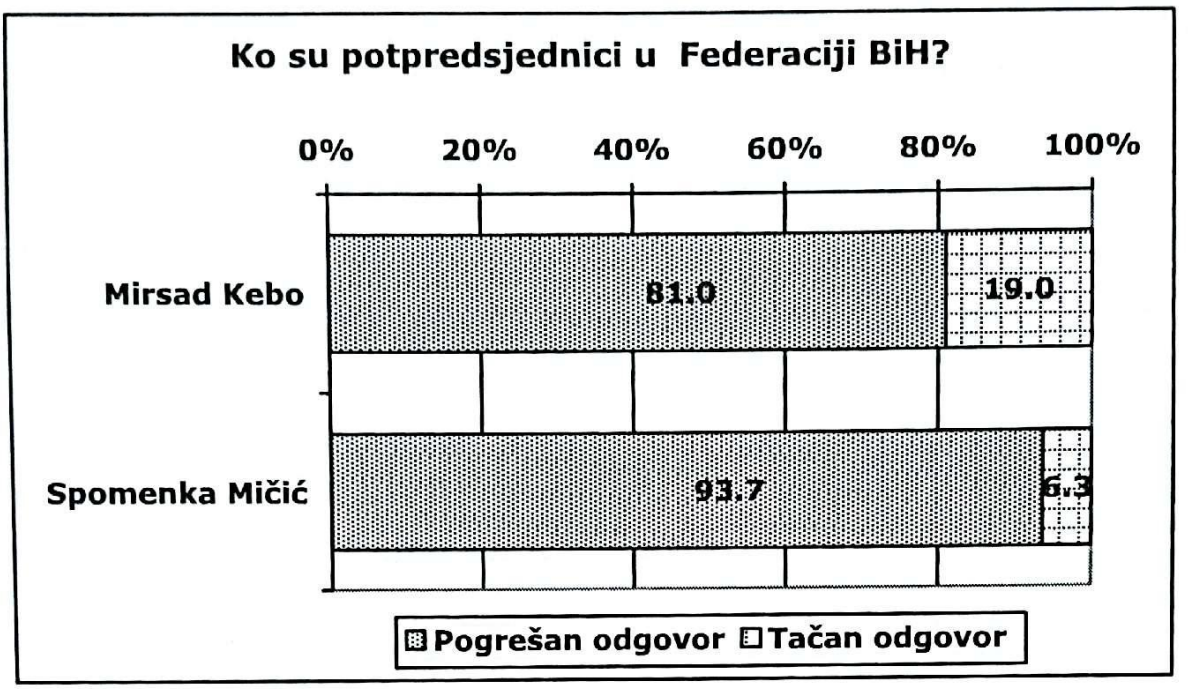

Grafikon 7

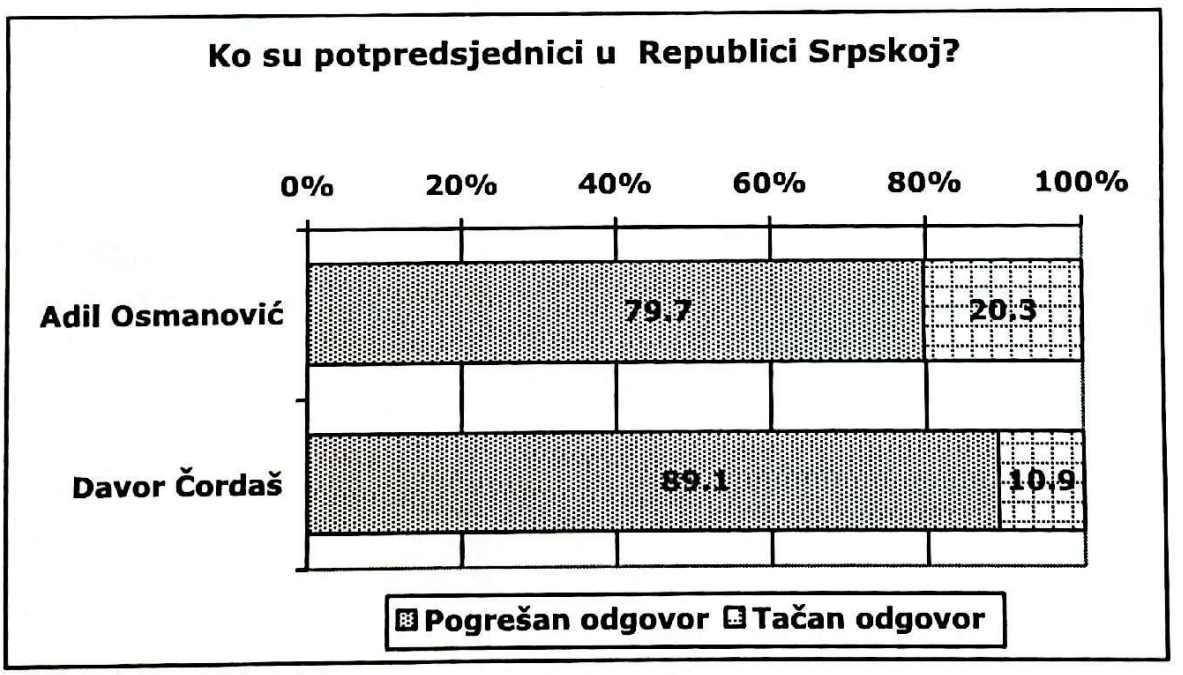

Grafikon 8

U Republici Srpskoj funkcije potpredsjednika obavljaju Bošnjak Adil Osmanović i Hrvat Davor Čordaš.

Za Adila Osmanovića, kao potpresjednika Republike Srpske, čulo je 20,3% građana Bosne i Hercegovine, a za Čordaša 10,9%. Za ova dva

potpredsjednika iz Republike Srpske podjednako su čuli stanovnici oba entiteta (tabele 46 i 47).

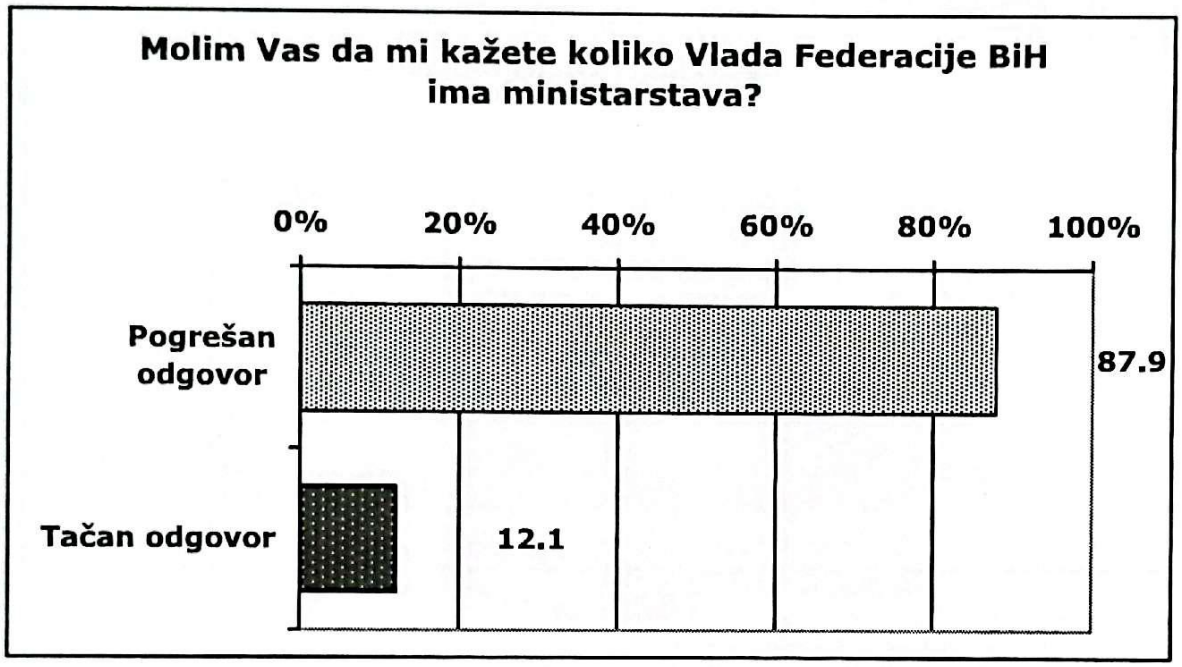

Grafikon 9

Vlada Federacije BiH ima 16 ministarstava i to je znalo 12,1% građana Bosne i Hercegovine. Na ovo pitanje tačno je odgovorilo 14,7% stanovnika Federacije BiH i 8,1% stanovnika Republike Srpske (tabela 48).

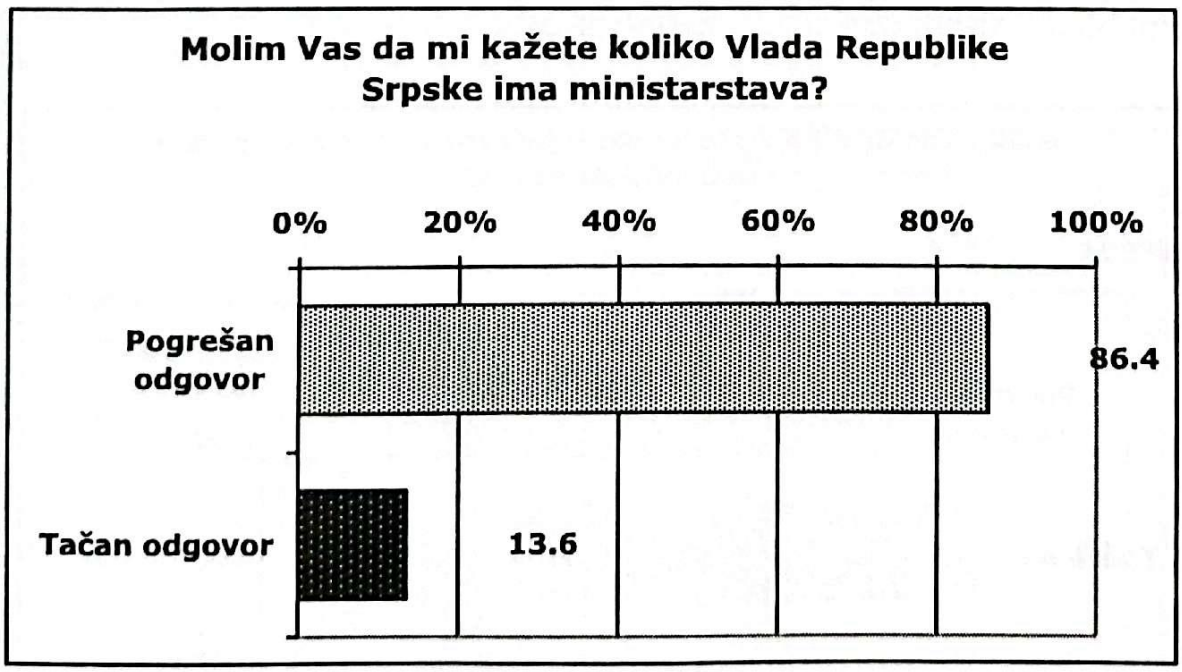

Grafikon 10

Vlada Republike Srpske ima 16 ministarstava i to je znalo 13,6% građana Bosne i Hercegovine. Na ovo pitanje je tačno odgovorilo 14,4% stanovnika Republike Srpske i 13% stanovnika Federacije BiH (tabela 49).

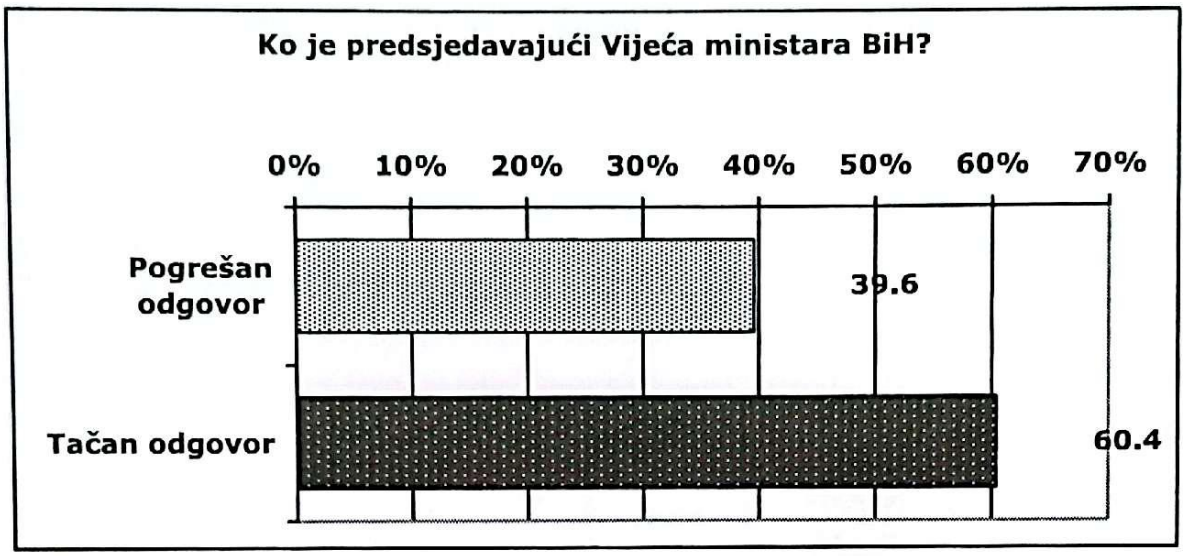

Grafikon 11

Predsjedavajući Vijeća ministara je Nikola Špirić iz Saveza nezavisnih socijaldemokrata.

Tačan odgovor na ovo pitanje je dalo 60,4% građana Bosne i Hercegovine. U Federaciji BiH je nešto više građana (62,5%) koji znaju da je Nikola Špirić predsjedavajući Vijeća ministara, dok taj procenat u Republici Srpskoj iznosi 57,2% (tabela 50).

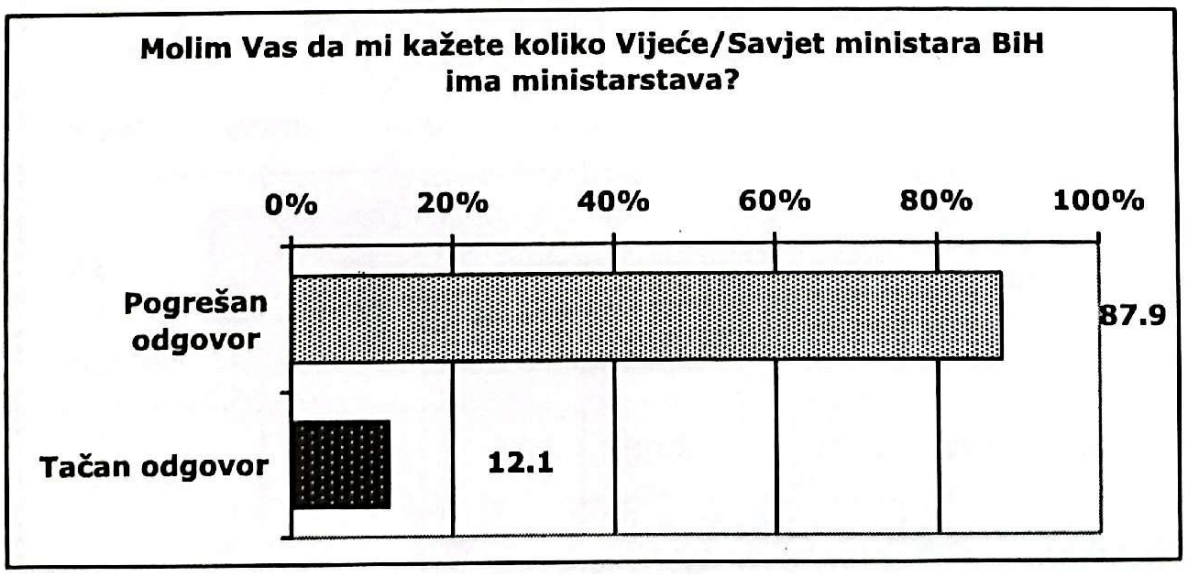

Grafikon 12

U trenutku kada je rađeno istraživanje Vijeće ministara se sastojalo od devet ministarstava.

Samo 12,1% građana Bosne i Hercegovine je na ovo pitanje dalo tačan odgovor. Interesantno je da je 15,7% građana Federacije BiH dalo tačan odgovor, za razliku od 6,6% stanovnika Republike Srpske (tabela 51).

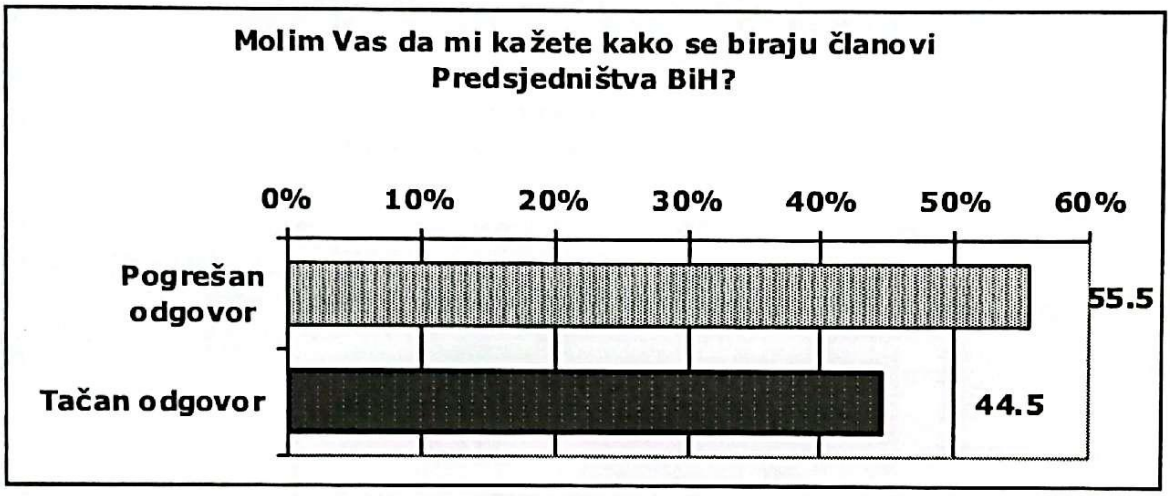

Grafikon 13

Članovi Predsjedništva BiH biraju se neposredno, i to je znalo 44,5% građana Bosne i Hercegovine.

Polovina stanovnika Republike Srpske (50,1%) znalo je kako se biraju članovi Predsjedništva BiH, a u Federaciji BiH taj procenat iznosi 40,8% (tabela 52).

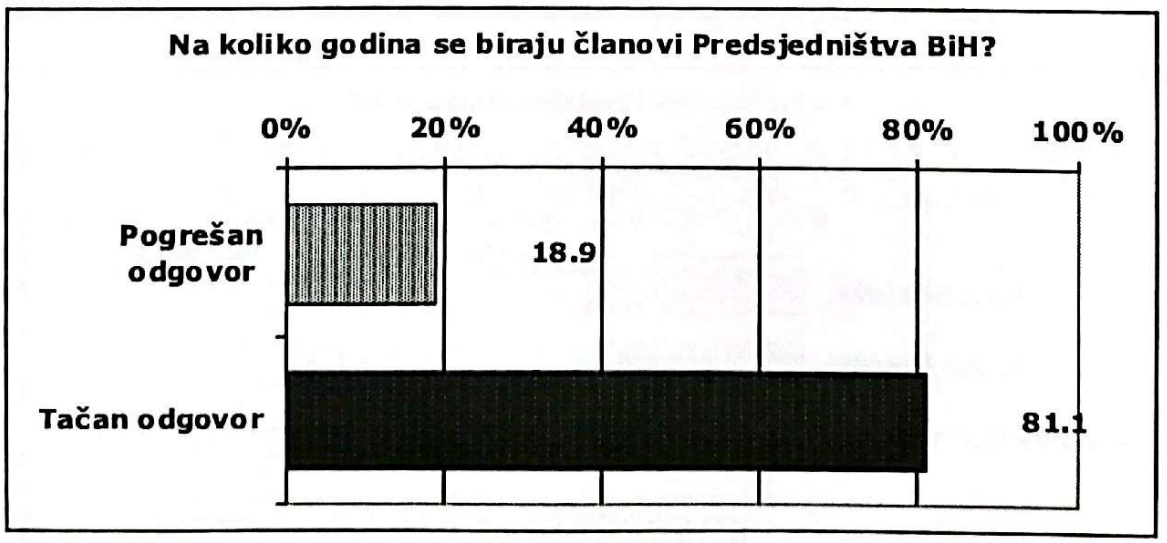

Grafikon 14

Mandat članova Predsjedništva BiH je četiri godine i na to pitanje je odgovorilo 44,5% stanovnika Bosne i Hercegovine. Najveći broj građana Bosne i Hercegovine (81,1%) znaju da se članovi Predsjedništva BiH biraju na četiri godine.

U Federaciji BiH imamo više građana koji su tačno odgovorili na ovo pitanje (85,4%) nego u Republici Srpskoj (74,5%; tabela 53).

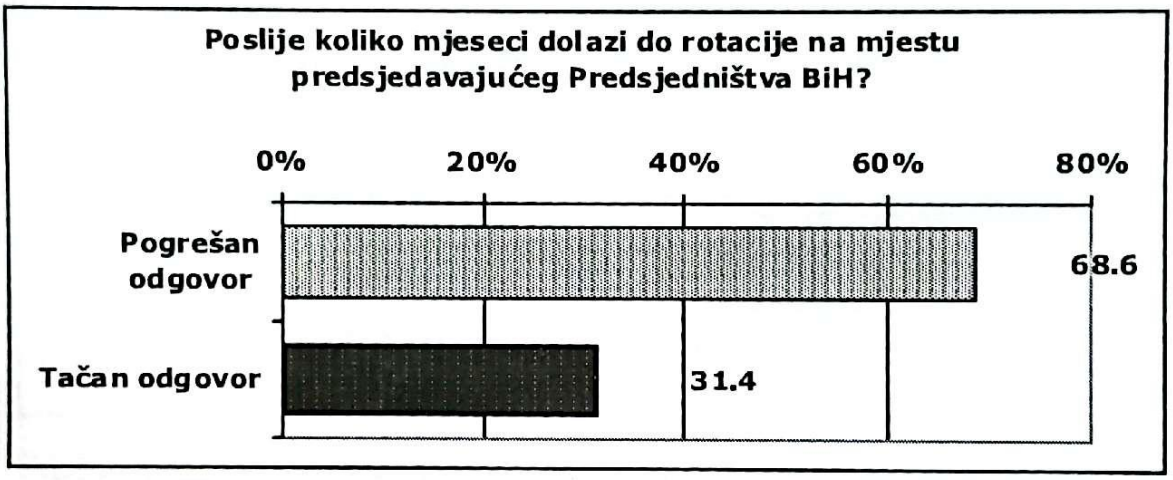

Grafikon 15

Na svakih osam mjeseci dolazi do rotacije na mjestu predsjedavajućeg u Predsjedništvu BiH. Na ovo pitanje je tačno odgovorilo 31,4% građana Bosne i Hercegovine.

Svaki treći stanovnik Republike Srpske (33,8%) dao je tačan odgovor na ovo pitanje, za razliku od 29,7% građana Federacije BiH (tabela 54).

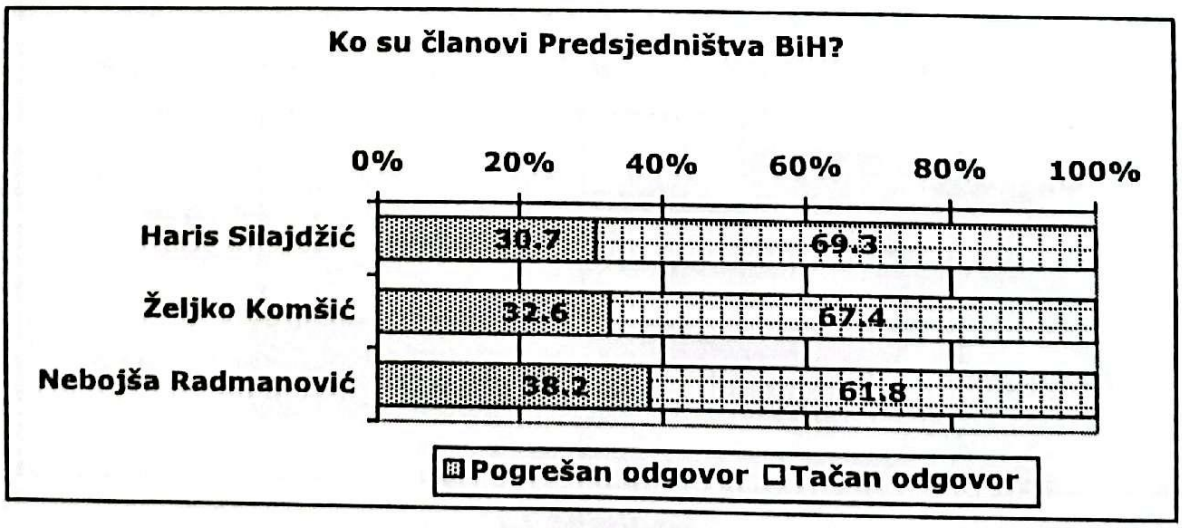

Grafikon 16

Članovi Predsjedništva BiH su: Haris Silajdžić, Željko Komšić i Nebojša Radmanović. Među građanima Bosne i Hercegovine najpoznatiji je Haris Silajdžić (69,3%), potom Željko Komšić (67,4%) i Nebojša Radmanović (61,8%).

Harisa Silajdžića je spomenulo 84,3% stanovnika Federacije BiH i 46,5% stanovnika Republike Srpske. Željka Komšića je spomenulo 83,2% građana Federacije BiH i 43,3% građana Republike Srpske, dok je Nebojša Radmanović spomenut kod 55,3% stanovnika Republike Srpske i 66% stanovnika Federacije BiH (tabele 55, 56 i 57).

4.2.2 Državna struktura

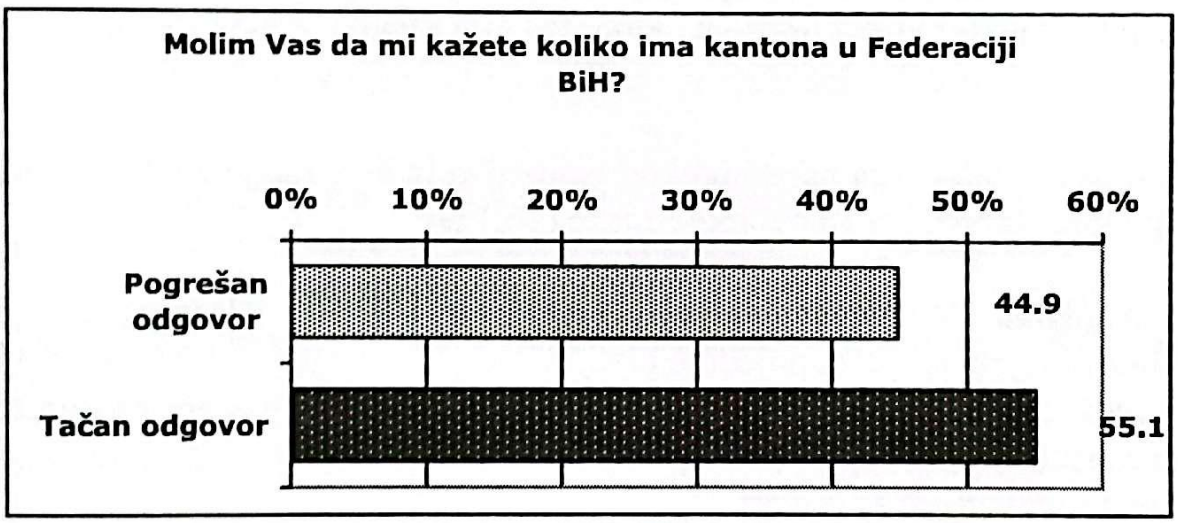

Grafikon 17

Federacije BiH se sastoji od 10 kantona, a to je znalo 55,1% građana Bosne i Hercegovine.

Interesantno da je u Federaciji BiH na ovo pitanje tačno odgovorilo 74,6% građana, dok je procenat tačnih odgovora u Republici Srpskoj 25,5% (tabela 58).

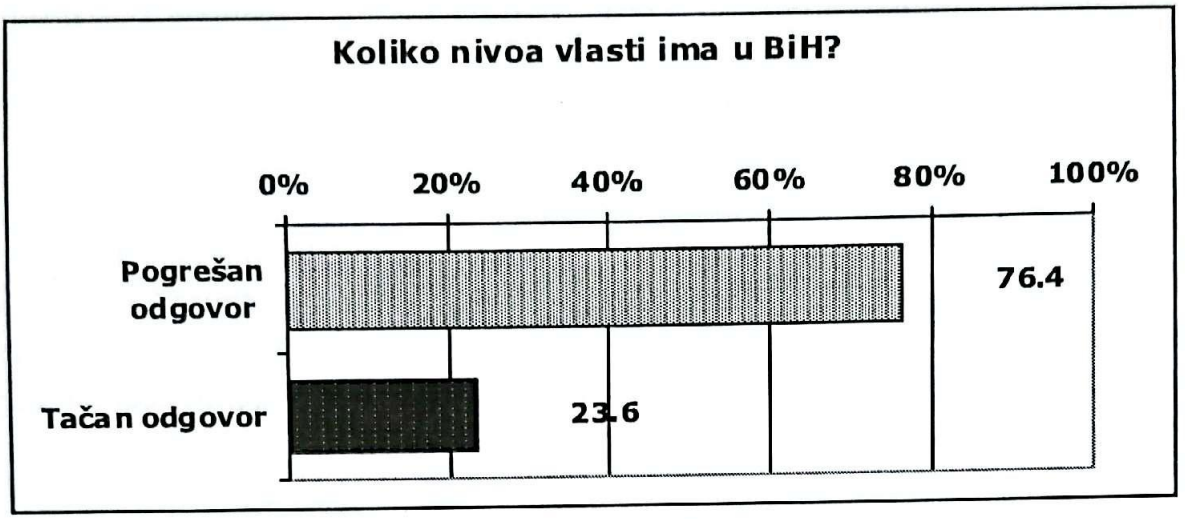

Grafikon 18

U Bosni i Hercegovini postoje četiri nivoa vlasti: državni nivo, entitetski nivo, kantonalni nivo i opštinski nivo. Na ovo pitanje je tačno odgovorilo manje od jedne četvrtine stanovnika Bosne i Hercegovine (23,6%).

Više tačnih odgovora nalazimo kod ispitanika iz Federacije BiH (28,5%) nego kod stanovnika Republike Srpske (16,1%).

Iz *grafikona 19* možemo vidjeti da ispitanici u Bosni i Hercegovini u jednakoj mjeri znaju za pojedine nivoe vlasti. U tabelama 59, 60, 61, 62 i 63 možemo vidjeti da su ispitanici iz Federacije BiH u većem procentu, nego ispitanici iz Republike Srpske, davali tačne odgovore, bez obzira o kojem nivou vlasti se govori.

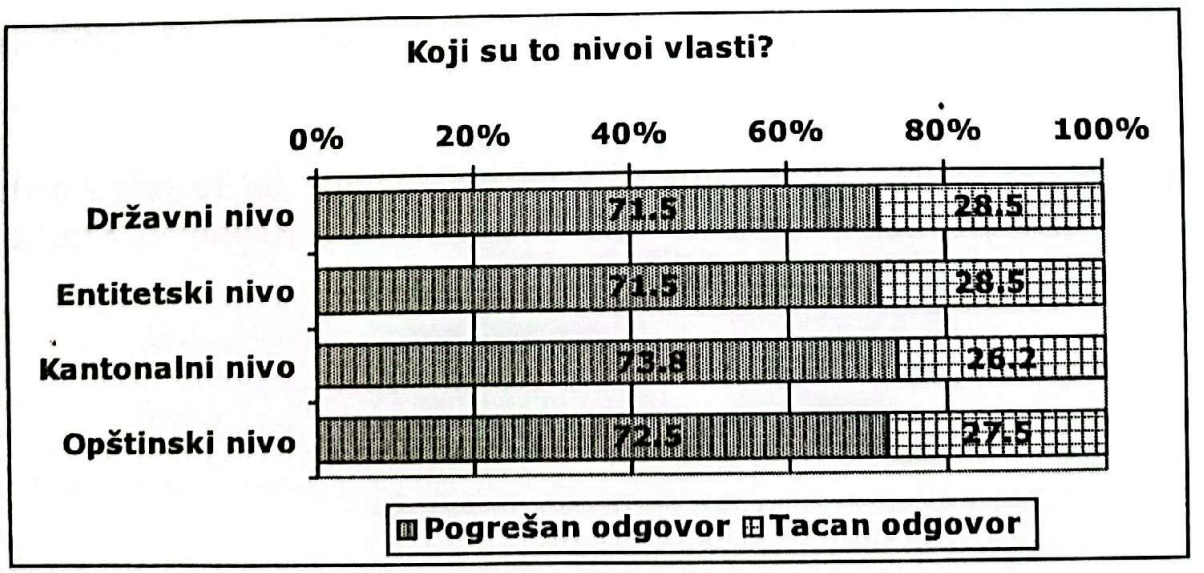

Grafikon 19

4.2.3 Zakonodavna vlast

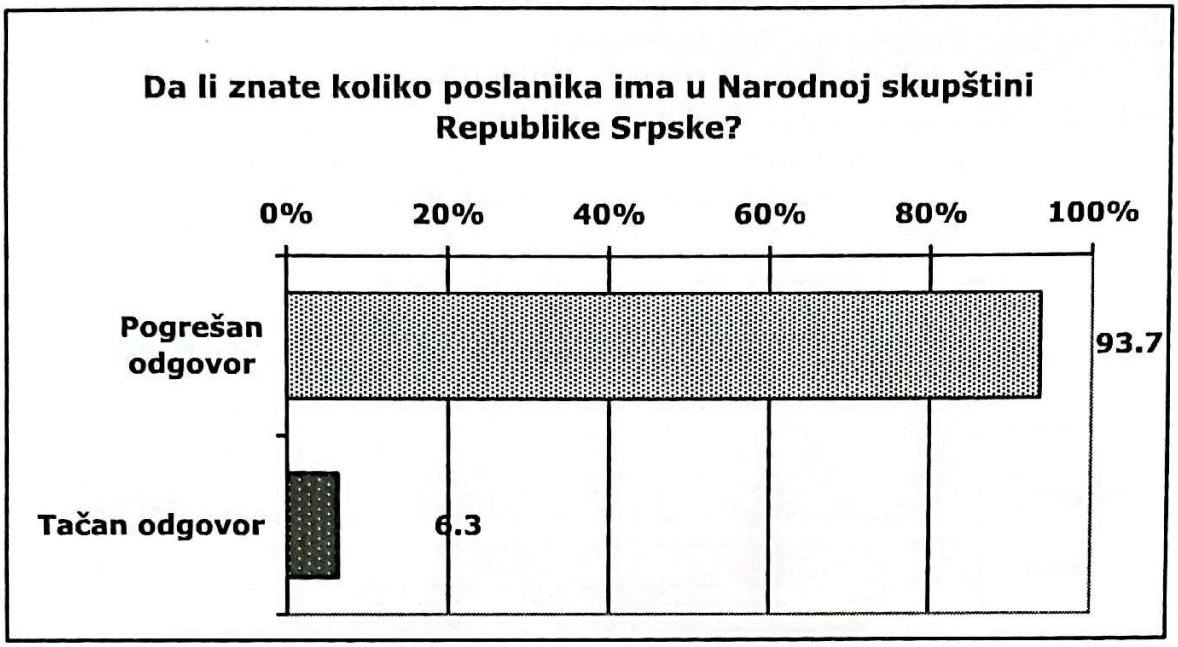

Grafikon 20

Narodna skupština RS u svom sastavu ima osamdeset i tri poslanika i na to pitanje tačno je odgovorilo 6,3% građana Bosne i Hercegovine.

Građani Republike Srpske davali su više tačnih odgovora (11,8%) nego građani Federacije BiH (2,7%, tabela 64).

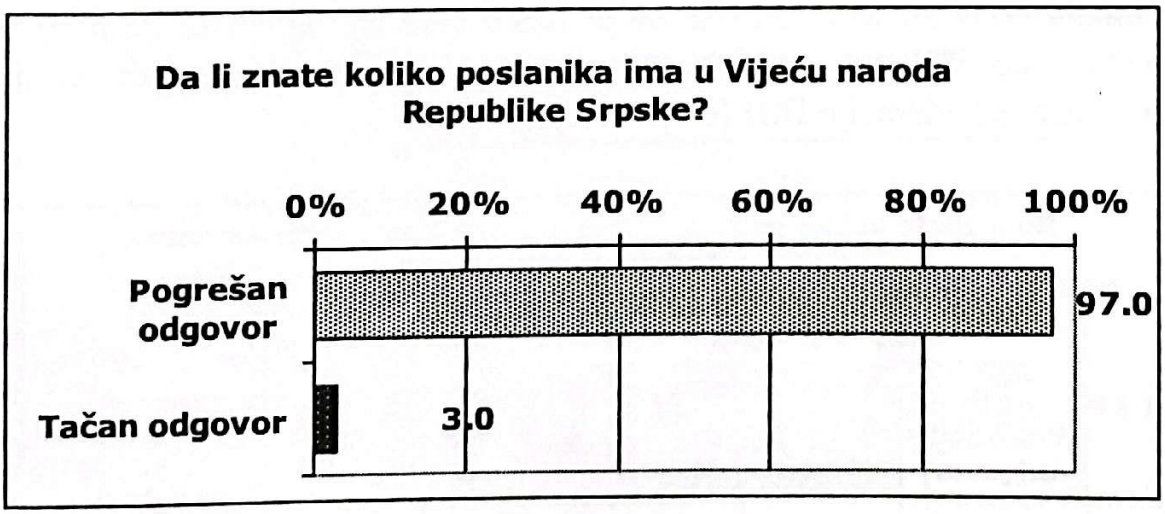

Grafikon 21

Vijeće naroda Republike Srpske u svom sastavu ima dvadeset i osam poslanika i to je znalo 3% građana Bosne i Hercegovine.

Na ovo pitanje je tačno odgovorilo 5,4% građana Republike Srpske i 1,4% građana Federacije BiH (tabela 65).

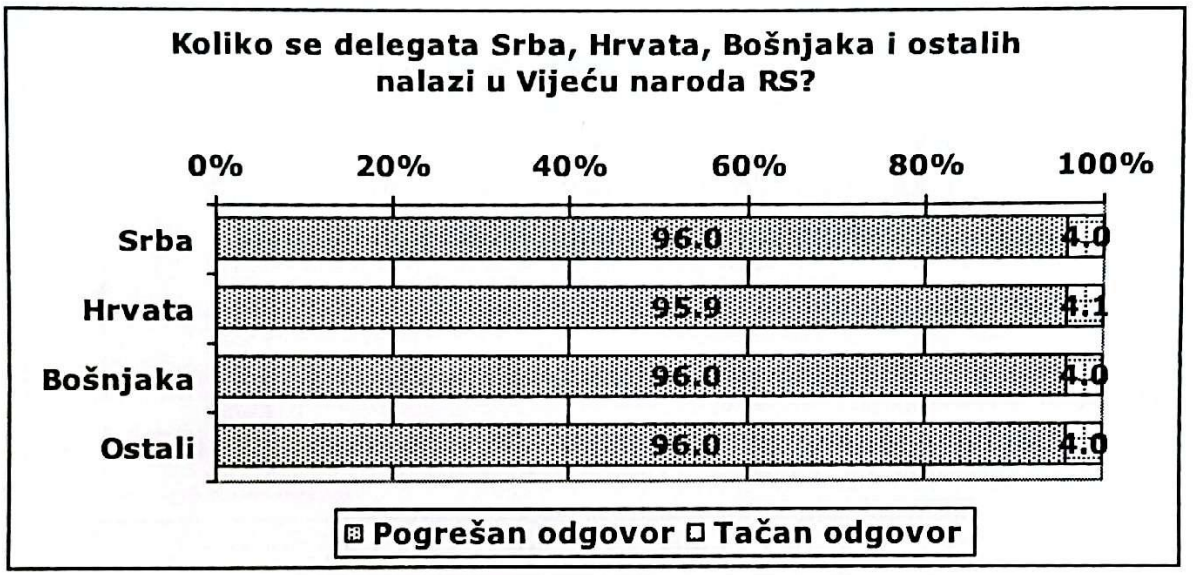

Grafikon 22

U Vijeću naroda Republike Srpske nalazi se po osam delegata iz reda hrvatskog, bošnjačkog i srpskog naroda i četiri delegata iz reda ostalih. Iz *grafikona 22* možemo da vidimo da je na ova četiri pitanja tačno odgovorilo 4% ispitanika.

Iz tabela 66,67,68 i 69 vidi se da je nešto više ispitanika iz Republike Srpske (oko 5%) koji su tačno odgovorili na ova pitanja, u odnosu na ispitanike iz Federacije BiH (oko 3,1%).

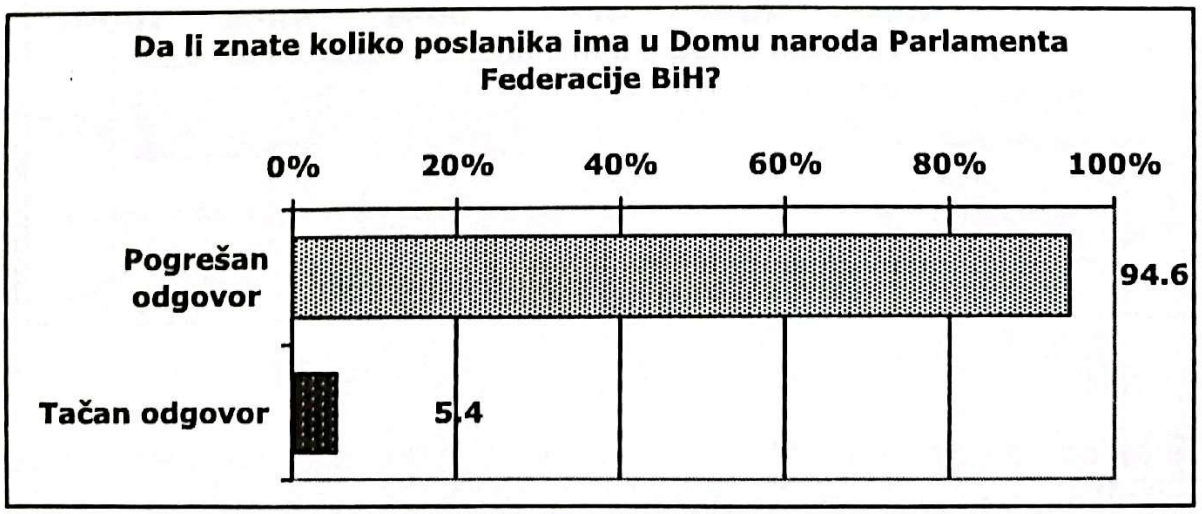

Grafikon 23

U Domu naroda Parlamenta Federacije BiH ima pedeset i osam poslanika i to je u Bosni i Hercegovini znalo 5,4% građana.

U odnosu na stanovnike Republike Srpske (3,4%, tabela 70), stanovnici Federacije BiH odgovarali su tačno na ovo pitanje u većem procentu (6,8%).

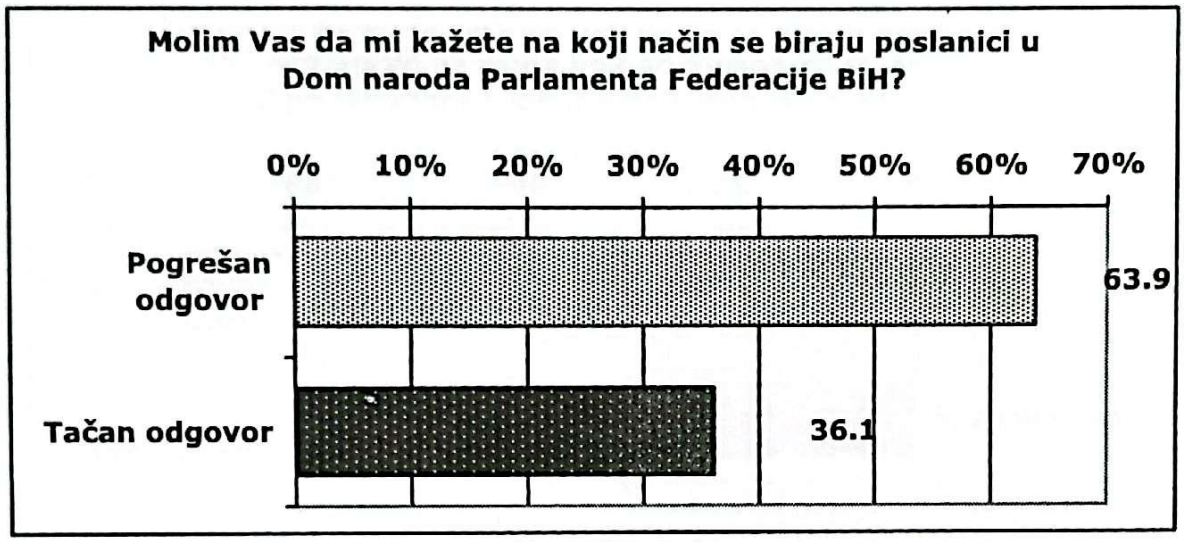

Grafikon 24

Poslanike za Dom naroda Parlamenta Federacije BiH biraju skupštine kantona i tačan odgovor na ovo pitanje dalo je 36,1% građana Bosne i Hercegovine.

U odnosu na stanovnike Republike Srpske (22,5%, tabela 71), građani koji žive u Federaciji BiH davali su u većoj mjeri tačne odgovore (45,1%).

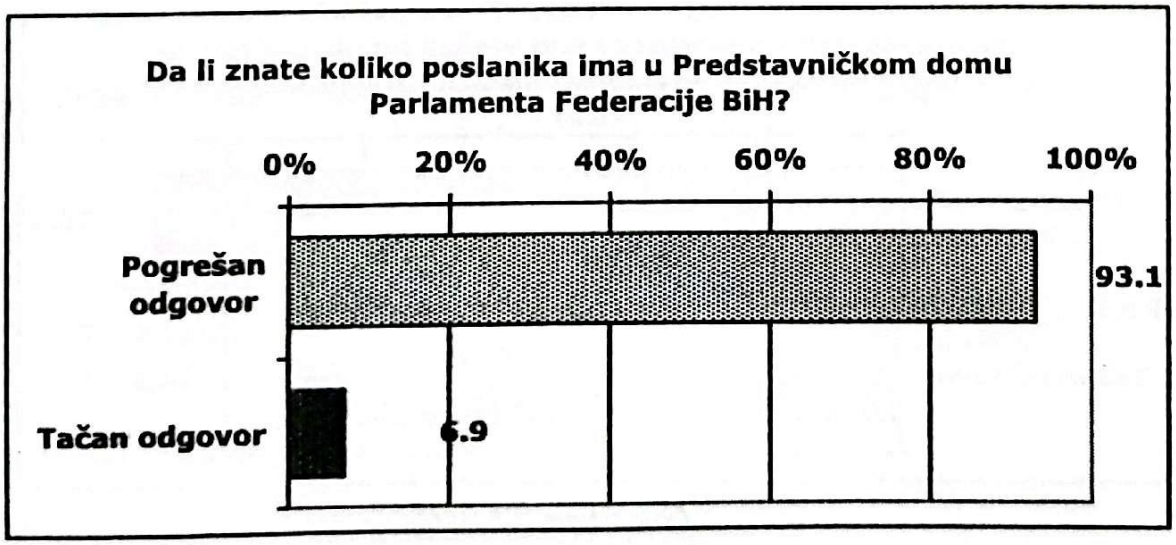

Grafikon 25

U Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH ima 98 poslanika i odgovor na to pitanje znalo je 6,9% građana Bosne i Hercegovine.

U Federaciji BiH bilo je više tačnih odgovora na ovo pitanje (9%) nego u Republici Srpskoj (3,6%, tabela 72).

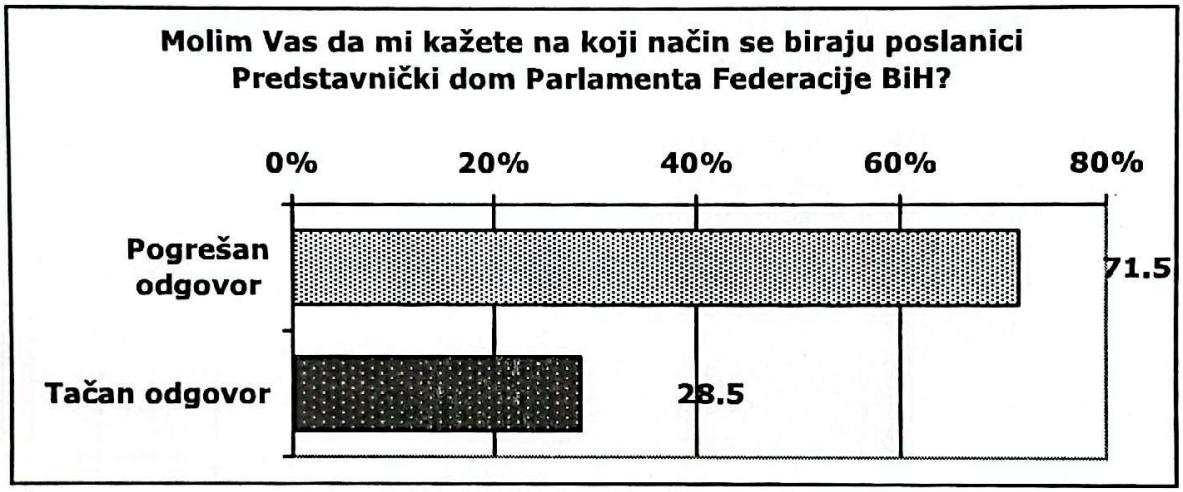

Grafikon 26

Poslanike u Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH biraju građani neposredno, i to je znalo 28,5% stanovnika Bosne i Hercegovine.

Interesantno je da su građani Republike Srpske dali više tačnih odgovora (38,1%) nego stanovnici Federacije BiH (22,2%; tabela 73).

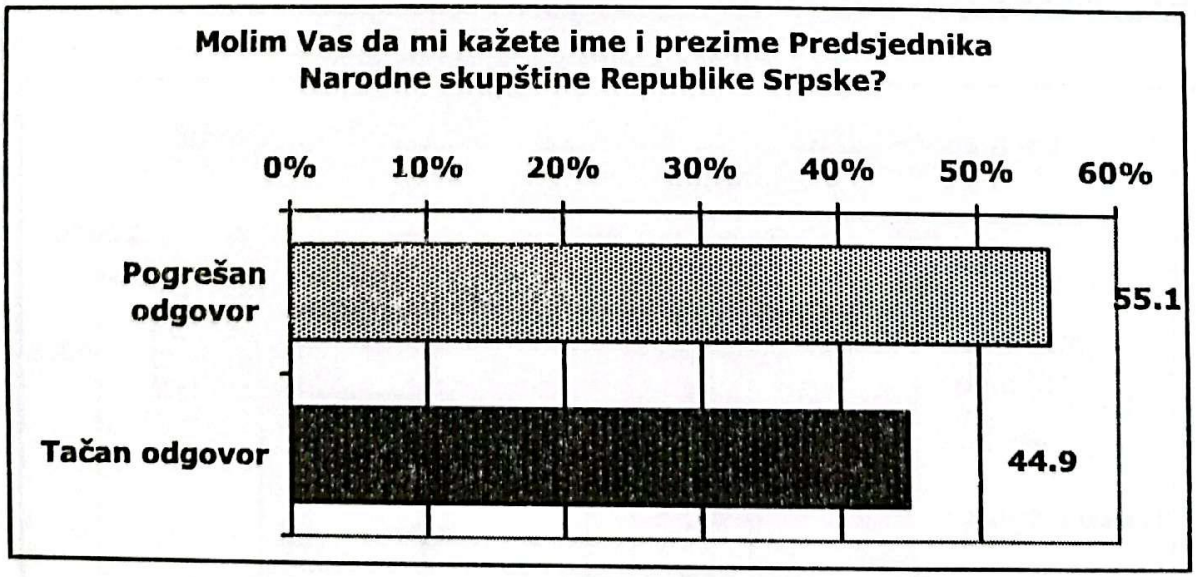

Grafikon 27

Predsjedavajući Narodne skupštine Republike Srpske je Igor Radojičić iz Saveza nezavisnih socijaldemokrata. To je znalo 44,9% stanovnika Bosne i Hercegovine.

U Republici Srpskoj na ovo pitanje je tačno odgovorilo 76,5% građana, a u Federaciji BiH tačan odgovor je dalo 24,2% (tabela 74).

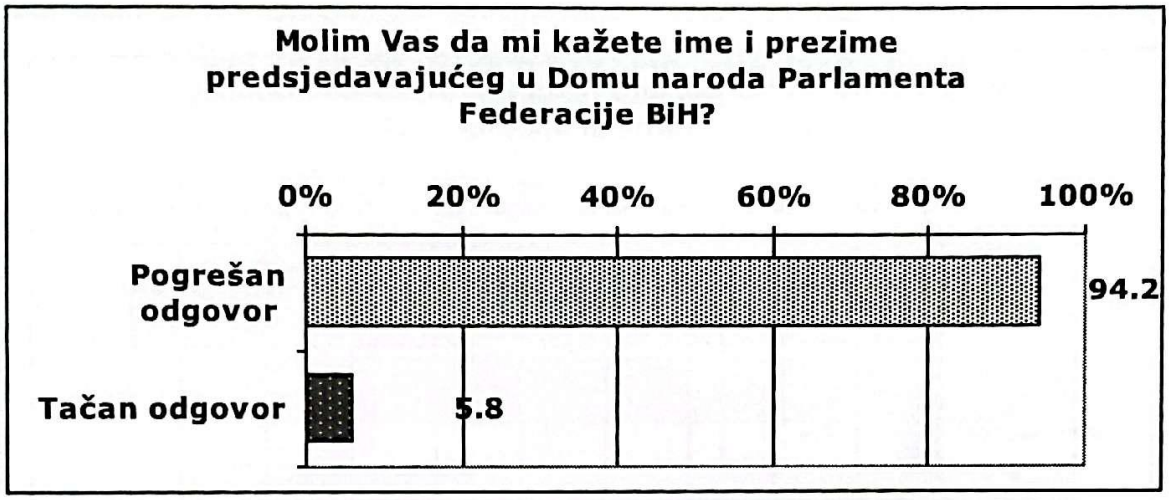

Grafikon 28

Stjepan Krešić je predsjedavajući Doma naroda u Parlamentu Federacije BiH i tačan odgovor smo dobili od 5,8% građana Bosne i Hercegovine.

Građani Federacije BiH su u većem procentu davali tačne odgovore na ovo pitanje (9,2%), dok je u Republici Srpskoj tačno odgovorilo 0,7% ispitanika (tabela 75).

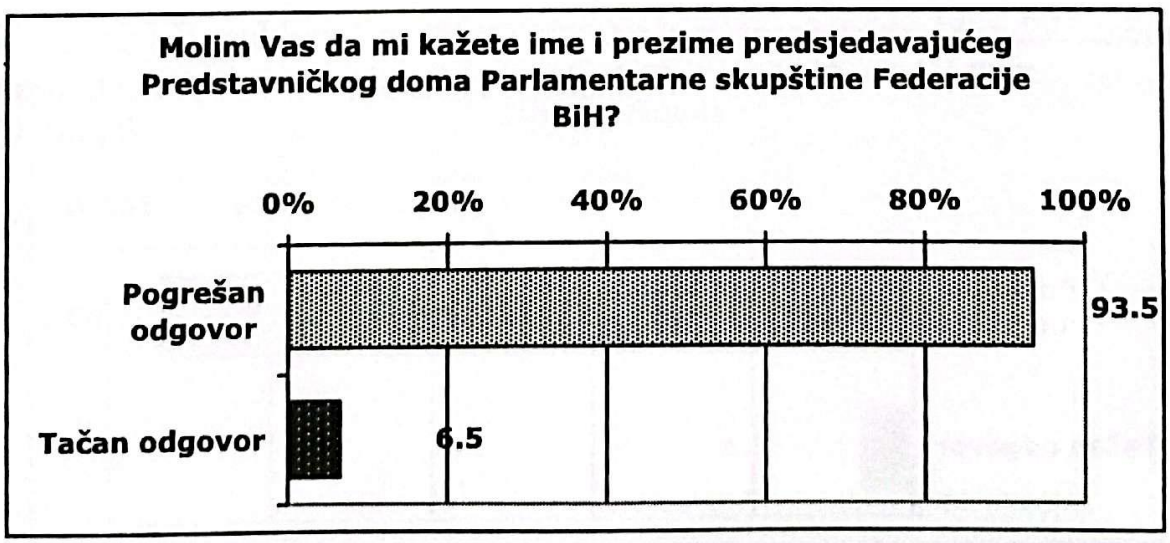

Grafikon 29

Predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Federacije BiH je Safet Softić i to je u trnutku istraživanja znalo 6,5% ispitanih građana Bosne i Hercegovine.

Svaki deseti stanovnik Federacije BiH (10,7%) dao je tačan odgovor na ovo pitanje, dok je to u Republici Srpskoj učinilo 0,2% (tabela 76).

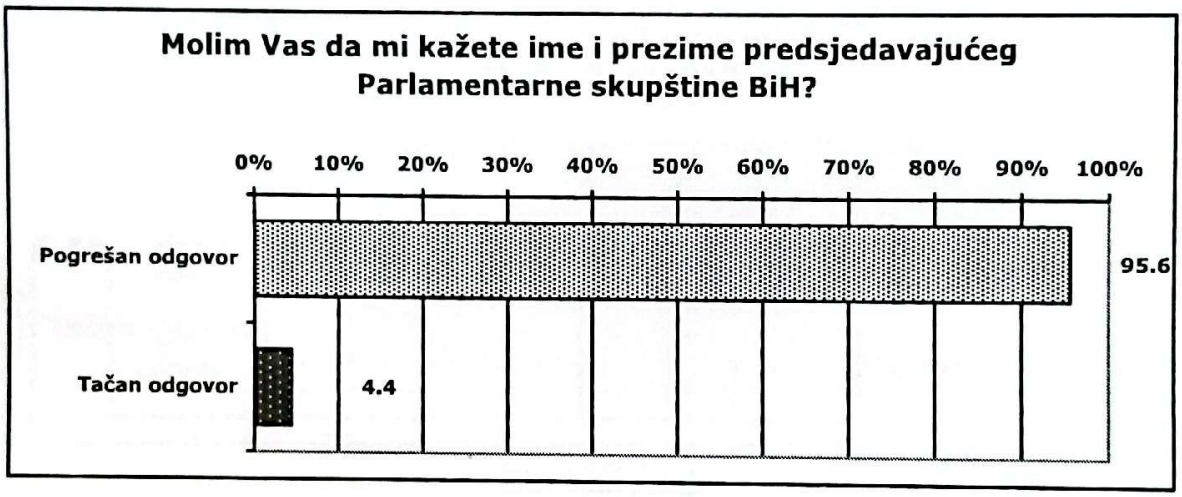

Grafikon 30

Predsjedavajući Parlamentarne skupštine BiH je Beriz Belkić i s tim je upoznato 4,4% građana Bosne i Hercegovine.

U Federaciji BiH je nešto veći procenat tačnih odgovora na ovo pitanje (5,1%), naspram procenta tačnih odgovora dobijenih u Republici Srpskoj (3,2%; tabela 77).

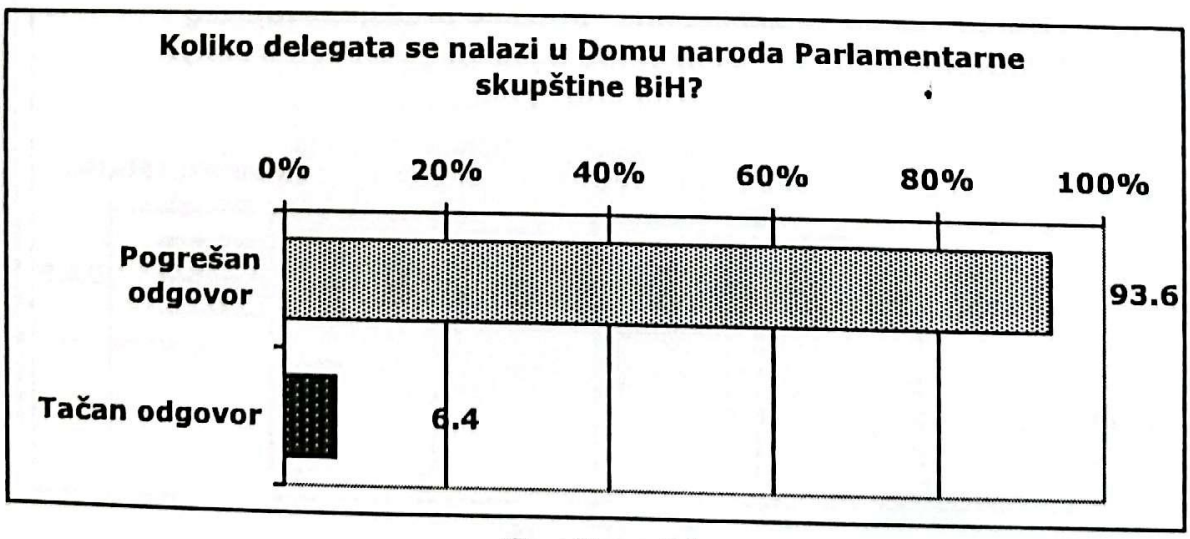

Grafikon 31

Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH sastoji se od petnaest delegata i to je znalo 6,4% stanovnika Bosne i Hercegovine.

Nešto je veći procenat stanovnika Republike Srpske koji su dali tačan odgovor na ovo pitanje (7,3%), u odnosu na građane iz Federacije BiH (5,8%; tabela 78).

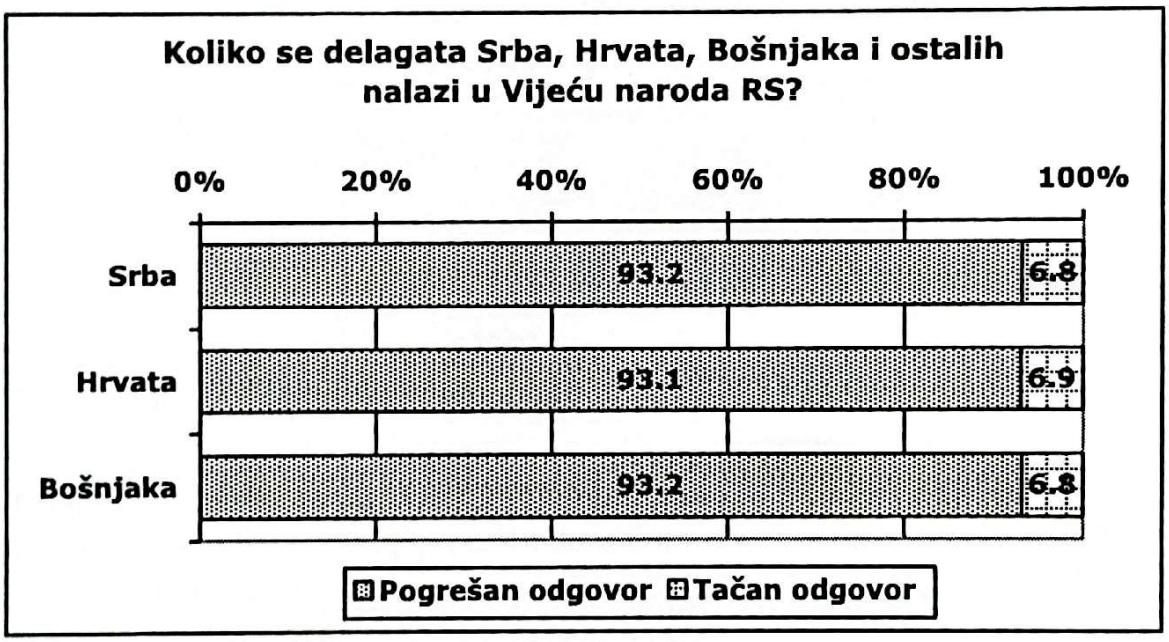

Grafikon 32

U Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH svaki od naroda delegira po pet pripadnika Srba, Hrvata i Bošnjaka i na ovo pitanje je tačno odgovorilo 6,8% stanovnika Bosne i Hercegovine.

Stanovnici Republike Srpske u nešto većem procentu (8,1%) daju tačne odgovore na ovo pitanje nego građani Federacije BiH (oko 6%; tabele 79, 80 i 81).

4.2.4 Neki aspekti izbornog procesa

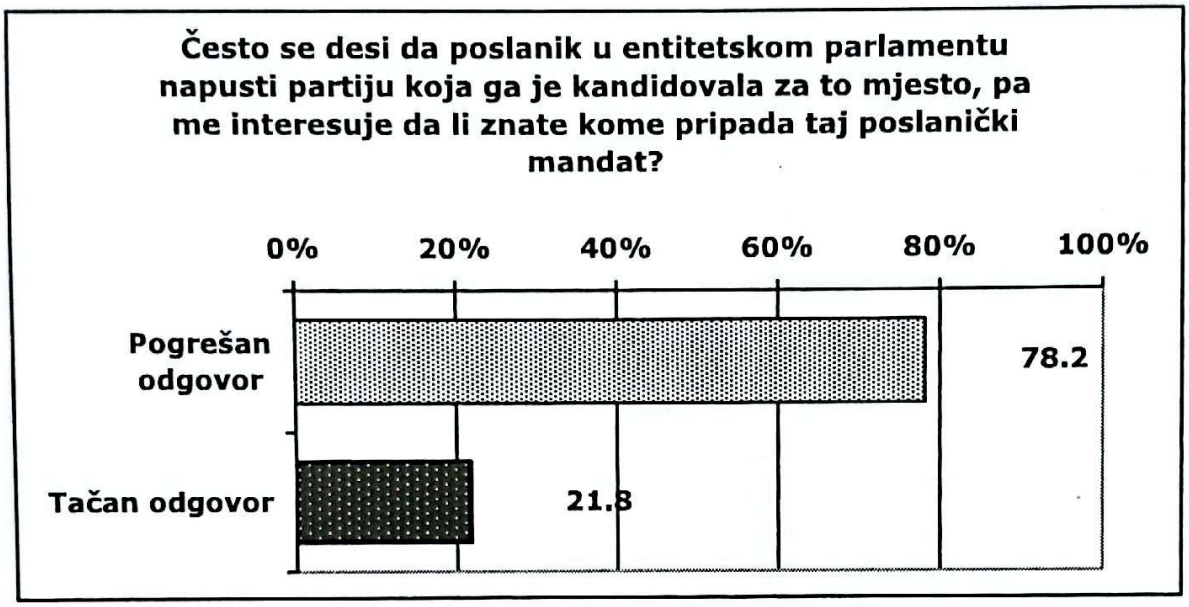

Grafikon 33

U slučaju da poslanik u entitetskom parlamentu napusti partiju koja ga je kandidovala za to mjesto, poslanički mandat pripada poslaniku. Na ovo pitanje je tačno odgovorilo 21,8% građana Bosne i Hercegovine.

U odnosu na stanovnike Federacije BiH (15,4%; tabela 82), duplo je više stanovnika Republike Srpske (31,6%) koji su na ovo pitanje tačno odgovorili,.

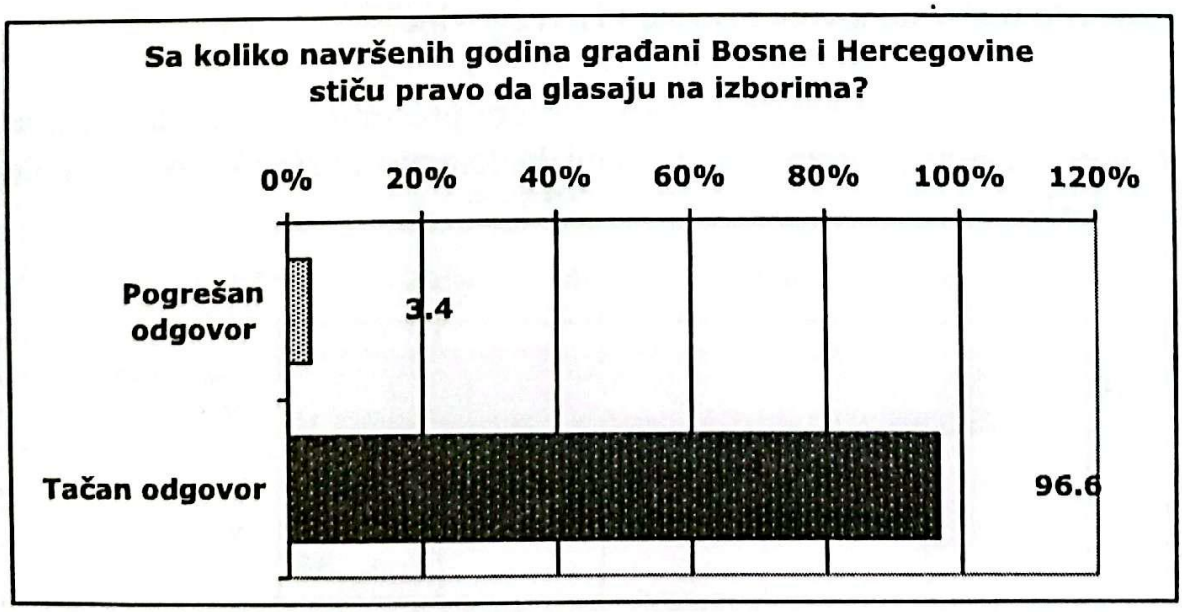

Grafikon 34

Građani Bosne i Hercegovine postaju punoljetni s navršenih 18 godina i tada stiču pravo glasa na izborima. Na ovo pitanje najveći broj građana Bosne i Hercegovine je dalo tačan odgovor (tabela 83).

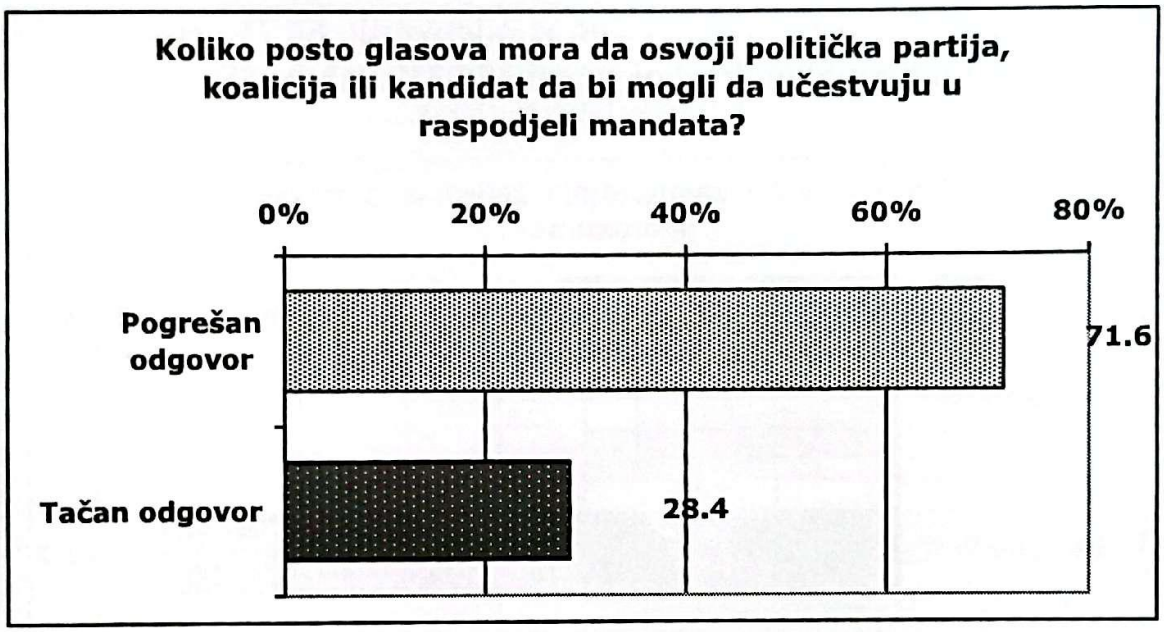

Grafikon 35

Izborni cenzus u Bosni i Hercegovini je tri posto i na ovo pitanje je tačno odgovorilo 28,4% stanovnika ove zemlje i nema razlike među njima s obzirom na entitetsku pripadnost (tabela 84).

4.2.5 Ustav

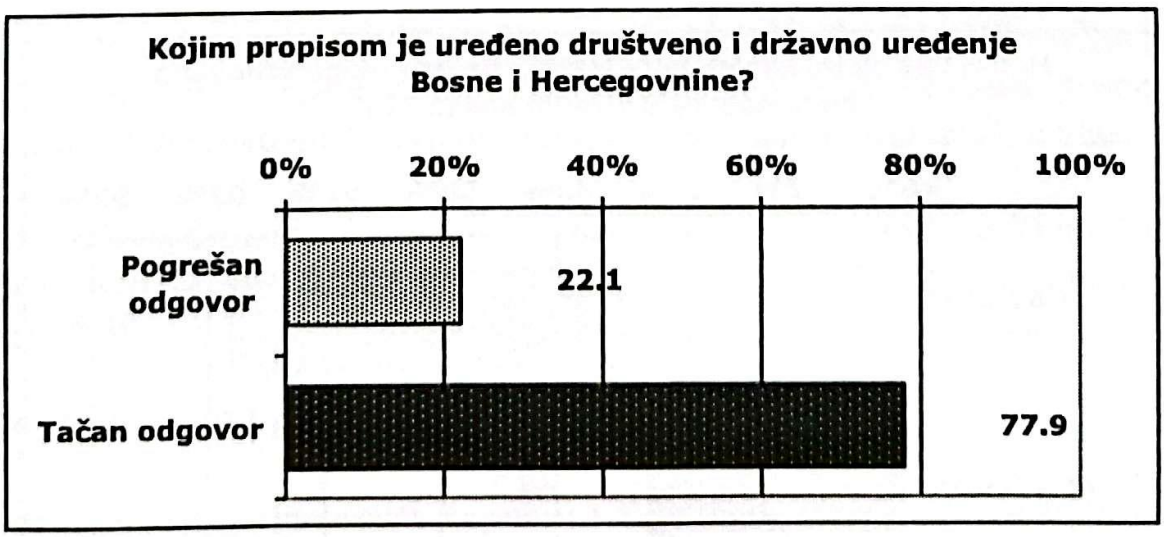

Grafikon 36

Društveno i državno uređenje Bosne i Hercegovine je definisano Dejtonskim mirovnim sporazumom, a tačan odgovor na ovo pitanje dalo je 77,9% stanovnika Bosne i Hercegovine.

U Federaciji BiH na isto pitanje tačno je odgovorilo 80,3% građana, dok je taj procenat u Republici Srpskoj iznosio 74,3% (tabela 85).

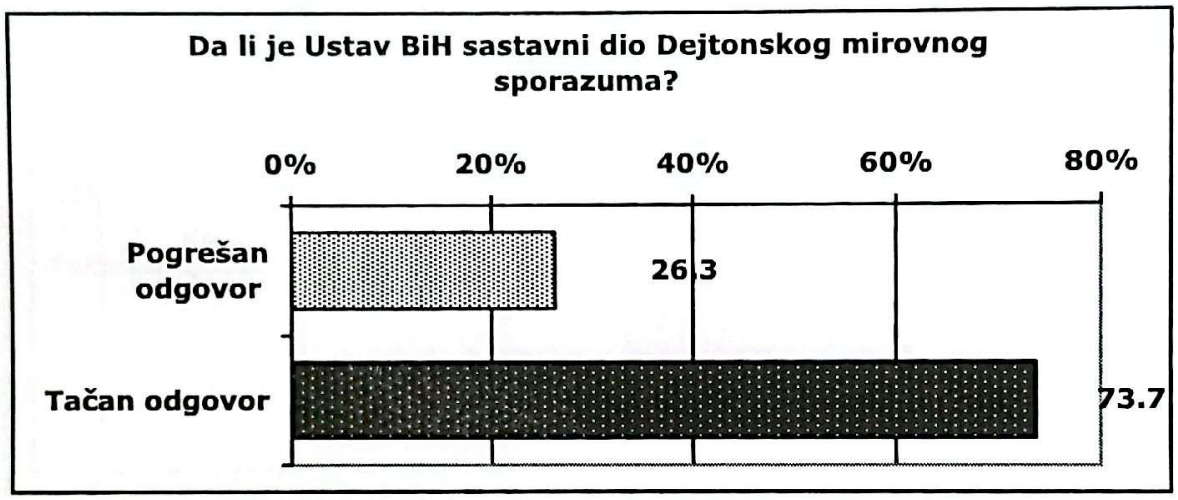

Grafikon 37

Ustav Bosne i Hercegovine jeste sastavni dio Dejtonskog mirovnog sporazuma i to je znalo 73,4% građana ove zemlje, bez obzira da li su iz Republike Srpske ili Federacije BiH (tabela 86).

4.2.6 Ingerencije institucija

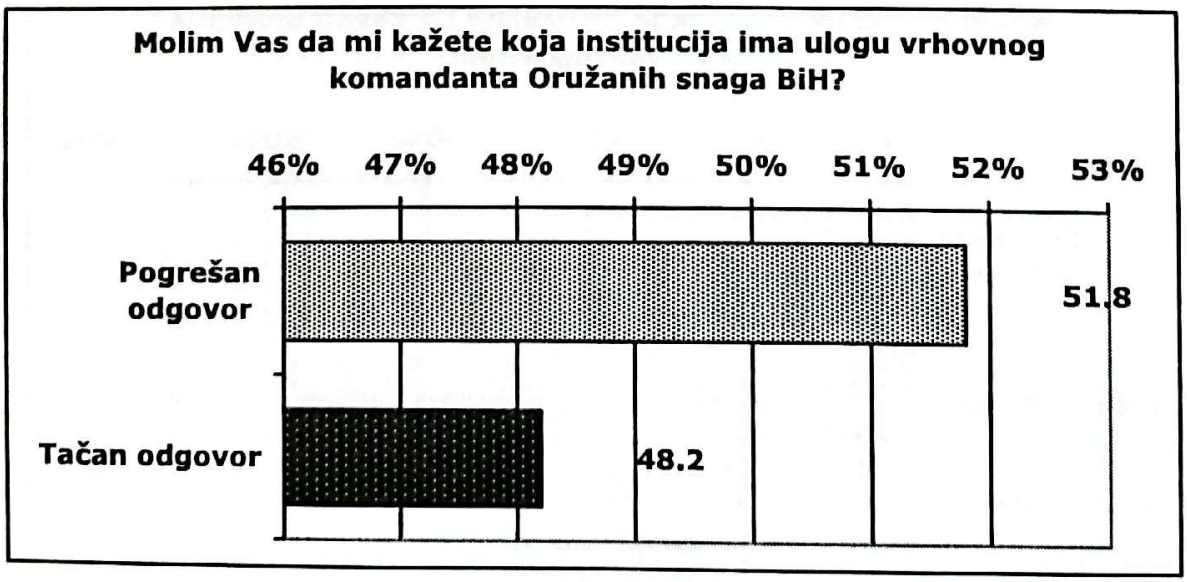

Grafikon 38

Ulogu vrhovnog komandanta Oružanih snaga BiH imaju članovi Predsjedništva BiH, što je znalo 48,2% građana Bosne i Hercegovine.

U Republici Srpskoj na ovo pitanje je tačno odgovorilo 50,3%, a u Federaciji BiH 46,8% ispitanih (tabela 87).

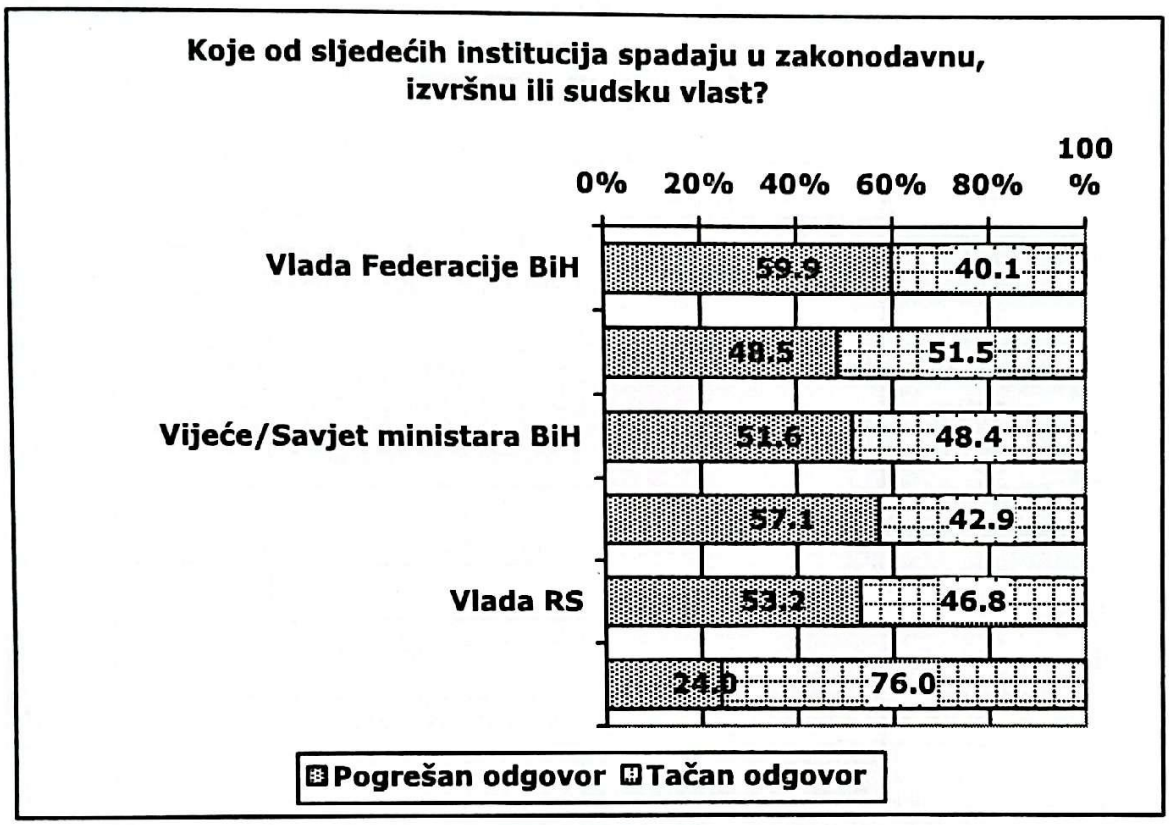

Grafikon 39

U izvršnu vlast spadaju: Vlada Federacije BiH, Vlada RS i Vijeće/Savjet ministara BiH. Uopšteno uzev, manje od polovine stanovnika Bosne i Hercegovine (oko 46%) ove institucije ne prepoznaje kao izvršnu vlast

Pod zakonodvanom vlašću podrazumijevamo: Narodnu skupštinu RS i Dom naroda Parlamenta Federacije BiH. Oko polovine ispitanika u zemlji ove institucije opaža kao zakonodavnu vlast.

Sud BiH je sudska vlast i to zna 76% stanovnika Bosne i Hercegovine.

Uopšteno uzev, stanovnici Republike Srpske davali su nešto više tačnih odgovora u svim ponuđenim opcijama nego stanovnici Federacije BiH, izuzev kod pitanja o institucijama Doma naroda Parlamenta Federacije

BiH, gdje su građani Federacije BiH bili uspješniji (tabele 88, 89, 90, 91, 92 i 93).

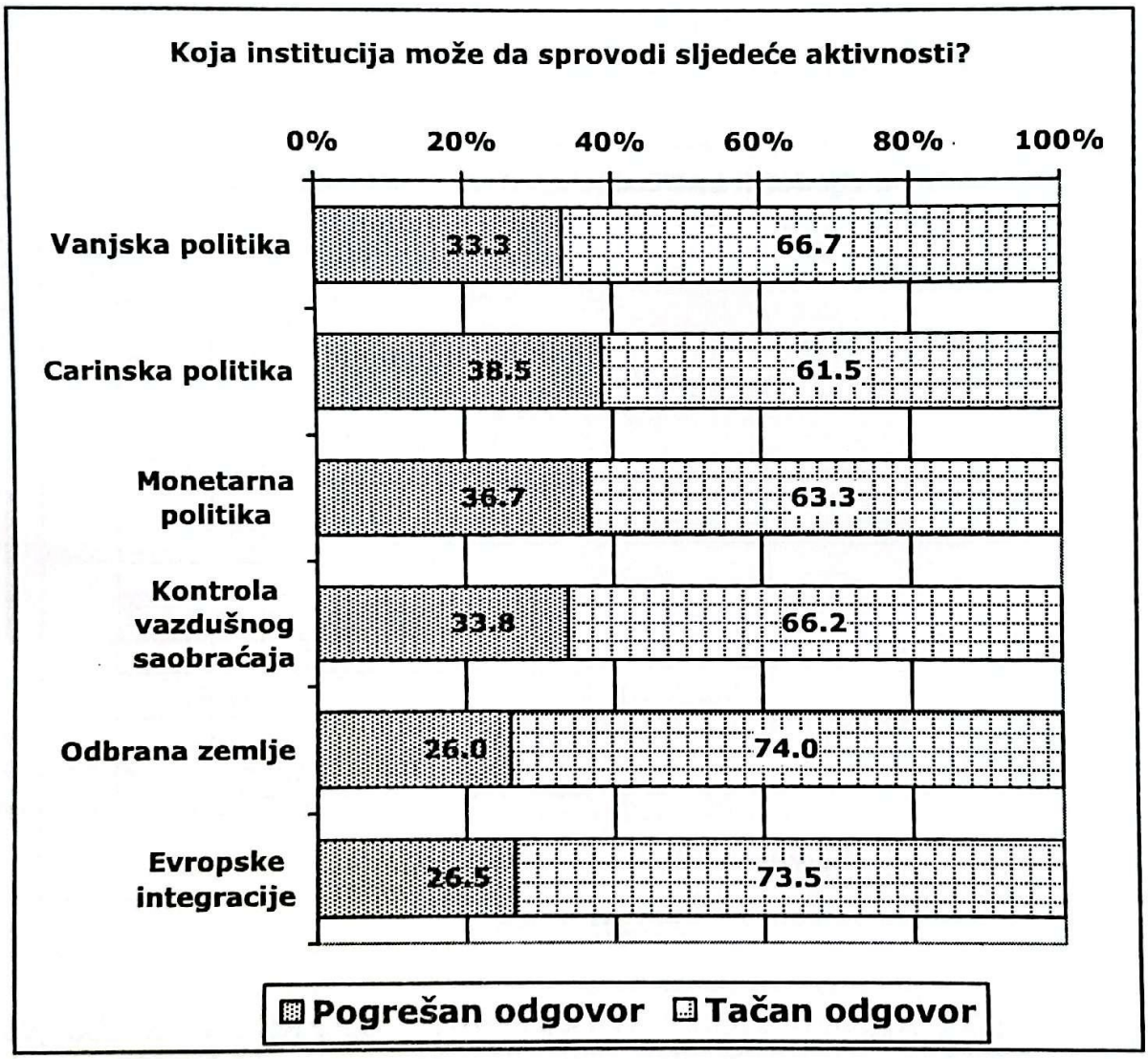

Grafikon 40

Sve gore navedene aktivnosti su pod ingerencijom državnih, tj. bosanskohercegovačkih institucija. Kao što možemo vidjeti, najveći broj ispitanika u Bosni i Hercegovi, oko dvije trećine, smatra da spoljna politika, carina, monetarna politika i kontrola vazdušnog saobraćaja spadaju pod državne nadležnosti. Nešto veći je procenat onih koji smatraju da su za odbranu zemlje i evropske integracije zadužene bosanskohercegovačke institucije(oko 75%).

Više tačnih odgovora, ali ne mnogo više, nalazimo kod stanovnika iz Republike Srpske nego kod stanovnika Federacije BiH (tabele 94, 95, 96, 97, 98 i 99).

4.2.7 Političke partije i njihovi lideri

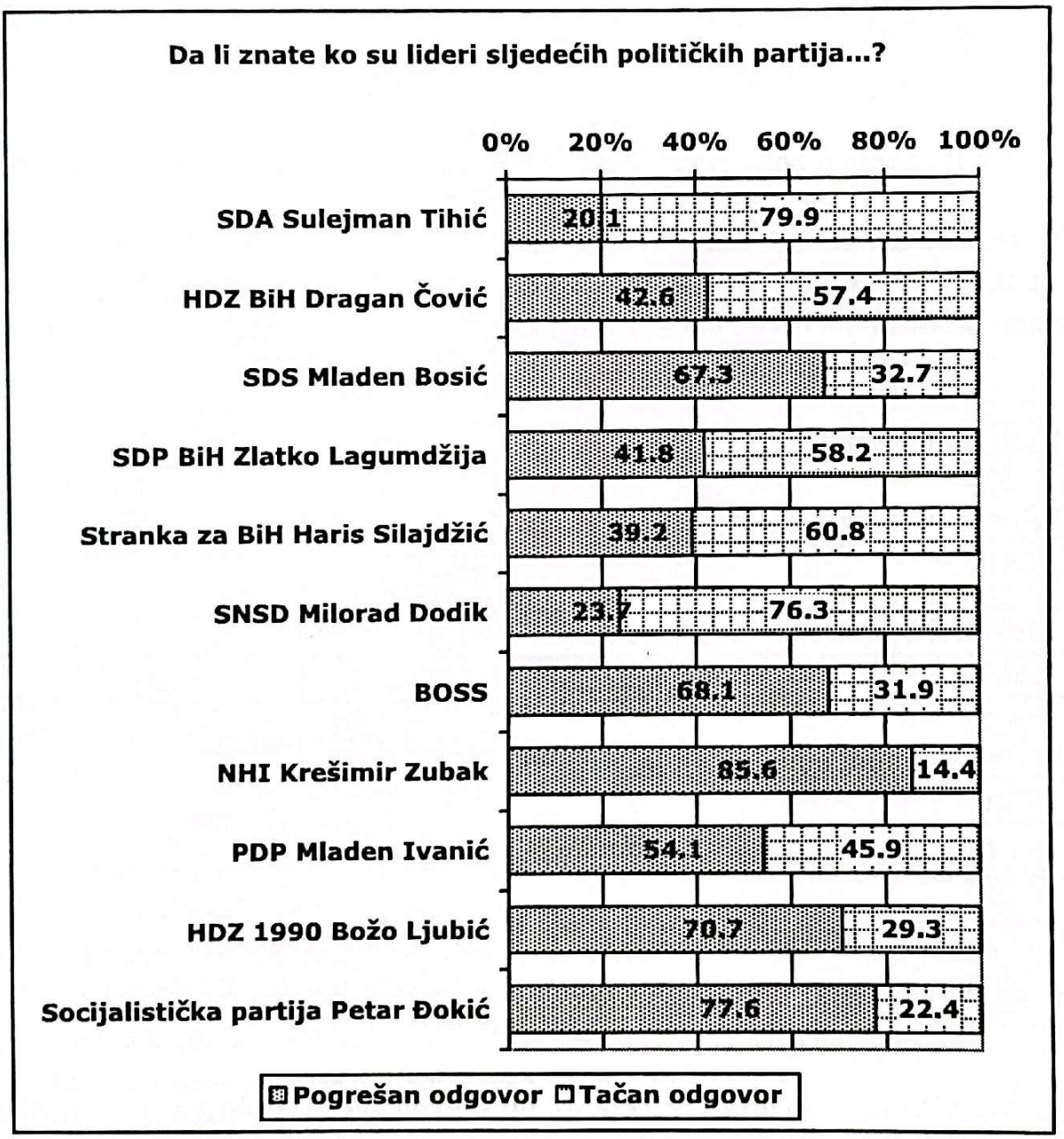

Grafikon 41

Možemo uvidjeti da su najpoznatiji lideri političkih partija u Bosni i Hercegovini Sulejman Tihić (79,9%) i Milorad Dodik (76,3%). Slijede: Haris Silajdžić (60,8%), Zlatko Lagumdžija (58,2%), Dragan Čović

(57,4%) i Mladen Ivanić (45,9%); znatno manje su popularni Mladen Bosić (32,7%), Mirnes Ajanović (31,9%), Božo Ljubić (29,3%), Petar Đokić (22,4%) i Krešimir Zubak (14,4%).

Iz tabela 100–110 možemo zaključiti da su lideri partija, koje imaju centrale u Republici Srpskoj, poznatiji kod građana iz Republike Srpske, a one partije koje dolaze iz Federacije BiH imaju prepoznatljivije lidere u Federaciji BiH.

4.3 Da li znanje o politici zavisi od nekih sociodemografskih varijabli

Na osnovu sljedećih rezultata možemo zaključiti da li, i u kojoj mjeri, znanje o politici zavisi od nekih sociodemografskih varijabli. Rezultate istraživanja ćemo prikazati na nivou cijele zemlje i unutar svakog entiteta.

4.3.1 Bosna i Hercegovina

Tabela 10. Znanje o politici i pol ispitanika

	N	M	SD	SEM
Muškarci	772	29.5751	11.37708	.40947
Žene	718	27.1198	11.67181	.43559

Tabela 10.1 Independent Samples Test

t	df	p
4.111	1488	.000

Kao što možemo vidjeti iz tabele 10.1, postoji statistički značajna razlika u znanju o politici između muškaraca i žena u Bosni i Hercegovini. Muškraci više znaju o politici nego žene.

Postoji više razloga zbog čega je to tako. Prije svega, politika se na našim prostorima još uvijek opaža kao muški posao, a najbolji pokazatelj jeste samo učešće žena u politici. Podaci iz svijeta (Pateman, 1998) i regiona (Mihajlović, 1997; Milošević 2007) pokazuju da je participacija žena u politici veoma mala. Među ženama nalazimo više apstinenata nego među muškarcima. Žena u Bosni i Hercegovini ima manje i na izbornim listama, ali i u izvršnoj, zakonodavnoj i sudskoj vlasti (Bakšić-Muftić,

2006). Takođe moramo imati na umu da je tokom devedesetih godina na našim prostorima došlo do retradicionalizacije društva (Blagojević, 2004) i povlačenja žena iz javnog života, što je u velikoj mjeri uticalo i na stepen političke participacije.

Tabela 11. Znanje o politici i članstvo u političkoj partiji

	N	M	SD	SEM
Da, član/ica sam	245	32.6653	11.49029	.73409
Ne, nisam član/ica	1213	27.5449	11.42578	.32806

Tabela 11.1 Rangovi

	N	MR	SR
Da, član/ica sam	245	878.09	215131.50
Ne, nisam član/ica	1213	699.49	848479.50
Total	1458		

Tabela 11.2 Test statistik

Mann–Whitney U	112188.500
Wilcoxon W	848479.500
Z	-6.058
p	.000

Postoji statistički značajna razlika (tabela11.2) u stepenu znanja o politici između građana Bosne i Hercegovine koji su članovi neke političke partije i onih koji to nisu. Članovi političkih partija znaju više o politici od onih koji to nisu.

Angažovanje u nekoj političkoj partiji pretpostavlja i bolju upućenost u politička dešavanja na svim nivoima vlasti, ali i veću motivisanost da se steknu osnovne informacije o ovoj temi. Takođe moramo imati u vidu da što je identifikacija pojedinca sa nekom partijom jača, to je veća vjerovatnoća da će pojedinac više znati o politici. Zbog toga za dobijene rezultate možemo reći da su očekivani i predvidljivi.

Tabela 12. Znanje o politici i politička participacija

	N	M	SD	SEM
Da, glasao bih	885	30.8802	11.16471	.37530
Ne, ne bih glasao	545	25.0257	10.82546	.46371

Tabela 12.1 Rangovi

	N	MR	SR
Da	885	797.99	706218.50
Ne	545	581.55	316946.50
Total	1430		

Tabela 12.2 Test statistik

Mann–Whitney U	168161.500
Wilcoxon W	316946.500
Z	-9.629
p	.000

Iz tabele 12.2 vidimo da postoji statistički značajna razlika u znanju o politici između potencijalnih glasača i apstinenata, tj. glasači pokazuju više znanja o politici nego apstinenti.

Ovi rezultati su i očekivani, jer politička participacija podrazumijeva i veći stepen zainteresovanosti za politička dešavanja u Bosni i Hercegovini; više informacija znači i poznavanje većeg broja činjenica o politici. Kognitivni model izbornog ponašanja (prema Puhalu, 2007) polazi od toga da građani donekle racionalno i aktivno pristupaju političkim zbivanjima, tj. što su građani zainteresovaniji za politička dešavanja, prikupljaju više informacija o tome pa je i više vjerovatno da će u većem broju izaći na izbore.

Tabela 13. Znanje o politici i mjesto stanovanja

	N	M	SD	SEM
Grad	831	29.8652	11.54378	.40045
Selo	659	26.5341	11.36798	.44283

Tabela 13.1 Rangovi

Tip naselja	N	MR	SR
Grad	831	801.03	665654.50
Selo	659	675.48	445140.50
Total	1490		

Tabela 13.2 Test statistik

Mann–Whitney U	227670.500
Wilcoxon W	445140.500
Z	-5.596
p	.000

Rezultati istraživanja pokazuju da postoji statistički značajna razlika između stanovnika sela i grada u pogledu znanja o politici (tabela 13.2). Stanovnici gradova u Bosni i Hercegovini više znaju o politici nego stanovnici sela.

Ove rezultate možemo objasniti posredno, tj. preko pojedinih sociodemografskih karakteristika stanovnika sela i grada i njihove političke angažovanosti. Pretpostavljamo da su stanovnici sela starije osobe, s nižim nivoom obrazovanja, koje se bave poljoprivredom, dok je u gradu više obrazovanih mlađih ljudi koji se bave proizvodnim i uslužnim djelatnostima. Svakako ne smijemo zaboraviti da je jedan dio stanovništva iz gradova zaposlen i u javnim institucijama[9], na svim nivoima, što u velikoj mjeri utiče na poznavanje politike i funkcionisanja Bosne i Hercegovine.

Tabela 14. Znanje o politici i entitet

	N	M	SD	SEM
Republika Srpska	591	27.9628	11.72287	.48221
Federacija BiH	899	28.6741	11.48522	.38305

Tabela 14.1 Rangovi

	N	MR	SR
Republika Srpska	591	719.07	424967.50
Federacija BiH	899	762.88	685827.50
Total	1490		

[9] U Federaciji BiH platu iz budžeta prima 75 000 građana, a u Republici Srpskoj 33 000 građana; na nivou Bosne i Hercegovine 22 000 ljudi prima platu iz budžeta. U državnoj administraciji Federacije BiH radi 13 827 građana, a u Republici Srpskoj 3 700. http://www.frontal.rs/cyrl/?page=60&kat=1&vijest=30214

Tabela 14.2 Test statistik

Mann–Whitney U	250031.500
Wilcoxon W	424967.500
Z	-1.924
p	.054

Istraživanje pokazuje da ne postoji statistički značajna razlika u znanju o domaćoj politici između stanovnika Republike Srpske i Federacije (tabela 14.2).

Tabela 15. Znanje o politici i religioznost

	N	M	SD	SE
Religiozni	1288	28.1359	11.36097	.31656
Neodlučni	76	27.3421	12.62120	1.44775
Nisu religiozni	101	32.0990	12.62894	1.25663

Tabela 15.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	10.802
df	2
p	.005

Tabela 15.2 LSD

		MD	SE	p
Nisu religiozni	Religiozni	3.9631	1.19034	.001
	Neodlučni	4.7569	1.74928	.007

Istraživanje pokazuje da postoji statistički značajna razlika u znanju o politici između ispitanika koji sebe opažaju kao vjernike i onih neodlučnih, ili onih koji kažu da nisu vjernici (tabela 15.1). Stanovnici Bosne i Hercegovine koji nisu vjernici pokazuju najviše znanja o politici.

LSD test je pokazao da postoji statistički značajna razlika u nivou znanja o politici između građana koji nisu religiozni i druge dvije grupe, dok se ispitanici koji sebe opisuju kao religiozni i neodlučni međusobno ne razlikuju.

Tabela 16. Znanje o politici i etnička pripadnost

	N	M	SD	SE
Hrvat	232	27.8362	11.91161	.78204
Bošnjak	636	28.7091	11.17852	.44326
Srbin	608	28.1711	11.75408	.47669
Nešto drugo	14	32.7857	15.91892	4.25451
Total	1490	28.3919	11.58138	.30003

Tabela 16.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	2.614
df	3
p	.455

S obzirom na etničku pripadnost ispitanika ne postoji statistički značajna razlika (tabela 16.1) u stepenu znanja o politici.

Tabela 17. Znanje o politici i starost ispitanika

	N	M	SD	SE
Od 18 do 29 godina	365	26.1699	11.85807	.62068
Od 30 do 44 godine	481	29.2994	11.46506	.52276
Od 45 do 59 godina	397	29.6423	11.19808	.56202
Preko 60 godina	247	27.8988	11.56503	.73587

Tabela 17.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	17.359
df	3
p	.001

Tabela 17.2 LSD

		MD	SE	p
Od 18 do 29 godina	Od 30 do 44 godine	-3.1295	.79893	.000
	Od 45 do 59 godina	-3.4725	.83460	.000

Rezultati istraživanja pokazuju da postoji statistički značajna razlika između ispitanika različite starosne dobi s obzirom na njihovo znanje o domaćoj politici (tabela17.1). Najbolje rezultate postigli su ispitanici starosne dobi od 30 do 59 godina, a najlošije ispitanici mlađi od 30 godina.

Kada analiziramo razlike između grupa, možemo vidjeti da se ispitanici starosti od 18 do 29 godina međusobno razlikuju u odnosu na ispitanike starosti između 30 i 59 godina. Izgleda da mladi nisu u velikoj mjeri zainteresovani za politiku, te da je to vjerovatno i glavni krivac za njihovo neznanje o bosanskohercegovačkoj politici.

Tabela 18. Znanje o politici i obrazovanje ispitanika

	N	M	SD	SE
Osnovna škola	209	23.2392	11.98477	.82900
Zanat	293	25.4846	10.25884	.59933
Srednja škola (četvrti stepen)	648	28.4753	10.69498	.42014
Viša i visoka škola	340	33.9059	11.74169	.63678

Tabela 18.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	132.041
df	3
p	.000

Tabela 18.2 LSD

		MD	SE	p
Osnovna škola	Zanat	-2.2454	1.00022	.025
	Srednja škola (četvrti stepen)	-5.2361	.87878	.000
	Viša i visoka škola	-10.6666	.97101	.000
Zanat	Srednja škola (četvrti stepen)	-2.9907	.77772	.000
	Viša i visoka škola	-8.4212	.88060	.000
Srednja škola (četvrti stepen)	Viša i visoka škola	-5.4306	.73978	.000

S obzirom na nivo obrazovanja, postoji statistički značajna razlika između građana Bosne i Hercegovine u znanju o politici (tabela 18.1). S porastom nivoa obrazovanja kod pojedinaca raste i broj tačnih odgovora. To znači da su najviše znanja o politici pokazali ispitanici koji su završili višu školu ili fakultet, a najmanje znanja o politici pokazali su ispitanici sa završenom osnovnom školom.

Možemo reći da su dobijeni rezultati očekivani, jer s porastom obrazovanja raste participacija građana u političkim strankama, a time i

njihova zainteresovanost i znanje o politici. Takođe je za naše podneblje karakteristično i poželjno zaposlenje u javnim, tj. državnim službama, pa su zbog prirode samog posla i obaveze polaganja državnog ispita, ispitanici s višim obrazovanjem upućeniji u funkcionisanje državnih institucija i politička dešavanja u zemlji.

Tabela 19. Znanje o politici i zainteresovanost za politiku

	N	M	SD	SE
Zainteresovan sam za politiku	349	34.3754	10.45871	.55984
Niti sam zainteresovan, niti sam nezainteresovan	644	30.0466	10.25208	.40399
Nezainteresovan sam za politiku	475	21.8505	10.83988	.49737

Tabela 19.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	250.166
df	2
p	.000

Tabela 19.2 LSD

		MD	SE	p
Zainteresovan sam za politiku	Niti sam zainteresovan, niti sam nezainteresovan	4.3288	.69755	.000
	Nezainteresovan sam za politiku	12.5248	.73988	.000
Niti sam zainteresovan, niti sam nezainteresovan	Nezainteresovan sam za politiku	8.1961	.63472	.000

S obzirom na njihovu procjenu zainteresovanosti za politiku, građani Bosne i Hercegovine međusobno se razlikuju u znanju o politici. Ova razlika je statistički značajna (tabela 19.1).

Sasvim je očekivano da najbolje rezultate u poznavanju politike postižu oni ispitanici koji sebe opažaju kao zainteresovane za politiku, u odnosu na one koji sebe opisuju kao manje zainteresovane ili potpuno nezainteresovane. Almond i Verba (1963) smatraju da je „uvjerenje u vlastitu kompetenciju ključan politički stav", te da je politička

kompetentnost važna za funkcionisanje političkog sistema. Građani koji se subjektivno osjećaju kompetentnima, vjerovatnije je da će biti politički aktivni i nastojaće uticati na političke elite.

4.3.2 Republika Srpska

Tabela 20. Znanje o politici i pol ispitanika

	N	M	SD	SEM
Muškarci	296	29.4561	11.56491	.67220
Žene	295	26.4644	11.70839	.68169

Tabela 20.1 Independent Samples Test

t	df	p
3.125	589	.002

S obzirom na pol postoji statistički značajna razlika među stanovnicima Republike Srpske (Tabela 20.1); muškarci više znaju od žena o politici i ovi rezultati su slični rezultatima dobijenim na nivou cijele zemlje.

Tabela 21. Znanje o politici i članstvo u političkoj partiji

	N	M	SD	SEM
Da, član/ica sam	133	32.1278	11.38208	.98695
Ne, nisam član/ica	448	26.6741	11.61851	.54892

Tabela 21.1 Rangovi

	N	MR	SR
Da, član/ica sam	133	352.71	46910.00
Ne, nisam član/ica	448	272.68	122161.00
Total	581		

Tabela 21.2 Test statistik

Mann–Whitney U	21585.000
Wilcoxon W	122161.000
Z	-4.830
p	.000

Dobijeni rezultati pokazuju da članovi političkih partija iz Republike Srpske (tabela 21.2) imaju veće znanje o politici nego građani koji nisu članovi neke političke partije.

Tabela 22. Znanje o politici i politička participacija

	N	M	SD	SEM
Da, glasao bih	409	29.5281	11.79231	.58309
Ne, ne bih glasao	173	24.3873	10.72409	.81534

Tabela 22.1 Rangovi

	N	MR	SR
Da	409	314.25	128526.50
Ne	173	237.73	41126.50
Total	582		

Tabela 22.2 Test statistik

Mann–Whitney U	26075.500
Wilcoxon W	41126.500
Z	-5.020
p	.000

Glasači imaju više znanja o politici od apstinenata (Tabela 22.2); ovi rezultati su u skladu s rezultatima dobijenim na nivou cijele Bosne i Hercegovine.

Tabela 23. Znanje o politici i mjesto stanovanja

	N	M	SD	SEM
Grad	234	30.2179	12.62532	.82534
Selo	357	26.4846	10.85802	.57467

Tabela 23.1 Rangovi

	N	MR	SR
Grad	234	325.80	76238.00
Selo	357	276.46	98698.00
Total	591		

Tabela 23.2 Test statistik

Mann–Whitney U	34795.000
Wilcoxon W	98698.000
Z	-3.437
p	.001

Postoji statistički značajna razlika između stanovnika sela i grada (tabela 23.2) u pogledu njihovog znanja o politici. Stanovnici gradova znaju više od stanovnika sela.

Tabela 24. Znanje o politici i religioznost

	N	M	SD	SE
Religiozni	511	27.6673	11.64149	.51499
Neodlučni	36	29.3333	10.87330	1.81222
Nisu religiozni	30	30.4333	13.00314	2.37404

Tabela 24.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	2.705
df	2
p	.259

S obzirom na njihovu percepciju religioznosti, ne postoji statistički značajna razlika između ispitanika u Republici Srpskoj (tabela 24.1).

Ovi rezultati odstupaju od rezultata dobijenih među ispitanicima iz Bosne i Hercegovine.

Tabela 25. Znanje o politici i starost ispitanika

	N	M	SD	SE
Od 18 do 29 godina	132	25.2576	12.14582	1.05716
Od 30 do 44 godine	176	27.1023	11.49016	.86610
Od 45 do 59 godina	179	30.6313	11.48513	.85844
Preko 60 godina	104	28.2596	11.14424	1.09278

Tabela 25.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	17.831
df	3
p	.000

Tabela 25.2 LSD

		MD	SE	p
Od 18 do 29 godina	Od 45 do 59 godina	-5.3737	1.32843	.000
	Preko 60 godina	-3.0020	1.51818	.048
Od 30 do 44 godine	Od 45 do 59 godina	-3.5290	1.22914	.004

S obzirom na godine starosti, postoji statistički značajna razlika u nivou znanja o politici između stanovnika Republike Srpske (tabela 25.1). Najbolje rezultate imamo kod ispitanika starosti od 45 do 59 godina i starijih od 60 godina, dok su ispitanici mlađi od 29 godina pokazali najslabije znanje o politici. Ovi rezultati se donekle razlikuju od dobijenih rezultata na nivou cijele države, gdje su najviše znanja o politici pokazali ispitanici starosti od 30 do 59 godina.

Kod ispitanika iz Republike Srpske postoji razlika u znanju između najmlađih i najstarijih kategorija građana, ali je ta razlika značajna i kod ispitanika starosti između 30 i 44 godine i ispitanika starosti između 45 i 59 godina.

Tabela 26. Znanje o politici i obrazovanje ispitanika

	N	M	SD	SE
Osnovna škola	86	25.5116	10.02790	1.08134
Zanat	134	25.9478	10.27759	.88785
Srednja škola (četvrti stepen)	264	28.1629	11.62566	.71551
Viša i visoka škola	107	31.9626	13.78947	1.33308

Tabela 26.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	18.317
df	3
p	.000

Tabela 26.2 LSD

		MD	SE	p
Osnovna škola	Viša i visoka škola	-6.4510	1.67261	.000
Zanat	Viša i visoka škola	-6.0149	1.49734	.000
Srednja škola (četvrti stepen)	Viša i visoka škola	-3.7997	1.32358	.004

Kod ispitanika u Republici Srpskoj s porastom nivoa obrazovanja raste i nivo znanja o politici. Ova razlika je statistički značajna (tabela 26.1).

Interesantno je da se razlika u znanju o politici najviše primjećuje između ispitanika s višom i visokom stručnom spremom i ostalih obrazovnih kategorija, dok to ne postoji između kategorija: završena osnovna škola, zanat i srednja škola (četvrti stepen).

Tabela 27. Znanje o politici i zainteresovanost za politiku

	N	M	SD	SE
Zainteresovan sam za politiku	107	33.3178	11.67855	1.12901
Niti sam zainteresovan, niti sam nezainteresovan	259	30.2355	11.33264	.70418
Nezainteresovan sam za politiku	220	22.5227	10.01435	.67517

Tabela 27.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	84.797
df	2
p	.000

Tabela 27.2 LSD

		MD	SE	p
Zainteresovan sam za politiku	Niti sam zainteresovan, niti sam nezainteresovan	3.0822	1.25524	.014
	Nezainteresovan sam za politiku	10.7950	1.28736	.000
Niti sam zainteresovan, niti sam nezainteresovan	Nezainteresovan sam za politiku	7.7128	1.00146	.000

Stanovnici Republike Srpske koji sebe opisuju kao zainteresovane za politiku imaju više znanja o toj temi, u odnosu na svoje sugrađane koji sebe vide kao nezainteresovane ili osrednje zainteresovane za domen politike. Ova razlika je statistički značajna (tabela 27.1), a dobijeni rezultati su slični rezultatima na nivou Bosne i Hercegovine.

Naravno, najbolje rezultate nalazimo kod ispitanika zainteresovanih za politiku, koji se razlikuju u odnosu na druge dvije kategorije ispitanika,

ali postoji značajna razlika i kod ispitanika koji su potpuno nezainteresovani za politiku i onih koji i jesu i nisu zainteresovani.

4.3.3 Federacija BiH

Tabela 28. Znanje o politici i pol ispitanika

	N	M	SD	SEM
Muškarci	476	29.6492	11.27031	.51657
Žene	423	27.5768	11.63823	.56587

Tabela 28.1 Independent Samples Test

t	df	p
2.710	897	.007

S obzirom na pol ispitanika, među ispitanicima u Federaciji BiH postoji statistički značajna razlika u znanju o politici (tabela 28.1). Muškarci su postigli bolje rezultate u odnosu na žene, što je u skladu s rezultatima dobijenim na nivou Bosne i Hercegovine.

Tabela 29. Znanje o politici i članstvo u političkoj partiji

	N	M	SD	SE
Odbija	22	26.6364	12.52634	2.67062
Da, član/ica sam	112	33.3036	11.63626	1.09952
Ne, nisam član/ica	765	28.0549	11.28786	.40811
Total	899	28.6741	11.48522	.38305

Tabela 29.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	19.463
df	2
p	.000

Tabela 29.2 LSD

		MD	SE	p
Odbija	Da, član/ica sam	-6.6672	2.64965	.012
Da, član/ica sam	Ne, nisam član/ica	5.2487	1.14952	.000

Postoji statistički značajna razlika između ispitanika koji su članovi neke političke partije i onih koji to nisu ili su odbili da se izjasne o tome (tabela 29.1). O politici najviše znaju članovi neke od političkih partija, dok najslabiji rezultat su postigli ispitanici koji su odbili da odgovore na ovo pitanje. Ovi rezultati su slični rezultatima na nivou cijele zemlje.

Članovi političke partije se razlikuju od ispitanika koji odbijaju da odgovore na ovo pitanje ili nisu članovi partije. Ta razlika pak nije statistički značajna između građana koji odbijaju da se izjasne i onih koji nisu članovi neke od mnogobrojnih političkih partija, koje djeluju na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Tabela 30. Znanje o politici i politička participacija

	N	M	SD	SEM
Da, glasao bih	476	32.0420	10.46952	.47987
Ne, ne bih glasao	372	25.3226	10.87385	.56378

Tabela 30.1 Rangovi

	N	MR	SR
Da	476	490.95	233692.50
Ne	372	339.47	126283.50
Total	848		

Tabela 30.2 Test statistik

Mann–Whitney U	56905.500
Wilcoxon W	126283.500
Z	-8.940
p	.000

Postoji statistički značajna razlika između potencijalnih glasača i apstinenata (tabela 30.2). Slično rezultatima na nivou Bosne i Hercegovine, glasači više znaju o politici od apstinenanta.

Tabela 31. Znanje o politici i mjesto stanovanja

	N	M	SD	SEM
Grad	597	29.7270	11.09935	.45427
Selo	302	26.5927	11.96075	.68826

Tabela 31.1 Rangovi

	N	MR	SR
Grad	597	473.51	282685.50
Selo	302	403.52	121864.50
Total	899		

Tabela 31.2 Test statistik

Mann–Whitney U	76111.500
Wilcoxon W	121864.500
Z	-3.818
p	.000

S obzirom na mjesto stanovanja ispitanika, među ispitanicima u Federaciji BiH, postoji statistički značajna razlika u znanju o politici (tabela 31.2). Stanovnici grada su postigli bolje rezultate u odnosu na stanovnike sela, što je u skladu s rezultatima dobijenim na nivou Bosne i Hercegovine.

Tabela 32. Znanje o politici i religioznost

	N	M	SD	SE
Religiozni	777	28.4440	11.16949	.40070
Neodlučni	40	25.5500	13.90250	2.19818
Nisu religiozni	71	32.8028	12.49414	1.48278

Tabela 32.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	10.136
df	2
p	.006

Tabela 32.2 LSD

		MD	SE	p
Vjeruje	Ne vjeruje	-4.3588	1.41500	.002
I vjeruje i ne vjeruje	Ne vjeruje	-7.2528	2.25633	.001

Među ispitanicima u Federaciji BiH, postoji statistički značajna razlika između građana koji različito opažaju svoju religioznost (tabela 32.1). Dobijeni rezultati slični su rezultatima dobijenim na nivou Bosne i Hercegovine; u Republici Srpskoj ova razlika nije statistički značajna – najviše znanja o politici pokazali su građani koji sebe opisuju kao

nereligiozne, potom religiozni, a najmanje znanja o politici nalazimo kod neodlučnih.

Kada uporedimo razlike između ove tri grupe, vidimo da se u Federaciji BiH razlikuju oni koji ne vjeruju, u odnosu na druge dvije grupe, dok razlika između vjernika i neodlučnih nije statistički značajna.

Tabela 33. Znanje o politici i starost ispitanika

	N	M	SD	SE
Od 18 do 29 godina	233	26.6867	11.68667	.76562
Od 30 do 44 godine	305	30.5672	11.27568	.64564
Od 45 do 59 godina	218	28.8303	10.91625	.73934
Preko 60 godina	143	27.6364	11.89363	.99460

Tabela 33.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	13.647
df	3
p	.003

Tabela 33.2 LSD

		MD	SE	p
Od 18 do 29 godina	Od 30 do 44 godine	-3.8805	.99177	.000
	Od 45 do 59 godina	-2.1436	1.07406	.046
Od 30 do 44 godine	Preko 60 godina	2.9308	1.15523	.011

S obzirom na godine starosti postoji statistički značajna razlika kod stanovnika Federacije BiH (tabela 33.1). U ovom entitetu najviše znanja o politici pokazali su ispitanici starosti od 30 do 44 godine, što se razlikuje od dobijenih rezultata na nivou zemlje i Republike Srpske.

Moramo naglasiti da razlika u znanju o politici postoji između starosnih kategorija od tridesete do četrdeset i četvrte godine i najmlađih i najstarijih ispitanika, kao i među ispitanicima starosti od osmnaest do dvadeset i devet godina i onih koji se nalaze u kategoriji od četrdeset i pet do pedeset i devet godina.

Tabela 34. Znanje o politici i obrazovanje ispitanika

	N	M	SD	SE
Osnovna škola	123	21.6504	12.98611	1.17092
Zanat	159	25.0943	10.25917	.81360
Srednja škola (četvrti stepen)	384	28.6901	10.01515	.51108
Viša i visoka škola	233	34.7983	10.58454	.69342

Tabela 34.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	119.889
df	3
p	.000

Tabela 34.2 LSD

		MD	SE	p
Osnovna škola	Zanat	-3.4439	1.27948	.007
	Srednja škola (četvrti stepen)	-7.0397	1.10394	.000
	Viša i visoka škola	-13.1479	1.18756	.000
Zanat	Srednja škola (četvrti stepen)	-3.5958	1.00484	.000
	Viša i visoka škola	-9.7039	1.09604	.000
Srednja škola (četvrti stepen)	Viša i visoka škola	-6.1082	.88483	.000

Rezultati istraživanja u Federaciji BiH pokazuju da s porastom obrazovanja raste i stepen znanja o politici, i ta razlika je statistički značajna (tabela 34.1). Ovi rezultati su slični rezultatima dobijenim na nivou države i Republike Srpske; mada, razlika među ispitanicima u Federaciji BiH je najuočljivija i najbolje se može vidjeti kada ih analiziramo prema pojedinim kategorijama.

Najslabije znanje pokazali su ispitanici sa završenom osnovnom školom i oni se razlikuju u odnosu na sve ostale obrazovne kategorije. I među ispitanicima sa završenim različitim stepenom srednje škole postoji razlika koja je statistički značajna. Građani Federacije BiH s višom i visokom školom značajno se razlikuju u stepenu znanja o politici u odnosu na ispitanike sa završenom srednjom školom.

Tabela 35. Znanje o politici i zainteresovanost za politiku

	N	M	SD	SE
Zainteresovan sam za politiku	242	34.8430	9.86129	.63391
Niti sam zainteresovan, niti sam nezainteresovan	385	29.9195	9.46932	.48260
Nezainteresovan sam za politiku	255	21.2706	11.49261	.71970

Tabela 35.1 Kruskal–Wallis Test

χ^2	163.201
df	2
p	.000

Tabela 35.2 LSD

		MD	SE	p
Zainteresovan sam za politiku	Niti sam zainteresovan, niti sam nezainteresovan	4.9235	.83659	.000
	Nezainteresovan sam za politiku	13.5724	.91521	.000
Niti sam zainteresovan, niti sam nezainteresovan	Nezainteresovan sam za politiku	8.6489	.82340	.000

S porastom zainteresovanosti za politiku raste i stepen znanja o politici. Ova razlika je statistički značajna (tabela 35.1), a dobijeni rezultati ne razlikuju se od rezultata dobijenih na nivou cijele zemlje i manjeg entiteta.

Između ove tri kategorije ispitanika postoji statistjčki značajna razlika u znanju o politici.

5. Zaključak

Uopšteno uzev, politika nije nešto što pretjerano interesuje stanovnike Bosne i Hercegovine, ali je politika postala sastavni dio njihova života. Otuda valjda i najveći procenat ispitanika koji za sebe kažu da „niti su zainteresovani, niti nezainteresovani za politiku". Možda je ta površnost stanovnika Bosne i Hercegovine u bavljenju politikom i najveći krivac zbog čega se domaći političari osjećaju tako „komotno" u svojim funkcionerskim foteljama. Moramo napomenuti da je interesovanje za politiku nešto veće u Federaciji BiH, nego u Republici Srpskoj.

Za najveći broj građana ove zemlje, televizija je postala osnovno sredstvo za dobijanje informacija o politici, dok dnevne novine građani Bosne i Hercegovine čitaju malo, a časopise skoro nikako. Otuda i ne treba da nas čudi što od moguća 74 poena u upitniku o poznavanju politike prosječan stanovnik ove zemlje osvoji oko 28 poena.

Rezultati istraživanja pokazuju da najveći broj ispitanika zna ime i prezime svog predsjednika opštine i način na koji se on bira. Ali znanje o izvršnoj vlasti postaje sve oskudnije kako se pitanja o njoj pomijeraju na nivo entiteta i države. Jasno je da su premijeri vlada kantona najprepoznatljiviji političari među građanima Bosne i Hercegovine – tu je svakako neprikosnoven premijer Republike Srpske Milorad Dodik. Predsjednici i potpredsjednici entiteta i nisu toliko poznati među stanovnicima Bosne i Hercegovine – to je posebno izraženo u Federaciji BiH. Među članovima Predsjedništva Bosne i Hercegovine najpoznatiji je Haris Silajdžić, dok su Komšić i Radmanović nešto manje poznati.

Važno je naglasiti da ispitanici više poznaju političare iz izvršne vlasti, nego pojedine aspekte funkcionisanja same vlasti (broj ministarstava, vrijeme rotacije na mjestu predsjedavajućeg Predsjedništva Bosne i Hercegovine ili način biranja Predsjedništva Bosne i Hercegovine). Interesantno je da građani jednog entiteta znaju više o predstavnicima izvršne vlasti iz svog entiteta nego o onima iz drugog entiteta. Rezultati istraživanja ukazuju da su lideri partija koje imaju centrale u Republici Srpskoj poznatiji kod građana iz Republike Srpske, a lideri partija iz Federacije BiH prepoznatljiviji su u svom entitetu. To ukazuje na postojanje najmanje dva politička prostora ili javna mnjenja, a možda i tri

(bošnjački, hrvatski i srpski), koja funkcionišu paralelno i poprilično autistično.

Građani Bosne i Hercegovine veoma slabo poznaju strukturu same države, što je posebno izraženo kod stanovnika Republike Srpske. Znanje o zakonodavnoj vlasti je veoma slabo među građanima Bosne i Hercegovine. Ovo se pogotovo odnosi na strukturu entitetskih i državnih skupština, dok je procenat tačnih odgovora nešto veći samo kod pitanja o izboru poslanika u neku od skupština. I ovdje postoji jasna tendencija da stanovnici pojedinog entiteta imaju više informacija o zakonodavnoj vlasti svog entiteta, nego o zakonodavnoj vlasti drugog entiteta – što opet ukazuje na „politički autizam".

Na pitanje o izbornom cenzusu ili vlasništvu mandata, tačan odgovor je dao svaki četvrti ispitanik, što svakako ne možemo pohvaliti. Stanovnici Bosne i Hercegovine su najveće znanje pokazali na pitanjima koja se tiču ingerencija pojedinih entitetskih i državnih institucija; tu su stanovnici Republike Srpske zabilježili nešto bolje rezultate u odnosu na stanovnike Federacije BiH. Vjerovatno da u pozadini ovih rezultata stoji stalni strah stanovnika Republike Srpske od mogućeg prenosa entitetskih nadležnosti na državni nivo i želja da se pojedine nadležnosti vrate s državnog nivoa na entitetski (česta tema srpskih političara i medija).

S obzirom na neke sociodemografske varijable, analiza znanja o politici je pokazala da muškarci više znaju o politici od žena. Istraživanje je takođe pokazalo da članovi političkih partija više znaju o politici nego građani koji nisu članovi neke od partija, kao i to da oni koji glasaju na izborima više znaju o politici od apstinenata. Stanovnici grada imaju više znanja o politici od stanovnika sela, dok ta razlika nije statistički značajna s obzirom na to iz kojeg entiteta ispitanici dolaze.
Najviše znanja o politici nalazimo kod ispitanika koji se izjašnjavaju kao nereligiozni, starosti su između 30 i 59 godina, višeg ili visokog obrazovanja, i zainteresovani su za politiku.

Literatura

- Almond, G. & Verba, S. (1963). *The Civic Culture*. Princeton, Princeton University Press.
- Bakšić–Muftić, J. (2006). *Ženska prava*. Sarajevo, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- Blagojević, M. (2004). Mizoginija: kontekstualna i/ili univerzalna. U M. Blagojević (ur.) *Mapiranje mizoginije u Srbiji: diskursi i prakse II*. Beograd, AŽIN, str. 20–36.
- Dmičić, M. (2007). Federalni elementi ustavnog uređenja BiH kao složene države, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjoj Luci, br. XXVII- XXXVIII:* Banja Luka, Pravni fakultet u Banjoj Luci, str. 163.
- Ljubić, T. i Marko, D. (2009). Izbori i izborni sistem. U Krause i dr. (ur.) *Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine – izabrani aspekti.* Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Konrad Adenauer, str. 315–336.
- Marković, G. (2009). Ustav Bosne i Hercegovine, U Krause i dr. (ur.) *Uvod u politicki sistem Bosne i Hercegovine- izabrani aspekti.* Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Konrad Adenauer, str. 57–84.
- Mihajlović, S. (1997). Političke stranke u izborima za republički parlament. U V. Goati (ur.) *Partijski mozaik Srbije 1990 – 1996.* Beograd, Beogradski krug i AKAPIT, str. 53.
- Milošević Đorđević, J. (2007). Socijalna i politička homogenost izbornih apstinenata. U Z. Lutovac (ur) *Birači i apstinenti u Srbiji.* Beograd, Friedrich Ebert Stiftung. Fakultet političkih nauka i Institut društvenih nauka, str. 205–216.
- Pateman, C. (1998). *Ženski nered.* Zagreb, Ženska infoteka.
- Pejanović, M. (2006). Geneza razvoja političkog pluralizma u Bosni i Hercegovini. U Z. Lutovac (ur) *Političke stranke i birači u državama bivše Jugoslavije*. Beograd: Friedrich Ebert Stiftung i Institut društvenih nauka, str. 237–252.
- Puhalo, S. (2007). Socio-psihološki profil glasača i apstinenata u Bosni i Hercegovini. U S. Puhalo (ur.) *Socio-psihološki profil glasača i apstinenata u Bosni i Hercegovini Između Opštih izbora 2006. godine i Lokalnih izbora 2008. godine.* Banja Luka, Art print, 75–13.
- Sarčević, N. (2009). Parlamentarna skupština, U Krause i dr. (ur.) *Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine – izabrani aspekti.*

Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Konrad Adenauer. Str. 158-189.

- Šijaković, I. (2007). Izbori i demokratija. U S. Puhalo (ur.) *Socio-psihološki profil glasača i apstinenata u Bosni i Hercegovini Između Opštih izbora 2006. godine i Lokalnih izbora 2008. godine.* Banja Luka: Art print, Str. 53–74.

Ostali izvori:

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine http://www.izbori.ba/documents/2006/Adrese_ps.pdf?.asp pristupljeno 5. februara 2009. godine.

Nisu svi isti – grozdova ocjena programa političkih stranka! http://www.grozd.ba/v2/index.php?id=151&grozd=0 pristupljeno 15. januara 2008. godine.

Ustav Bosne i Hercegovine. http://www.ccbih.ba/public/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf pristupljeno 1. septembra 2009. godine.

Izborni zakon Bosne i Hercegovine. http://www.izbori.ba/documents/ZAKONI/POIZpw110508.pdf pristupljeno 1. septembra 2009. godine.

RS i Federacija BiH: Koliko gdje ima činovnika http://www.frontal.rs/cyrl/?page=60&kat=1&vijest=30214 pristupljeno 17. septembra 2009. godine.

Prilog 1

Odgovori ispitanika po entitetima

PO ENTITETIMA

Tabela 36. Kako procjenjujete svoj interes za politiku?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Ne zna/odbija	N	5	16
	%	.8%	1.8%
Izrazito sam zainteresovan	N	17	31
	%	2.9%	3.5%
Zainteresovan sam	N	90	211
	%	15.2%	23.5%
Niti sam zainteresovan, niti sam nezainteresovan	N	259	385
	%	43.8%	42.9%
Nezainteresovan sam	N	144	169
	%	24.4%	18.8%
Potpuno sam nezainteresovan	N	76	86
	%	12.9%	9.6%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 37. Kako se najčešće informišete o političkim zbivanjima u BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Ne zna/odbija	N	9	10
	%	1.5%	1.1%
Putem dnevnih novina	N	49	109
	%	8.3%	12.1%
Putem časopisa	N	15	25
	%	2.5%	2.8%
Preko TV	N	445	665
	%	75.3%	74.1%
Preko radija	N	4	28
	%	.7%	3.1%
Preko prijatelja i poznanika	N	50	29
	%	8.5%	3.2%

Od kolega iz partije	N	10	10
	%	1.7%	1.1%
Nekako drugačije	N	9	22
	%	1.5%	2.4%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 38. Molim Vas da mi kažete Ime i prezime Vašeg predsjednika ili gradonačelnika opštine u kojoj živite?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	64	73
	%	10.8%	8.1%
Tačan odgovor	N	527	825
	%	89.2%	91.9%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 39. Molim Vas da mi kažete kako se bira predsjednik opštine/ gradonačelnik?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	98	190
	%	16.6%	21.2%
Tačan odgovor	N	493	708
	%	83.4%	78.8%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Ko je Premijer Vlade Federacije BiH i Republike Srpske?

Tabela 40. Federacije BiH

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	366	199
	%	61.9%	22.2%
Tačan odgovor	N	225	699
	%	38.1%	77.8%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 41. Republike Srpske

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	24	270
	%	4.1%	30.1%
Tačan odgovor	N	567	628
	%	95.9%	69.9%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Ko je Predsjednik Federacije BiH i Republike Srpske?

Tabela 42. Federacije BiH

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	555	599
	%	93.9%	66.7%
Tačan odgovor	N	36	299
	%	6.1%	33.3%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 43. Republike Srpske

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	88	687
	%	14.9%	76.5%
Tačan odgovor	N	503	211
	%	85.1%	23.5%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Ko su potpredsjednici u Federaciji BiH?

Tabela 44. Iz reda bošnjačkog naroda

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	560	646
	%	94.8%	71.9%
Tačan odgovor	N	31	252
	%	5.2%	28.1%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 45. Iz reda srpskog naroda

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	583	812
	%	98.6%	90.4%
Tačan odgovor	N	8	86
	%	1.4%	9.6%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Ko su potpredsjednici u Republici Srpskoj?

Tabela 46. Iz reda bošnjačkog naroda

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	462	724
	%	78.2%	80.6%
Tačan odgovor	N	129	174
	%	21.8%	19.4%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 47. Iz reda hrvatskog naroda

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	520	806
	%	88.0%	89.8%
Tačan odgovor	N	71	92
	%	12.0%	10.2%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 48. Molim Vas da mi kažete koliko Vlada Federacije BiH ima ministarstava?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	543	766
	%	91.9%	85.3%
Tačan odgovor	N	48	132
	%	8.1%	14.7%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 49. Molim Vas da mi kažete koliko Vlada Republike Srpske ima ministarstava?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	506	781
	%	85.6%	87.0%
Tačan odgovor	N	85	117
	%	14.4%	13.0%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 50. Molim Vas da mi kažete ime i prezime Predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH ...?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	253	337
	%	42.8%	37.5%
Tačan odgovor	N	338	561
	%	57.2%	62.5%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 51. Molim Vas da mi kažete koliko Vijeće/Savjet ministara BiH ima ministarstava?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	552	757
	%	93.4%	84.3%
Tačan odgovor	N	39	141
	%	6.6%	15.7%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 52. Molim Vas da mi kažete kako se biraju članovi Predsjedništva BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	295	532
	%	49.9%	59.2%
Tačan odgovor	N	296	366
	%	50.1%	40.8%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 53. Na koliko godina se biraju članovi Predsjedništva BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	151	131
	%	25.5%	14.6%
Tačan odgovor	N	440	767
	%	74.5%	85.4%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 54. Posle koliko mjeseci dolazi do rotacije na mjestu predsjedavajućeg Predsjedništva BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	391	631
	%	66.2%	70.3%
Tačan odgovor	N	200	267
	%	33.8%	29.7%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Ko su članovi Predsjedništva BiH?

Tabela 55. Iz reda bošnjačkog naroda

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	316	141
	%	53.5%	15.7%
Tačan odgovor	N	275	757
	%	46.5%	84.3%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 56. Iz reda hrvatskog naroda

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	335	151
	%	56.7%	16.8%
Tačan odgovor	N	256	747
	%	43.3%	83.2%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 57. Iz reda srpskog naroda

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	264	305
	%	44.7%	34.0%
Tačan odgovor	N	327	593
	%	55.3%	66.0%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 58. Molim Vas da mi kažete koliko ima kantona u Federaciji BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	440	228
	%	74.5%	25.4%
Tačan odgovor	N	151	670
	%	25.5%	74.6%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 59. Koliko nivoa vlasti ima u BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	496	642
	%	83.9%	71.5%
Tačan odgovor	N	95	256
	%	16.1%	28.5%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Koji su to nivoi vlasti?

Tabela 60. Državni nivo

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	431	633
	%	72.9%	70.5%
Tačan odgovor	N	160	265
	%	27.1%	29.5%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 61. Entitetski nivo

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	453	612
	%	76.6%	68.2%
Tačan odgovor	N	138	286
	%	23.4%	31.8%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 62. Kantonalni nivo

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	488	611
	%	82.6%	68.0%
Tačan odgovor	N	103	287
	%	17.4%	32.0%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 63. Opštinski nivo

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	452	628
	%	76.5%	69.9%
Tačan odgovor	N	139	270
	%	23.5%	30.1%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 64. Da li znate koliko poslanika ima u Narodnoj skupštini Republike Srpske?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	521	874
	%	88.2%	97.3%
Tačan odgovor	N	70	24
	%	11.8%	2.7%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 65. Da li znate koliko poslanika ima u Vijeću naroda Republike Srpske?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	559	885
	%	94.6%	98.6%
Tačan odgovor	N	32	13
	%	5.4%	1.4%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Koliko se delagata Srba, Hrvata, Bošnjaka i ostalih nalazi u Vijeću naroda RS?

Tabela 66. Srba

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	560	870
	%	94.8%	96.9%
Tačan odgovor	N	31	28
	%	5.2%	3.1%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 67. Hrvata

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	560	868
	%	94.8%	96.7%
Tačan odgovor	N	31	30
	%	5.2%	3.3%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 68. Bošnjaka

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	560	870
	%	94.8%	96.9%
Tačan odgovor	N	31	28
	%	5.2%	3.1%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 69. Ostali

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	562	868
	%	95.1%	96.7%
Tačan odgovor	N	29	30
	%	4.9%	3.3%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 70. Da li znate koliko poslanika ima u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	571	837
	%	96.6%	93.2%
Tačan odgovor	N	20	61
	%	3.4%	6.8%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 71. Molim Vas da mi kažete na koji način se biraju poslanici u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	458	493
	%	77.5%	54.9%
Tačan odgovor	N	133	405
	%	22.5%	45.1%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 72. Da li znate koliko poslanika ima u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	570	817
	%	96.4%	91.0%
Tačan odgovor	N	21	81
	%	3.6%	9.0%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 73. Molim Vas da mi kažete na koji način se biraju poslanici u Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	366	699
	%	61.9%	77.8%
Tačan odgovo	N	225	199
	%	38.1%	22.2%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 74. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjednika Narodne skupštine Republike Srpske?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	139	681
	%	23.5%	75.8%
Tačan odgovor	N	452	217
	%	76.5%	24.2%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 75. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjedavajućeg Doma naroda Parlamenta Federacije BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	587	815
	%	99.3%	90.8%
Tačan odgovor	N	4	83
	%	.7%	9.2%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 76. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Federacije BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	590	802
	%	99.8%	89.3%
Tačan odgovor	N	1	96
	%	.2%	10.7%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 77. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjedavajućeg Parlamentarne skupštine BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	572	852
	%	96.8%	94.9%
Tačan odgovor	N	19	46
	%	3.2%	5.1%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 78. Koliko delegata se nalazi u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	548	846
	%	92.7%	94.2%
Tačan odgovor	N	43	52
	%	7.3%	5.8%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Koliko se delagata Srba, Hrvata, Bošnjaka i ostalih nalazi u Vijeću naroda RS?

Tabela 79. Srba

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	543	845
	%	91.9%	94.1%
Tačan odgovor	N	48	53
	%	8.1%	5.9%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 80. Hrvata

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	543	843
	%	91.9%	93.9%
Tačan odgovor	N	48	55
	%	8.1%	6.1%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 81. Bošnjaka

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	543	845
	%	91.9%	94.1%
Tačan odgovor	N	48	53
	%	8.1%	5.9%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 82. Često se desi da poslanik u entitetskom Parlamentu napusti partiju koja ga je kandidovala za to mjesto, pa me interesije da li znate kome pripada taj poslanički mandat?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	404	760
	%	68.4%	84.6%
Tačan odgovor	N	187	138
	%	31.6%	15.4%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 83. Sa koliko navršenih godina građani Bosne i Hercegovine stiču pravo da glasaju na izborima?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	23	27
	%	3.9%	3.0%
Tačan odgovor	N	568	871
	%	96.1%	97.0%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 84. Koliko posto glasova mora da osvoji politička partija, koalicija ili kandidat da bi mogli da učestvuju u raspodjeli mandata?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	421	645
	%	71.2%	71.8%
Tačan odgovor	N	170	253
	%	28.8%	28.2%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 85. Kojim propisom je uređeno društveno i državno uređenje Bosne i Hercegovine?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	152	177
	%	25.7%	19.7%
Tačan odgovor	N	439	721
	%	74.3%	80.3%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 86. Da li je Ustav BiH sastavni dio Dejtonskog mirovnog sporazuma?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	165	226
	%	27.9%	25.2%
Tačan odgovor	N	426	672
	%	72.1%	74.8%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 87. Molim Vas da mi kažete koja institucija ima ulogu vrhovog komandanta Oružanih snaga BiH?

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	294	478
	%	49.7%	53.2%
Tačan odgovor	N	297	420
	%	50.3%	46.8%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Koje od sljedećih institucija spadaju u zakonodavnu, izvršnu ili sudsku vlast?

Tabela 88. Vlada Federacije BiH

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	324	568
	%	54.8%	63.3%
Tačan odgovor	N	267	330
	%	45.2%	36.7%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 89. Narodna skuština RS

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	212	510
	%	35.9%	56.8%
Tačan odgovor	N	379	388
	%	64.1%	43.2%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 90. Vijeće/Savjet ministara BiH

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	331	437
	%	56.0%	48.7%
Tačan odgovor	N	260	461
	%	44.0%	51.3%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 91. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	289	561
	%	48.9%	62.5%
Tačan odgovor	N	302	337
	%	51.1%	37.5%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 92. Vlada RS

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	296	496
	%	50.1%	55.2%
Tačan odgovor	N	295	402
	%	49.9%	44.8%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 93. Sud BiH

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	134	224
	%	22.7%	24.9%
Tačan odgovor	N	457	674
	%	77.3%	75.1%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Koja institucija može da sprovodi sljedeće aktivnosti?

Tabela 94. Vanjska politika

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	169	327
	%	28.6%	36.4%
Tačan odgovor	N	422	571
	%	71.4%	63.6%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 95. Carinska politika

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	211	363
	%	35.7%	40.4%
Tačán odgovor	N	380	535
	%	64.3%	59.6%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 96. Monetarna politika

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	182	364
	%	30.8%	40.5%
Tačan odgovor	N	409	534
	%	69.2%	59.5%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 97. Kontrola vazdušnog saobraćaja

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	183	320
	%	31.0%	35.6%
Tačan odgovor	N	408	578
	%	69.0%	64.4%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 98. Odbrana zemlje

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	152	235
	%	25.7%	26.2%
Tačan odgovor	N	439	663
	%	74.3%	73.8%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 99. Evropske integracije

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	129	265
	%	21.8%	29.5%
Tačan odgovor	N	462	633
	%	78.2%	70.5%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Da li znate ko su lideri sljedećih političkih partija...?

Tabela 100. SDA

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	168	132
	%	28.4%	14.7%
Tačan odgovor	N	423	766
	%	71.6%	85.3%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 101. HDZ BiH

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	339	296
	%	57.4%	33.0%
Tačan odgovor	N	252	602
	%	42.6%	67.0%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 102. SDS

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	157	845
	%	26.6%	94.1%
Tačan odgovor	N	434	53
	%	73.4%	5.9%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 103. SDP BiH

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	359	263
	%	60.7%	29.3%
Tačan odgovor	N	232	635
	%	39.3%	70.7%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 104. Stranka za BiH

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	324	260
	%	54.8%	29.0%
Tačan odgovor	N	267	638
	%	45.2%	71.0%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 105. SNSD

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	45	308
	%	7.6%	34.3%
Tačan odgovor	N	546	590
	%	92.4%	65.7%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 106. BOSS

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	560	454
	%	94.8%	50.6%
Tačan odgovor	N	31	444
	%	5.2%	49.4%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 107. NHI

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	576	699
	%	97.5%	77.8%
Tačan odgovor	N	15	199
	%	2.5%	22.2%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 108. PDP

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	152	654
	%	25.7%	72.8%
Tačan odgovor	N	439	244
	%	74.3%	27.2%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 109. HDZ 1990

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	529	524
	%	89.5%	58.4%
Tačan odgovor	N	62	374
	%	10.5%	41.6%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Tabela 110. Socijalistička partija

		Entitet	
		Republika Srpska	Federacija BiH
Pogrešan odgovor	N	299	857
	%	50.6%	95.4%
Tačan odgovor	N	292	41
	%	49.4%	4.6%
Total	N	591	898
	%	100.0%	100.0%

Prilog 2

Spisak političkih partija koje su se spominjale u istraživanju
(pun naziv i skraćenice)

Stranka nezavisnih socijaldemokrata	SNSD
Socijalistička partija	SP
Srpska demokratska stranka	SDS
Srpska radikalna stranka Republike Srpske	SRS RS
Srpska radikalna stranka – Vojislav Šešelj	SRS-VS
Demokratska stranka Republike Srpske	DS
Partija demokratskog progresa	PDP
Demokratski narodni savez	DNS
Demokratski pokret Srpske	DEPOS
Penzionerska stranka	
Stranka demokratske akcije	SDA
Stranka za Bosnu i Hercegovinu	SBiH
Demokratska narodna zajednica	DNZ
Liberalnodemokratska stranka	LDS
Bosanska stranka	BOSS
Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine	SDP BiH
Hrvatska demokratska zajednica – BiH	HDZ-BiH
Nova hrvatska inicijativa	NHI
Radom za boljitak	NSRB
Hrvatska demokratska zajednica 1990	HDZ 1990

Prilog 3

Upitnik

Redni broj upitnika:_____

Poštovani, u ovoj anketi nas zanimaju Vaša mišljenja, stavovi i vrijednosti o društvenoj situaciji u BiH. Zato Vas molimo da budete dio ovog istraživanja o društvenim i političkim stavovima građana, koje se provodi u cijeloj BiH. Molimo Vas da nam iskreno odgovorite na sva pitanja.

Anketa je anonimna, a rezultati će se koristiti isključivo u naučne svrhe. O svemu što nije jasno pitajte anketara.

I-1. Kako procjenjujete svoj interes za politiku?

1. Izrazito sam zainteresovan
2. Zainteresovan sam
3. Niti sam zainteresovan , niti sam nezainteresovan
4. Nezainteresovan sam
5. Potpuno sam nezainteresova

I-2. Kako se najčešće informišete o političkim zbivanjima u BiH? *Pročitati opcije. Samo jedan odgovor?*

1. Putem dnevnih novina
2. Putem časopisa
3. Preko TV
4. Preko radija
5. Preko prijatelja i poznanika
6. Od kolega iz partije
7. Nekako drugačije. Kako?_____

Z-3. Molim Vas da mi kažete ime i prezime Vašeg predsjednika opštine/gradonačelnika?

_____ *0. Ne zna/odbija*

Z- 4. Molim Vas da mi kažete kako se bira predsjednik opštine/gradonačelnik?

1. Neposredno ga biraju stanovnici te opštine na lokalnim izborima
2. Bira ga Skupština opštine
3. Bira ga politička partija koja je dobila najviše glasova u opštini
4. Bira ga Parlament entiteta
5. *Ne zna/odbija*

Z-5. *Samo ispitanici iz Federacije BiH.* **Molim Vas da mi kažete ime i prezime premijera vlade kantona u kojem živite?** _____ *0. Ne zna/odbija*

Z-6. Molim Vas da mi kažete ime i prezime premijera Vlade...?

a. Federacije BiH _____ *0. Ne zna/odbija*
b. Republike Srpske._____ *0. Ne zna/odbija*

Z-7. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjednika ...?

a. Federacije BiH _____ *0. Ne zna/odbija*
b. Republike Srpske_____ *0. Ne zna/odbija*

Z-7a. Molim Vas da mi kažete ime i prezime potpredsjednika Federacije BiH ...?

a. Iz reda bošnjačkog naroda_____ *0. Ne zna/odbija*
b. Iz reda srpskog naroda _____ *0. Ne zna/odbija*

Z-8. Molim Vas da mi kažete ime i prezime potpredsjednika Republike Srpske...?

a. Iz reda bošnjačkog naroda_____ *0. Ne zna/odbija*
b. Iz reda hrvatskog naroda _____ *0. Ne zna/odbija*

Z-9. Molim Vas da mi kažete koliko Vlada Federacije BiH ima ministarstava?_____ *0. Ne zna*

Z-10. Molim Vas da mi kažete koliko Vlada Republike Srpske ima ministarstava?_____ *0. Ne zna*

Z-11. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjedavajućeg Vijeća/Savjeta ministara BiH ...?

Upisati ime i prezime _____ *0. Ne zna/odbija*

Z-12. Molim Vas da mi kažete koliko Vijeće/Savjet ministara BiH ima ministarstava?_____ *0. Ne zna*

Z- 13. Molim Vas da mi kažete kako se biraju članovi Predsjedništva BiH?

1. Biraju se neposredno na opštim izborima
2. Bira ih Vijeće ministara BiH
3. Bira ih Parlamentarna skupština BiH
4. Bira ih Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH
5. *Ne zna/odbija*

Z-14. Na koliko godina se biraju članovi Predsjedništva BiH? na _____ godine *0. Ne zna/ odbija*

Z-15. Posle koliko mjeseci dolazi do rotacije na mjestu predsjedavajućeg Predjedništva BiH?

1. Dva mjeseca
2. Četiri mjeseca
3. Šest mjeseci
4. Osam mjeseci
5. Godinu dana
6. *Ne zna/odbija*

Z-16. Molim Vas da mi kažete ime i prezime članova Predsjedništva BiH ...?

a. Iz reda bošnjačkog naroda _____ *0. Ne zna/odbija*
b. Iz reda hrvatskog naroda _____ *0. Ne zna/odbija*
c. Iz reda srpskog naroda _____ *0. Ne zna/odbija*

Z-17. Molim Vas da mi kažete koliko ima kantona u Federaciji BiH?

Upisati broj kantona_____ *0. Ne zna/ odbija*

Z-18. *Pitati sve* **Koliko nivoa vlasti ima u BiH?** Upisati broj _____ *0. Ne zna/ odbija*

Z-19. Koji su to nivoi vlasti?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Z-20. Da li znate koliko poslanika ima u Narodnoj skupštini Republike Srpske?

Upisati broj poslanika_____ *0. Ne zna/ odbija*

Z-21. Da li znate koliko poslanika ima u Vijeću naroda Republike Srpske?

Upisati broj poslanika_____ *0. Ne zna/ odbija*

Z-22. Koliko se delagata Srba, Bošnjaka, Hrvata i ostalih nalazi u Vijeću naroda Republike Srpske?

a. Srba _____ *Upisati broj* *0. Ne zna/ odbija*
b. Hrvata _____ *Upisati broj* *0. Ne zna/ odbija*
c. Bošnjaka_____ *Upisati broj* *0. Ne zna/ odbija*
d. Osta i _____ *Upisati broj* *0. Ne zna/ odbija*

Z-23. Da li znate koliko poslanika ima u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH?

Upisati broj poslanika_____ *0. Ne zna/ odbija*

Z-24. Molim Vas da mi kažete na koji način se biraju poslanici u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH?

1. Biraju ih skupštine kantona
2. Biraju ih građani neposredno na opštim izborima
3. *Ne zna/ odbija*

Z-25. Da li znate koliko poslanika ima u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH?

Upisati broj poslanika_____ *0. Ne zna/ odbija*

Z-26. Molim Vas da mi kažete na koji način se biraju poslanici u u Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH?

1. Biraju ih skupštine kantona
2. Biraju ih građani neposredno
3. *Ne zna/ odbija*

Z-27. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjednika Narodne skupštine Republike Srpske?

Upisati ime i prezime _____ *0. Ne zna/odbija*

Z-28. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjedavajućeg Doma naroda Parlamenta Federacije BiH?

Upisati ime i prezime _____ *0. Ne zna/odbija*

Z-29. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Federacije BiH?

Upisati ime i prezime _____ *0. Ne zna/odbija*

Z-30. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjedavajućeg Predstavnickog doma Parlamentarne skupštine BiH?
Upisati ime i prezime _____ *0. Ne zna/odbija*

Z-31. Molim Vas da mi kažete ime i prezime predsjedavajućeg Predstavničkog doma naroda Skupštine BiH?
Upisati ime i prezime _____ *0. Ne zna/odbija*

Z-32. Koliko delegata se nalazi u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH?
Upisati broj_____ *0. Ne zna/ odbija*

Z-33. Koliko se delagata Srba, Bošnjaka i Hrvata nalazi u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH? *P*

a. Srba_____ *Upisati broj* *0. Ne zna/ odbija*
b. Hrvata_____ *Upisati broj* *0. Ne zna/ odbija*
c. Bošnjaka_____ *Upisati broj* *0. Ne zna/ odbija*

Z-34. Često se desi da poslanik u entitetskom Parlamentu napusti partiju koja ga je kandidovala za to mjesto, pa me interesuje da li znate kome pripada taj poslanički mandat?
1. Političkoj partiji koja ga je kandidovala 2. Poslaniku *3. Ne zna/ odbija*

Z-35. Sa koliko navršenih godina građani Bosne i Hercegovine stiču pravo da glasaju na izborima?
Sa_____ godina *0. Ne zna/odbija*

Z-36. Koliko posto glasova mora da osvoji politička partija, koalicija ili kandidat da bi mogli da učestvuju u raspodjeli mandata?
1. 1%
2. 2%
3. 3%
4. 4%
5. 5%
6. *Ne zna/ odbija*

Z-37. Molim Vas da mi kažete koja institucija ima ulogu vrhovog komandanta Oružanih snaga BiH?
1. Entiteti
2. Predsjedništvo BiH
3. Visoki predstavnik za BiH
4. Vijeće ministara BiH
5. Parlament BiH
6. Neko drugi. Ko?_____
7. *Ne zna/ odbija*

Z-38. Molim Vas da mi kažete, da li sljedeće institucije spadaju u zakonodavnu, izvršnu ili sudsku vlast? *pitati za svaku instituciju posebno*

	Zakonodavna vlast	Izvršna vlast	Sudska vlast	*Ne zna/ odbija*
a. Vlada Federacije BiH	1	2	3	*4*
b. Narodna skuština RS	1	2	3	*4*
c. Vijeće/Savjet ministara BiH	1	2	3	*4*
d. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH	1	2	3	*4*
e. Vlada RS	1	2	3	*4*
c. Sud BiH	1	2	3	*4*

Z-39. Kojim pravnim aktom je uređeno društveno i državno uređenje Bosne i Hercegovnine?
_____ *0. Ne zna/odbija*

Z-40. Da li je Ustav BiH sastavni dio Dejtonskog mirovnog sporazuma?
1. Da 2. Ne *3. Ne zna/ odbija*

Z-41. Sada ću Vam navesti neke nadležnosti pojedinih institucija, a vi mi recite koja institucija to može da sprovodi? *pitati za svaku opciju posebno*

	Entitetske institucije	Kantonalne institucije	Institucije na nivou BiH	*Ne zna/ odbija*
a. Vanjska politika	1	2	3	*4*
b. Carinska politika	1	2	3	*4*
c. Monetarna politika	1	2	3	*4*
d. Kontrola vazdusnog saobraćaja	1	2	3	*4*
e. Odbrana zemlje	1	2	3	*4*
f. Evropske integracije	1	2	3	*4*

Z-42. Molim Vas da mi kažete ako znate ko je lider sljedećih političkih partija u BiH? *pitati za svaku stranku posebno*

	Upisati ime lidera stranke	*Ne zna/odbija*
a. SDA		*0*
b. HDZ BiH		*0*
c. SDS		*0*
d. SDP BiH		*0*
e. Stranka za BiH		*0*
f. SNSD		*0*
g. BOSS		*0*
h. NHI		*0*
i. PDP		*0*
j. HDZ 1990		*0*
k. Socijalistička partija		*0*

Sada ću Vam postaviti nekoliko pitanja za statističke potrebe.

D-1. Pol ispitanika: 1. muški 2. ženski

D-2. Koliko imate godina?_____

D-3. Koliko godina škole ste završili?_____

D-4. Da li ste...

1. zaposleni u državnoj službi
2. zaposleni u privatnom sektoru
3. vlasnik privatne firme
4. zemljoradnik
5. nezaposleni
6. domaćica
7. penzionisan ili onesposobljen
8. student ili učenik
9. *nešto drugo/bez odgovora*

D-5. Možete li mi otprilike reći koliki je ukupni mjesečni prihod Vašeg domaćinstvu?
U _____ KM

D-6. Jeste li član/ica neke političke stranke? 1. Da, član/ica sam 2. Ne, nisam član/ica

D-7. Koji od sljedećih izraza najbolje opisuje prirodu vaših vjerskih ubjeđenja?

1. Uvjereni sam vjernik i prihvaćam sve što moja vjera uči.
2. Vjernik sam, ali ne prihvaćam baš sve što moja vjera uči.
3. Nisam siguran vjerujem li ili ne vjerujem.
4. Nisam religiozan, nemam ništa protiv da drugi vjeruju.
5. Nisam religiozan i protivnik/ca sam religije.

D-8. Koje ste nacionalnosti? *procijenite nacionalnost ispitanika ako neće da odgovori*

1. Hrvat
2. Bošnjak
3. Srbin
4. Jugosloven
5. *Nešto drugo, šta*_____

D-9. Da li ste u poslednje tri godine glasali:

1. Uvijek za istu partiju
2. Za različite partije
3. Nisam glasao u protekle tri godine
4. *Ne zna/ odbija*

D-10. Da se danas održavaju parlamentarni izbori u BiH, da li biste glasali?

1. Da 2. Ne

D-11. Za koju partiju ste glasali? *POKAZATI KARTICU*

Pokazati karticu i upisati ime partije_____ i šifru partije_____

G-1. Opština:_____

G-2. Mesna zajednica:_____

G-4. Datum intervjuisanja:_____

G-5. Tip naselja: 1.gradsko 2. seosko

G-6. Dan u nedelji kada je anketiranje završeno:

1. ponedeljak 2. utorak 3. srijeda 4. četvrtak 5. petak 6. subota 7.nedelja

UPISUJE KONTROLOR:

K1. Šifra anketara:_____

K2. Tip kontrole: 1. telefonska 2. terenska 3. direktna 4.upitnik nije bio predmet kontrole

Potpis kontrolora:_____

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

323(497.6)

ПУХАО, Срђан
Šta stanovnici Bosne i Hercegovine (ne)znaju o politici? / [Srđan Puhalo, Berto Šalaj, Biljana Bogdanić]. - Banja Luka : Art print, 2009 (Banja Luka : Art print). - 163 str. : graf. prikazi, tabele ; 24 cm

Podaci o autorima preuzeti iz kolofona. - Tiraž 300. - Bibliografija uz svako poglavlje.

ISBN 978-99955-51-24-7
1. Шалај, Берто [аутор] 2. Богданић, Биљана [аутор]

COBISS.BH-ID 1287704

Berto Šalaj (1973) rođen je u Slavonskom Brodu, gdje je završio osnovnu školu i društvenu gimnaziju. Diplomirao je, magistrirao i doktorirao na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, gdje je trenutno i zaposlen u statusu docenta. Izvodi nastavu na kolegijima „Politička socijalizacija i političko obrazovanje" i „Demokracija i civilno društvo". Objavio je više znanstvenih i stručnih studija u kojima se bavi pitanjima političke kulture, socijalnog kapitala, civilnog društva, političkog obrazovanja i obrazovne politike, a od kojih posebno treba istaknuti knjige *Socijalni kapital: Hrvatska u komparativnoj perspektivi* (2007) i *Socijalno povjerenje u Bosni i Hercegovini* (2008).

Biljana Bogdanić, završila je osnovnu i srednju školu u Teslići. Osnovni studij komunikologije završila je 2004. godine. Magistrirala je 2007. godine na Komunikološkom fakultetu u Banjaluci. Autorica je više naučnih radova objavljenih u periodici, a 2007. godine objavila je knjigu „Traktat o političkoj viziji". Svoj višegodišnji interes za istraživanje komunikoloških, sociooloških i politoloških fenomena ispoljava i kroz učešće u projektima, kao i pripremi doktorata o ulozi medija u profilisanju javnog mnjenja.

Srđan Puhalo je diplomirao na Filozofskom fakultetu u Beogradu, odsjek psihologija. Uskoro će magistrirati na Filozofskom fakultetu u Banjaluci. Trenutno radi kao rukovodilac sektora istraživanja u agenciji Prime Communications iz Banjaluke. Njegovo polje interesovanja su socijalna i politička psihologija.

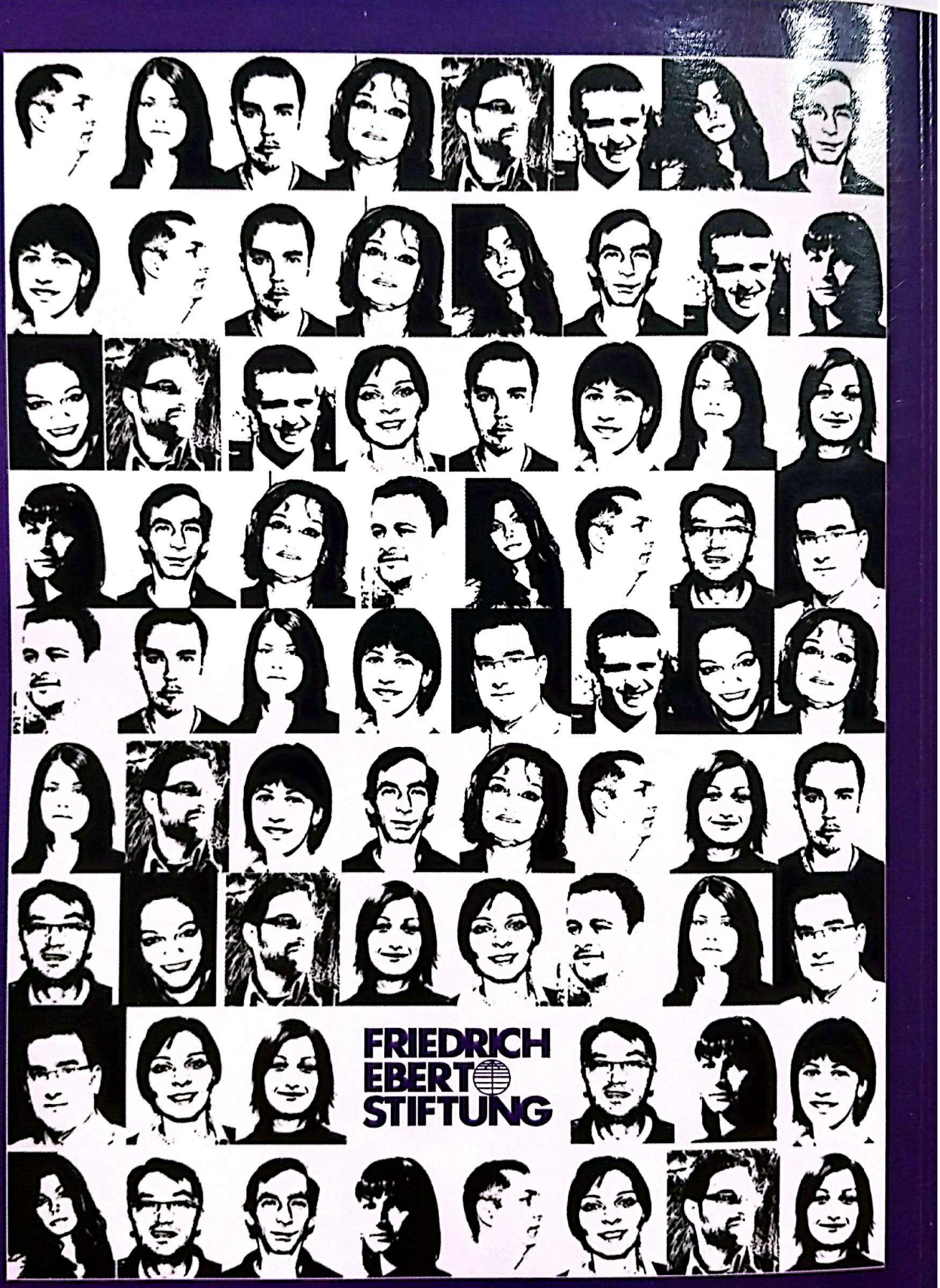

ISBN 978-99955-51-24-7